

СУ“Св. Климент Охридски“
Факултет „Славянски филологии“
Катедра „Български език“
Магистърска програма „Компютърна лингвистика. Интернет
технологии в хуманитаристика“

Дипломна работа

тема :
Електронно издание с речник на Троянската притча

дипломант : Димитрина Георгиева Русева
фак.номер : 770458

ръководител : доц.д-р Андрей Бояджиев
рецензент : гл.ас.д-р Марина Джонова

София 2011

Съдържание:

1. Увод	03
2. Троянската притча	04
2.1. Манасиева хроника	04
2.2. Ватикански препис на Манасиевата хроника	05
2.3. Троянската притча	06
2.4. Важността на текста за съвременните изследователи и читатели	08
3. Компютърни средства за съставяне на корпуси	10
3.1. Пътища за съставяне	10
3.2. За уеб технологиите, използвани в тази работа	12
4. Обработка и дизайн на корпуса	19
4.1. Предварителна обработка	19
4.2. Дизайн	19
5. Принципи за съставяне на корпуса	21
5.1. Метаданни	21
5.2. Заглавка	22
5.3. Тяло на корпуса	24
6. Принципи на съставяне на речника	32
6.1. Метаданни и заглавка	32
6.2. Тяло на речника	33
6.3. Примери	39
7. Заключение	49
8. Цитирана литература	50
9. Съкращения	53
10. Приложения	55
- ПОВЪСТИ О ИЗВЪСТОВАНИИХЪ ВЕЩЕИ, ЕЖЕ О КРАЛЕХЪ ПРИЧА, И О РОЖДЕНИХЪ И ПРЪВЪЗІВАНІХЪ	55
- СЛОВОУКАЗАТЕЛЬ КЪ „ТРОЯНСКОЙ ПРИТЧЕ“ ПО ВАТИКАНСКОМУ СПИСКУ	75
- CSS файл	119
- XSL файл	120

1. Въведение

Настоящата дипломна работа *Електронно издание с речник на „Троянската притча“* представлява опит за преобразуване на среднобългарския текст и речника към него от хартиен в компютърен вариант с помощта на корпусната лингвистика. Като се има предвид важността на текста за много лингвистични дисциплини и вече навлезлите компютърни технологии ние преобразуваме „Троянската притча“ в лесно достъпен формат и изработваме различни приложения, с които ще спомогнем за лесното търсене, анализ и обработка на произведението. Начинът на изработване на корпуса има за цел да спомогне работата както на специалисти по лингвистика, така и на хора, които се интересуват от старобългарската литература.

Текстът на „Троянската притча“ е аотиран с помощта на маркиращия език XML и съставя цялостен езиков корпус. Към него е прибавен речник, също в XML среда, който съдържа лемите на всички словоформи от текста, като всички части на речта са дефинирани и преведени на български език. Към корпуса е разработен и приложен търсещ механизъм, с помощта на който може да се търси по свободен текст и по лема, а резултатите от търсенето препращат към речника за по-подробна информация. Цялостното описание на целия процес на съставяне на структурата на корпуса може да видите в работата по-долу в глави *Принципи на съставяне на корпуса* и *Принципи на съставяне на речника* в писмената работа.

Дипломната работа е част от проекта „Компютърни и интерактивни средства за исторически езиковедски изследвания“ на Катедрата по кирилметодиевистика към Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Част от предварителните проучвания за изграждане на този корпус е и настоящата работа. Поради тази причина в дипломната работа се набляга повече на техническата част, за да може да се покажат богатите възможности на маркиращите езици.

2. Троянската притча

2.1. Манасиева хроника

Манасиевата хроника е български средновековен писмен паметник, преведен от византийския писател Константин Манасий и обхваща събития от сътворението на света до управлението на Алексий I Комнин. Оригиналният текст е писан в мерена реч. Преводът е направен по заповед на цар Иван Александър през XIV век и не е в мерена реч. Той съдържа 19 добавки, свързани с българската история. Има запазени 5 негови преписа :

- Московски препис, който е българска редакция и е най-стария запазен препис на летописа. Намира се в Сборника на поп Филип от 1345 година, днес в Москва;
- Ватикански препис, който се състои от 206 пергаментови листа. Той е единственият илюстриран с оригинални миниатюри. Този препис се съхранява във Ватиканската библиотека.
- Тулчанския препис е българска редакция от XVI-XVII век, който се съхранява в ръкописната сбирка на Румънската академия на науките в Букурещ.
- Хилендарския препис е сръбска редакция и се съхранява в Хилендарския манастир.
- Новгородски препис от XVII век също е в сръбска редакция, днес в Санкт Петербург.

Всеки един от тези текстове има разлики както с оригинала, така и с останалите преписи, защото преписвачите са добавяли по нещо от себе си. Паметниците се различават по изказа на преписвача, по особеностите в граматиката, по различния начин на оформление – шрифт, разположение на страницата,

големина на буквите, цветово оформление и др.

2.2. *Ватикански препис на Манасиевата хроника*

Ватиканският препис на Манасиевата летопис е един от най-важните и най-често изследваните. Това се дължи както на граматическите особености в текста, които дават важни сведения за старобългарския език и за дисциплините, които го изучават, така и на многобройните илюстрации, които го украсяват и представляват голям интерес за изследователите на българската история. Среднобългарският език на тази хроника е много богат материал за изследванията на особеностите на езика ни и на прехода от старобългарски към новобългарски език.

Ватиканският препис на Манасиевата летопис е тръгнал от нашите земи през втората половина на XIV век по време на турското завоевание. Много паметници са били унищожени по онова време, само някои са спасени от бягащите. Една от тези ценности е украсеният с миниатюри препис на среднобългарския текст на Манасиевата летопис, предназначен за цар Иван Александър. Тя се съхранява във Ватиканската библиотека и е обозначена като Codex Vaticanus slav. II. Ръкописът се състои от 206 листа, които са разпределени в 26 тетради (всяка тетрада има обикновено по 8 листа). Писан е през средата на XIV век в Търново. Той е богато украсен от множество миниатюри, от които сега са запазени само 69. Непосредствено след упоменаването на Троянската война е вмъкната и Троянската притча към която са добавени 19 приписки от византийски и вероятно домашни първоизвори, засягащи главно българската история.

Ватиканският текст на Манасиевата хроника е датиран около 1350 година (около 5г. след Московския). В него откриваме няколко добавки, които липсват в Московския. Той съдържа Манасиевата стихотворна хроника в прозаичен превод и Троянската притча. Тя се намира след разказа на Манасий за Троянската война и

показва по-различен изказ и съдържание от разказа на Манасий. Тази причина ни навежда на мисълта, че Троянската притча е добавена скоро след превеждането на хрониката само заради еднаквата тематика на произведенията (Троянската притча липсва в Московския препис).

Марин Дринов първи от българските учени се запознава с ръкописа през 1870 г. Той оценява голямата стойност на ръкописа и приписките към него, като много ценни за българската история и за проучването на нашия език, а миниатюрите като важен извор за изучаването на материалната култура на българите от тази епоха.

Анализът на езиковите особености на превода на текста ни позволяват да датираме създаването му - писан е към 1344 – 1345г. в Търново.

Преписът е издаден фототипно от Иван Дуйчев през 1962 г. (Дуйчев 1962).

2.3. *Троянската притча*

Троянската война е важно историческо събитие, което има трайно присъствие в литературата. Легендарната война, водена заради Хубавата Елена все още вдъхновява творците, а Омир е първият, който възпява събитията от Средновековието, но тази тема вълнува хората и до днес.

В старобългарската литература също присъстват разкази за Троянската война, които съществуват независимо един от друг. До наше време са достигнали четири от тях, един от които се намира в Манасиевата хроника, без да е част от нея. Той, за разлика от другите три текста, пристига от запад и е повлиян от латинската литература и от хърватския му препис – това е Троянската притча. Названието му е дадено от Фр. Миклошич (1871) и е прието от по-късните изследователи на поведта.

Троянската притча най-вероятно е възникнала като компилация или преразказ от по-стари извори в Далматинското крайбрежие. Р. Маринкович доказва, че основно значение има среднобългарската редакция, която пази най-много черти

на първообраза. В жанрово отношение творбата носи белезите на рицарския роман, но в него присъстват и черти на типичното средновековно белетристично съчинение – актуализират се антични теми и сюжети, заети както от литературата, така и от легендарни източници.

За Троянската притча знаем, че е среднобългарски литературен паметник от XIV век. Тя се е отличавала за времето си с интересната тема, която е в основата на произведението. По времето на създаване на творбата са се пишели множество жития, похвални слова, сказания и др., които са изпълвали литературата с духовно съдържание. А темата за Троянската война, както и една друга тема – за Александър Македонски, са внесли разнообразие в литературните теми.

Темата за Троянската война е била любима на всички писатели през Средновековието. А Българите са били първи сред славяните, които са се запознали с тази история от Малаласовата хроника (Йоан Малала е византийски хроникьор, който във „Всемирна хроника“ пише за Велика България) от X век по времето на цар Симеон. След него цар Иван Александър заповядва да се преведе хрониката на Константин Манасий, която съдържа разказ за Троянската война. Днес има няколко запазени преписа, но най-важните от тях са Московския, заради старинния си текст (от 1345-та година) и Ватиканския, заради уникалните си миниатюри. Известни са четири редакции на Троянската притча, които имат сходен характер и един първоначален извор :

- първият се намира във Ватиканската Манасиева хроника, издаден от Миклошич (1871) и е наречен Троянска притча – среднобългарски препис от XIV век;
- вторият е в Румянцовия хронограф – руско-българска редакция от XVII век;
- третият се намира в сборник от Кукуличевата библиотека – чакавско-хърватска редакция от XV век;
- четвъртия се намира в същия сборник в Кукуличевата библиотека – кайкавско-хърватска редакция от XV век.

След редица изследвания се установява, че Троянската притча не е възникнала първоначално в българска среда, а е вариант на хърватски текст, тъй като в нея откриваме доста хърватизми. От успоредния преглед на българската, чакавската и кайкавската притча виждаме виждаме колко си приличат трите текста (най-вече българската и чакавската). Сравнението е направено от Беньо Цонев :

I пример:

Кайкавски : Бѣше едан крал' именем Приеш, бѣше веле богат

Чакавски : Бѣше крал' (нѣколко думи нѣма) ... и бѣше велми богат

Български : Бѣше въ прѣвое врѣма единъ крал, иже са зовѣше именемъ Пришедъ кралъ и бѣше зѣло богатъ

II пример:

Кайкавски : И едан дан поче ловити.

Чакавски : И въ ниси д' н' поче ловити.

Български : И поиде въ нѣкои днц ловъ ловити,

2.4. *Важността на текста за съвременните изследователи и читатели*

Средновековната книжнина повдига няколко основни проблема, на които се опитваме да намерим отговор с всяко едно произведение. Многобройните проучвания на различни автори и историци ни доказват важността на Троянската притча за различни дисциплини, свързани с литературата и историята на България. Достоверността на историческите сведения прави текста важен за нуждите на историографията ни, за определяне на културната, икономическа и обществена обстановка на времето.

От текста на Троянската притча извличаме схема на модел на обществото,

която съществува в съзнанието на преводача. Чрез нея разбираме как е била построена йерархичната структура в Троя. В текста ясно езиково са обособени царете и членовете на семейството. Тази особеност е отбелязана от Радмила Маринкович в нейното изследване над Троянската притча (При[деш]ъ кралъ, кралъ Оилѣша, Ламедонъ кралъ, Шарикоуша кралъ, Г(оспо)д(и)не кралю). Обърнато е внимание и на хонорификативната система спрямо лицата жени – съпругите и дъщерите на краля са титулувани като „госпожи“, както и пророчиците („госпожа Хекуба“, „госпожа Касандра“), за разлика от селяните, за които е било срамно да се обръщат към жените си по име.

Троянската притча, като паметник, който не е свързан с църковните текстове, ясно показва народния език на времето, в което е писана. Тя е и богат източник за изследване на лексикални и граматически особености на езика. Езиковите особености на текста спомагат за изясняването на езиковите процеси, датировката на ръкописа и хронологическата последователност на преписите и преводите. Троянската притча е много добър езиков модел за изследване на литературата през Средновековието. Паметникът е богато използван от изследователите и на съвременния български език. Радка Влахова, например, пише за някои особеност на хонорификативната система в старобългарски и среднобългарски език като се позовава на примери от притчата – за мъжко-женската форма на названията за лица жени, за наименованията на професии и звания само за м.р. Такива названия се отнасят до наименованията на професии („инженер, архитект, летец), звания (доцент) – само формата за м.р.

3. Компютърни средства за съставяне на корпуси

3.1. *Пътища за съставяне*

Корпусът като лингвистичен ресурс представлява набор от текстове в електронна форма, които могат да се обработват с различни програми. Те служат за лингвистични изследвания (на различни езикови употреби), статистически заключения, както и за съставянето на различни речници. Корпусите се характеризират с целенасочена и добре документирана структурна организация, което позволява лесното търсене в тях, както и балансираност при разпределението на текстовете в общата структура спрямо употребата в изследваната езикова общност. Те са основен обект на изследване и езикови ресурси на корпусната и на компютърната лингвистика. Появата на модерните технологии дава възможност компютърните корпуси да включват милиони пълнозначни думи, придружени от лингвистичен анализ, обикновено означаван като аотиране, благодарение на което корпусите да могат да бъдат ефикасно представяни, лесно достъпни и обработвани посредством стабилни програми за лингвистично инженерство.

Корпусите са различни в съответствие с условията, които трябва да удовлетворяват. За изпълнение на нашите цели корпусите се характеризират с добре подбрани компоненти съобразени с определен набор от критерии. Тези критерии за проектиране може да са много лесни и непретенциозни, или много сложни. Корпусът може да бъде предназначен да представлява определен езиков проблем или група от проблеми, а може и да показва цялото богатство на езика с всичките му особености.

Корпусите могат да бъдат различни по състав както по вид, така по големина и по цялостност на текста. Те могат да са набор от текстове за попълване на библиотека (на определен автор, група автори, на определен период от време, жанр

и др.), текстове за изследване особеностите на езика, а може и да са съчетание на двете. В зависимост от това каква е целта на корпуса се съставят критерии, по които се подбират текстовете, които да попълнят корпуса. Също така се определя какъв ще е вида на корпуса - той може да бъде "затворен" или "отворен" корпус, чийто състав може да се промени с течение на времето.

Езиковите корпуси, повлияни от тези насоки, се самоопределят като набор от текстове, които се свързват по определени правила в едиината структура на един корпус. Може да оприличим корпусите на книги (сборници с разкази, събрани съчинения, сборници със стихотворения) като имаме предвид подредбата на текстовете по определен начин.

За съставянето на вътрешната структура на текстовете в корпуса чрез използването на параметри има два алтернативни подхода. Единият подход е да се използват вече съществуващи таксони (използвани за обработката на друг текст или вече създадени елементи за класификация, използвани за множество), а другият е да се разработят специфични за приложението набор от структури и система с функции, които да удовлетворяват всички нужди на конкретния корпус.

Езиковите корпуси често включват аналитични кодировки или анотации, предназначени за подпомагане на езика. Аналитичното аотиране е от значение в много области, не само в корпусната лингвистика. То представлява анализ на езиковите особености на текста, с изключение на граничните случаи, така както са официалните конструктивни елементи на текста (напр. нейното разделяне на глави или параграфи) и описателна информация за контекста (на обстоятелствата производството си, своя жанр, или средно).

Други форми на езиковото аотация може да се прилагат на няколко нива в текста. Аотирането може да бъде свързано с всяка дума или знак, или с групи символи. Начинът по който са генерирани и приложени тези анотации към текста може да бъде изцяло автоматичен, изцяло ръчен, или смес. Лекотата и точността, с която може да бъде автоматизиран анализа може да варира в зависимост от нивото,

на което е приложена анотацията. Използваният метод следва да бъде документиран в тълкувания елемент в рамките на кодирането.

Корпусите са важни за лингвистите не само със съдържанието на текста си, а и с богатия граматичен материал, който помага по различен начин на изследователите на текста. Много лингвисти ги използват, за да си набавят примери за защита на хипотезите си. А това че корпусите позволяват в тях много бързо да се търси по различни критерии (по различни фонетични, морфологични и синтактични особености, но също така и брой думи или словоформи, срещани в текста) дава възможност чрез качествения анализ корпусите да се използват и за количествени изследвания. Допълнителна информация за текста можем да намерим и в метаданните, които също могат да бъдат критерии за сравнение между различни видове текст или различни речеви групи.

За по-мощни проекти за корпуси ще е необходимо да се определи група от елементи (за нашата работа ще използваме TEI елементи), съответстващи на очакваните нужди на проекта, тези механизми включват възможност за изключване на избраните видове елементи, добавяне на нови типове елементи, както и промяна на имената на съществуващите елементи.

3.2. *За уеб технологиите, използвани в тази работа*

TEI

Инициативата за кодиране на текстове (TEI) е един от най-известните модели, които служат за съставяне на корпуси от текстове и електронни библиотеки. Консорциумът TEI има за цел да кодира всички семантично значими аспекта на литературните текстове, както старите, които предхождат XML технологиите, така и новосъздадените. За тази цел изготвят и поддържат определен набор от правила за дигитализирането на художествени и лингвистични текстове, които са много гъвкави и дават свобода на съставителите на корпуси да моделират схемата според техните

нужди (вж. за най-новата версия Burnard, Bauman 2007). Могат свободно да добавят и да премахват елементи и по този начин да съставят различни модули, които след подходящата комбинация оформят желаната схема. Има само няколко модула от особена важност, които винаги трябва да присъстват в схемата. Това са :

- TEI-основен модул – съдържа целия корпус TEI кодирани, състоящ се от глава на корпуса и един или повече TEI елемента, всеки от които съдържа едно заглавие на текста и текст.

- ядро - съдържа декларации на елементи и атрибути, които се използват в почти всички видове документи.

- метаинформация – съдържа декларациите и атрибутите на метаданните.

- структура на текста – декларира основни структурни елементи, необходими в дигитализирането на текстове.

- TEI схема – Всеки TEI документ е оформен по определена TEI схема. Тя може да е взета точно като образец, а може и да е променена като са и добавени или отнети някои модули, които не са задължителни за нея. Тази схема може да е вътрешна (имплицитна) за документа, но в повечето случаи е външна (експлицитна) и трябва да се посочи местоположението и експлицитно или чрез препратка.

- TEI класове – Това е система от класове, която систематизира различните елементи въз основа на сходство (*attribute class* и *model class*). Класовете могат да наследяват свойства от други класове. Елемент от даден клас, който е подклас на друг клас, притежава свойствата и на двата класа.

- TEI заглавка – Това е важна и задължителна част от всеки TEI документ, която съдържа информация за описанието на документа. Състои се от няколко основни сегмента:

- описание на документа `<fileDesc>` - съдържа пълното библиографско описание на целия компютърен документ, както и информация за източника на електронния документ;

- описание на кодирането <encodingDesc> – дава информация за връзката на електронния текст и източника/източниците му (нормализацията на транскрипцията на текста, за нивата на кодиране, за начина, по който са описани случаите на многозначност в текста, и други подобни)
- текстов профил <profileDesc> – включва класификационна и контекстуална информация за текста като например темата, обстоятелствата на написването му, авторите, участвали в изготвянето му, и т.н.
- хронология на поправките <revisionDesc> – съдържа хронологични данни за промените, правени по документа в хода на съставянето на електронния текст.

XML

eXtensibleMarkupLanguage – разширяем маркиращ език

XML е метаязык (т.е. език, който може да служи за описание на други езици), използван за създаване на специализирани маркиращи езици и на синтаксиса, на който те трябва да следват (граматиката на езиците). Води началото си от SGML, или Standard Generalized Markup Language, чиято олекотена версия представлява, и е създаден от World Wide Web Consortium (вж. Goldfarb 1990, Bray et al. 2008).

XML документите поддържат стандартно Unicode изискванията. Това означава на практика, че документите могат свободно да смесват различни писмени системи и при това те ще бъдат разпознати от съвременните интернет технологии.

За да са добре оформени трябва да се спазват някои правила:

- да съдържа единствено правилно кодирани знаци спрямо Unicode.
- да не се появява нито един от специални символи в синтаксиса като "<" и "&" , освен при изпълнение на техните маркиращи роли.
- елементите тагове, които са малки и с главни букви, в началото и в края на бележките трябва да съвпадат точно.
- има един елемент „ядро“, който съдържа всички останали елементи.

XML е език, който има много разширения, които описват допълнителни синтични правила, които са в тясна връзка със семантиката на етикетите и по това се различават от общите XML правила. Те са описани чрез специално създадените XML схеми, които определят валидността на всеки един XML документ.

Най-старата схема за XML език е Document Type Definition (DTD), наследена от SGML. Тя е пример за схема или граматика, включена в XML 1.0 стандарта. В този вариант на схемата се ограничава набора от елементи, които могат да бъдат използвани в определен документ, броят и редът на приложимите към тях атрибути към тях, редът, както и възможните взаимоотношения между по-високите в йерархията елементи (родител) и техните разклонения (деца).

XSLT

Extensible Stylesheet Language Transformations –

декларативен език за трансформиране на документи

XSLT е декларативен език на World Wide Web Consortium (Clark 1999, Kay 2007). Използва се за преобразуването на XML документи в други документи, базиран на XML. Оригиналът на документа не се променя, а на базата му се изработва нов документ, представен като HTML документ (Ragget, Le Hors, Jacobs 1999) или като обикновен текст. Най-често се използва за визуализиране на HTML и XHTML (Pemberton 2002) документи в уеб страници. Също така спомага за превод на съобщения на XML между различните схеми.

Обработката на XSLT документа включва :

- един или повече изходни XML документи;
- един или повече модули с XSLT стилни модели;

- процесор за XSLT шаблоните;
- един или повече крайни документи.

XSLT на базата на правилата, които съдържа в себе си, преобразува документите в подходящ формат съобразно нуждите на потребителя.

XPath

XPath, the XML Path Language – език за адресиране на възли

XPath е дефинирана от World Wide Web Consortium (W3C) и е част от XML приложенията (Clark, DeRose 1999; Berglund et al. 2010). Още от името на езика разбираме каква е основната му функция – да проправя пътеки. XPath има за цел да показва пътя до определена точка в XML документа, като тази точка може да е възел (последна) или от нея да следват нови разклонения (клони) в дървовидната структура на документа. Също така XPath може да се използва за изчисляване на стойността от съдържанието на документа на XML.

В момента има два варианта на XPath :

- XPath 1.0 е широко разпространен и се използва както самостоятелно, така и вграден в езици като XSLT и други подобни.

- XPath 2.0 е най-новата версия на езика, която има много повече спецификации от предходната. Тя е много по-богата система със значително разширен набор от функции и оператори. XPath 2.0 е всъщност една част от XQuery

XQuery

X query language – език за заявки на документи

XQuery е език за бързо и коректно търсене на заявки в документите на XML, разработен от XML Query работна група към W3C (Boag et al. 2010). XQuery осигурява средства за извличане и обработка на данни от документи, XML или други

източници на данни, които могат да се разглеждат като XML данни, като релационни бази данни или офис документи. Той води началото си от език за търсене в XML, наречен Quilt (Robie et al. 2000), който на свой ред ползва похвати от няколко други езика. Основната му градивна единица е изразът, който е стринг от Unicode символи.

Приложения на XQuery :

- извличане на информация от база данни за използване в уеб услугата.
- генериране на обобщените доклади за данните, съхранявани в базата данни на XML.
- търсене на текстови документи в мрежата за информация и съставяне на резултатите.
- избор и трансформиране на XML данни, които да XHTML да бъдат публикувани в Интернет.
- дърпане данни от бази данни, които се използват за прилагане интеграция.
- разделянето на XML документ, който представлява няколко операции в множество документи

XHTML

eXtensible HyperText Markup Language

XHTML е език от семейството на XML- базираните езици, който наследява HTML- езикът на който най-често се пишат страниците в интернет. Той е базиран изцяло на XML- езикът, който наследява SGML. Чрез използването на имена, XHTML документи могат да осигуряват възможност за разширяване чрез включване на фрагменти от други XML- базирани езици като Scalable Vector Graphics (Ferraiolo et al. 2009) и MathML (Carlisle 2010).

Има три официални DTD- та за XHTML версии :

- **XHTML 1.0 Strict** включва елементи и качества, които не са били маркирани в остарялата HTML 4.01 спецификация.

- **XHTML 1.0 Transitional** включва представителни елементи (като център и шрифт), изключени от строгата версия на HTML 4.01 Transitional .
- **XHTML 1.0 Frameset** дава възможност за определяне на FRAMESET документи - обикновена уеб функция в края на 1990-те.

CSS

Cascading Style Sheets – език за описание на стилове

Основната функция на CSS е да представя документи, написани на езици за маркиране, поддържани от World Wide Web Consortium (Bos et al. 2010). Най-често се използва за HTML документи, но може да се приложи върху всеки XML документ. CSS дава възможност сам да определиш как да изглеждат елементите в твоя HTML документ – шрифт, размер, цвят, фон и др. . CSS кодът се състои от последователност от стилови правила, всяко от които представлява селектор, последван от свойства и стойности. Функцията на селекторите е да покажат за кои елементи на HTML документа се отнасят зададените характеристики. Има различни видове селектори, които подпомагат за динамичността на страницата. Само с помощта на CSS могат да бъдат направени изкачащи менюта, хипервръзки, които при посочване променят цвета си и др.

Съществуват 3 основни нива на езика CSS, като третото все още не е одобрено като препоръка за масово използване изцяло. За всяко едно от тях е разработен специален тест, чрез който може да се провери дали даден web браузър поддържа съответната ниво на езика. Всяка следващо ниво разширява възможностите на езика.

4. Обработка и дизайн на корпуса

4.1. Предварителна обработка

Корпусите, както вече казахме, са съвкупност от текстове, събрани, структурирани и обработени по определени критерии. Има два пътя за съставяне на корпуси, които се определят по начина на извличане на информацията. Единият начин е текста, за който вече говорихме, но има и още един и това е човешката реч (говора), която се записва фонетично, за да се запазят особеностите и разликите и с книжовната норма. Ние сме избрали нашият корпус да е съставен само от един текст – писмен паметник от среднобългарския период („Троянската притча“). Като следваме стъпките за изработване на корпуса сме поставили текста в XML среда, за да го обработим. Първо решаваме как ще е най-добре да сегментираме текста, за да може да се обработва лесно след това – разделяме го на лексеми. Изработваме формални правила (DTD файл), които прилагаме за маркирането на всички езикови единици в корпуса (stand-off annotation). При тази анотация правилата съществуват отделно от текста и ние прилагаме т. нар. inline markup. След това аотираме и речника към текста, също в XML среда и свързваме текста и речника с хиперлинкови връзки. След като текста и речника към него са обработени (анотирани) в XML среда изработваме търсачка, която да е в помощ на потребителите на корпуса.

4.2. Дизайн

Дизайнът също е важен за корпуса, въпреки че не винаги му се отдава нужното значение. Той е външният вид, в който е облечена цялата информация и по тази причина трябва да е добре структуриран и да отговаря на нуждите и изискванията на аудиторията, към която е насочен този корпус. Решаващ фактор за

конструирането на даден корпус е целта, за която ще се използва. Тя определя какви регистри и варианти ще бъдат представени в него.

Мултицелевите корпуси се стремят да обхванат колкото се може по-голяма аудитория и по тази причина съдържат текстове, представители на различни жанрове, а при специализираните корпуси има поставена цел, която ограничава текстовете само до един дял или дялово семейство. Корпусите могат да се ограничат както в жанра, така и в броя на текстовете. Най-разпространени са ограничените корпуси (с точно фиксирана бройка – не може нито да се махат, нито да се добавят материали), но има и неограничени, които позволяват отстраняване или присъединяване на един или няколко документа.

Многоезичните корпуси комбинират два или няколко езика, за да изследват превода и да направят контрастивен анализ, езиково обучение и др. За разлика от тях паралелните корпуси комбинират един и същи текст в изходния му език и превода му. Не само преводи, но и текстове на една и съща тематика, писани независимо един от друг в два или повече езика, могат да бъдат включени в паралелен корпус. Настоящата работа описва паралелен корпус занимаващ се с текста на „Троянската притча“ и речника към нея.

5. Принципи за съставяне на корпуса

Темата на моята дипломна работа *Електронно издание с речник на „Троянската притча“* представлява изграждането на корпус. Той е написан на маркиращия език XML и на неговите приложения. Съобразен е с правилата за съставяне на корпуси на Консорциума TEI.

Текстът, който се съдържа в този корпус е „Троянската притча“ намиращ се в „Манасиевата хроника“ и речник към него, публикувани от И.С.Дуйчев в „Среднеболгарский перевод хроники Константина Манасий в славянских литературах“. Среднобългарският е обработен така, че като поставиш курсора на мишката върху която и да е дума да се появява прозорче с лемата на димата и кратката и граматическа характеристика, а когато натиснеш върху думата те препраща към речника, където можеш да видиш по-подробна характеристика на думата, други нейни форми, които се срещат в текста, превод на думата. Корпусът съдържа и два превода на текста. Трансформацията в HTML документи се осъществява с помощта на XSLT и CSS документи.

5.1 Метаданни

Корпусът е съставен в съответствие с XML версията 1.0, използвана е кодировката UTF-8. Документът е оформен по образца на документа DTD на консорциума TEI. Основният модул, обхващащ целия електронен корпус, е <TEI>. Той съдържа информация за XML схемата, спрямо която е съставен документът – тази на World Wide Web Consortium (W3C), както и за езиците, използвани в корпуса, посочени чрез атрибута `xml:lang`.

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<!DOCTYPE TEI SYSTEM "tei_bulg_hist.dtd">
<TEI xmlns="http://www.tei-c.org/ns/1.0">
```

5.2. Заглавка

Заглавката на корпуса, обозначена с <teiHeader> е основен и задължителен елемент в документа, защото съдържа описателна и декларативна информация за документа. Тя се състои от няколко части:

1. <fileDesc> - пълно библиографско описание на електронния документ. Състои се от три задължителни елемента и четири незадължителни елемента. Някои от задължителните елементи са обозначени с наставката Stmt (statement), чиято функция е да обхващат група специализирани елементи, даващи по-структурирана информация:

- <titleStmt> (title statement) – групира информация за заглавието на работата и автора/ите и. Включва елементите <title> - пълното заглавие на текста, и <author> - името на автора/ите.
- <publicationStmt> (publication statement) – групира информация за публикуването или разпространяването на електронния текст. Включва елемента <date> - датата на публикуване на текста.
- Описанието на документа включва и елемента <sourceDesc> - описанието на източника на даден дигитализиран текст, т.е. библиографска справка или описание като “born digital” за текстове, съществуващи само в електронен вид.
- <editionStmt> (edition statement) – групира информация, свързана с едно издание на текста.
- <extent> - описва приблизителния размер на текстовете, така както са

съхранени в някои носители.

- <seriesStmt> (series statement) – групира информацията по поредицата, ако има такава, на които публикацията подлежи.
- <notesStmt> (notes statement) - събира заедно всички бележки, които предвиждат информация за даден текст е допълнение на тези вписани в други части на библиографските описания.
- <sourceDesc> (source description) – описва източника, от който текста е получен електронно или е създаден, обикновено е библиографско описание в случаи на дигитализиране на текст или фраза като „дигитален по рождение“ за текст, който няма предишен живот.

<fileDesc>

<titleStmt>

<title>Untitled Document</title>

<author>didka_r ruseva</author>

</titleStmt>

<editionStmt>

<edition>

<date>2010-07-21T11:44:33.64</date>

</edition>

</editionStmt>

<publicationStmt>

<authority/>

</publicationStmt>

<sourceDesc>

<p>Written by OpenOffice</p>

</sourceDesc>

</fileDesc>

2. <revisionDesc> - хронология на поправките на текста. Включва елемента <change>, обозначаващ конкретна поправка/промяна на даден вариант на документа, към който допълнителна информация дават атрибутите who – указващ автора/ите на конкретната поправка, и from-to – времевия интервал, в който е нанесена поправката

```
<revisionDesc>
  <change>
    <name/>
    <date>2010-08-25T08:15:24</date>
  </change>
</revisionDesc>
```

5.3. Тяло на корпуса

В тялото на корпуса се съдържа макроелемента <text>, а в него може да има текст от всякакъв вид, независимо дали единен или съставен от повече части. Неговият подемент е <body> и съдържа цялостното тяло на даден единен текст.

Елементът <body> се състои само от едно <div> (text division) – широко приложим етикет за сегмент от текста, съдържащ част от началото, средата или края му. Това <div> включва елемента <head> (heading) – това е заглавието на текста, както няколко елемента <p>, които обособяват отделните абзаци.

```
<text>
<body>
  <div>
    <head>ПОВѢСТИ О ИЗВѢСТОВАННЪИХ ☉ ВЕЩЕИ, ЕЖЕ О КРАЛЕХЪ
    ПРИЧ☉, </head>
    <p>И О РОЖДЕНИХ ☉ И ПРѢБЫВАНИХ ☉</p>
    <p>...</p>
  </div>
</body>
```


<text>

Всеки <p> сегмент се състои от отделните думи на среднобългарския текст, обозначени с <w> (word). Етикетът обозначава думата като граматично понятие. Всеки елемент <w> притежава четиринадесет атрибута, съдържащи същинската анотация на настоящия текст:

- lemma – обозначава лемата, която е основната форма на аотираната дума ;
- type – обозначава граматичната категория на думата, като стойностите могат да бъдат : v/ nom/ adv/ adj/ conj/ part/ partic/ praep/ pron/ int.
- lemmaRef (lemma reference) – осъществява връзката между думата в текста и лемата в речника (в случая dict) – стойността му е “dict.xml#insert_lemma_here”, съвпада с тази на атрибута lemma и със стойността на атрибута xml:id на всеки елемент <entry> в речника;
- gender – означава категорията род и има за стойности : f/ m/ n/ underspec/ mixed/ indecl.
- number – означава категорията число и ма за стойности: du/ pl/ sg/ mixed/ indecl/ underspec.
- case – означава категорията падеж и има за стойности : nom/ gen/ dat/ acc/ instr/ loc/ voc/ acc-gen/ mixed/ underspec/ indecl.
- definitness – означава категорията определеност и има за цел да обозначи дали думата има определителен член и какъв е той.
- form – означава категорията клас и има следните стойности : expanded/ non-expanded/ underspec/ indecl.
- person – означава категорията лице и има за стойности : 1/ 2/ 3.
- tense – означава категорията време и има за стойности : pres/ aor/ imperf/ mixed/ underspec/ indecl.

- aspect – означава категорията вид на глагола и има за стойности : perf/ imperf/ mixed/ underspec/ indecl.
- voice – означава категорията залог и има за стойности : act/ pass/ mixed/ underspec/ indecl.
- mood – означава категорията наклонение и има за стойности : ind/ imper/ cond/ opt/ mixed/ underspec/ indecl.
- subtype – означава категорията подвид и има за стойности : nom/ gen/ dat/ acc/ instr/ loc/ voc/ acc-gen/ mixed/ underspec/ indecl.

Всяка една от различните типове думи притежава по няколко от описаните по-горе категории:

- **nomen** – съществително – род, число, падеж, определеност:

<w lemma="пръвъз" type="n" gender="n" number="sg" case="acc">пръвое</w>

<w lemma="врѣмѧ" type="n" gender="n" number="sg" case="acc">врѣмѧ</w>

<w lemma="кѣрлѧз" type="n" gender="m" number="sg" case="nom">кѣрлѧ</w>

- **adiectivum** – прилагателно – род, число, падеж, клас :

<w lemma="морскыи" type="adj" gender="f" case="acc">морскыѧ</w>

<w lemma="лѣпѧз" type="adj" gender="f" number="sg" case="nom">лѣпѧ</w>

<w lemma="великыи" type="adj" gender="n" case="nom">великое</w>

- **verbum** – глагол – лице, число, време, форма, вид, залог, наклонение :

<w lemma="тицѧти" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">течѧше</w>

<w lemma="обрѣкѧз" type="v" person="3" number="sg" tense="aor">обрѣте</w>

<w lemma="ловити" type="v" subtype="inf">ловити</w>

- **adverbium** – наречие – неизменяема част:

<w lemma="вѣлми" type="adv">вѣлми</w>

<w lemma="вѣще" type="adv">вѣще</w>

<w lemma="ва̀цѝнѝв" type="adv" gender="f" number="sg" case="loc">ва̀цѝнѝв</w>

– pronomen – местоимение – лице, число, падеж, род, членуване, вид :

<w lemma="ѐго" type="pron" gender="n" case="gen">ѐго</w>

<w lemma="ѐму" type="pron" gender="n" case="dat">ѐму</w>

<w lemma="то̀м" type="pron" gender="m" case="loc">то̀м</w>

– coniunction – съюз – не се мени :

<w lemma="и" type="conj">и</w>

<w lemma="и́" type="conj">и́</w>

<w lemma="а" type="conj">а</w>

– particula – частица – не се мени :

<w lemma="не" type="partic">не</w>

<w lemma="ѐ" type="partic">ѐ</w>

<w lemma="ѐ" type="partic">ѐ</w>

– praeposition – предлог – не се мени :

<w lemma="а̀" type="praep">а̀</w>

<w lemma="ѐ" type="praep">ѐ</w>

<w lemma="ѐ" type="praep">ѐ</w>

– interiectio – междуметие – не се мени :

<w lemma="ѐ" type="int">ѐ</w>

<w lemma="ѐ" type="int">ѐ</w>

Това са примери за аотиране на едно изречение от текста:

<w lemma="быти" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">Бъ̀ше</w>

<w lemma="въ" type="praep" subtype="acc">въ</w>

<w lemma="пръвъз" type="n" gender="n" number="sg" case="acc">пръвоѣ</w>
 <w lemma="врѣма" type="n" gender="n" number="sg" case="acc">врѣма</w>
 <w lemma="ѣдинъ" type="pron" subtype="undef" gender="m" number="sg" case="nom">ѣдинъ</w>
 <w lemma="кралъ" type="n" gender="m" number="sg" case="nom">кралъ</w>,
 <w lemma="иже" type="pron" subtype="rel" gender="m" number="sg" case="nom">иже</w>
 <w lemma="зъвати сѧ" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">
 <w lemma="сѧ" type="pron" subtype="rel" case="acc">сѧ</w> зовѣше</w>
 <w lemma="имѣ" type="n" gender="n" number="sg" case="instr">именемъ</w>
 <w lemma="Придеши" type="n" subtype="pers" gender="m" number="sg" case="nom">При[дѣш]ъ</w>
 <w lemma="кралъ" type="n" gender="m" number="sg" case="nom">краль</w>,
 <w lemma="и" type="conj">и</w>
 <w lemma="быти" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">бѣше</w>
 <w lemma="зѣло" type="adv">зѣло</w>
 <w lemma="богатъ" gender="m" number="sg" case="nom">богатъ</w>,
 <w lemma="и" type="conj">и</w>
 <w lemma="поити" type="v" person="3" number="sg" tense="aor">поиде</w>
 <w lemma="въ" type="praep" subtype="acc">въ</w>
 <w lemma="нѣкыи" type="pron" subtype="undef" gender="m" number="sg" case="acc">нѣкои</w>
 <w lemma="дѣнь" type="n" gender="m" number="sg" case="acc">д(ѣ)нь</w>
 <w lemma="ловъ" type="n" gender="m" number="sg" case="acc">ловъ</w>
 <w lemma="ловити" type="v" subtype="inf">ловити</w>,
 <w lemma="понеже" type="conj">понеже</w>
 <w lemma="драго" type="adv">драго</w>
 <w lemma="и" type="pron" subtype="anaph" gender="m" number="sg" case="dat" >
 мое</w>
 <w lemma="быти" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">бѣше</w>
 <w lemma="ловити" type="v" subtype="inf">ловити</w>,
 <w lemma="и" type="conj">и</w> доиде
 <w lemma="на" type="praep." subtype="acc">на</w>

<w lemma="морскыи" type="adj" gender="f" case="acc">морскыѣ </w>
 <w lemma="отокъ" type="n" gender="m" case="acc">отокы </w>,
 <w lemma="и" type="conj">и </w>
 <w lemma="оброкъ" type="v" person="3" number="sg" tense="aor" >обрѣте </w>
 <w lemma="единьи" type="pron" gender="m" number="sg" case="nom">единъ </w>
 <w lemma="отъ" type="praep." subtype="gen">w </w>
 <w lemma="отокъ" type="n" gender="m" number="sg" case="acc">отокъ </w>
 <w lemma="лѣтъ" type="adj" gender="f" number="sg" case="nom">лѣтъ </w>
 <w lemma="и" type="conj">и </w>
 <w lemma="красныи" type="adj" gender="m" number="sg" case="nom">красенъ </w>
 <w lemma="велии" type="adv">велии </w>
 <w lemma="оу" type="praep">оу </w>
 <w lemma="кои" type="pron" gender="m" number="sg" case="gen">кого </w>
 <w lemma="отокъ" type="n" gender="m" number="sg" case="nom">отока </w>
 <w lemma="отъ" type="praep." subtype="gen">w </w>
 <w lemma="единьи" type="pron" gender="f" number="sg" case="acc">единѣ </w>
 <w lemma="страна" type="n" gender="f" number="sg" case="gen">страны </w>
 <w lemma="тицати" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">течаше </w>
 <w lemma="великыи" type="adj" gender="n" case="nom">великое </w>
 <w lemma="море" type="n" gender="n" number="sg" case="nom">море </w>,
 <w lemma="и" type="conj">ѧ </w>
 <w lemma="отъ" type="praep." subtype="gen">w </w>
 <w lemma="дрогъи" type="pron" gender="f" number="sg" case="nom">дрогыѣ </w>
 <w lemma="страна" type="n" gender="f" number="sg" case="gen">страны </w>
 <w lemma="тицати" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">течаше </w>
 <w lemma="ръка" type="n" gender="f" number="sg" case="nom">ръка </w>,
 <w lemma="кои" type="pron" gender="f" number="sg" case="nom">коѧ </w>
 <w lemma="именовати са " type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">
 <w lemma="са" type="partic">са </w>
 <w lemma="именовати" type="v" >именоваше </w></w>
 <w lemma="Кашантоуша" type="n" subtype="geogr">Кашантоуша </w>

<w lemma="рѣка" type="n" gender="f" number="sg" case="nom">рѣка</w>,
 <w lemma="и" type="conj">и</w>
 <w lemma="отъ" type="praep" subtype="gen">w</w>
 <w lemma="третии" type="pron" gender="f" case="gen">третиа</w>
 <w lemma="страна" type="n" gender="f" number="sg" case="gen">страны</w>
 <w lemma="тицати" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">тецаше</w>
 <w lemma="тои" type="pron" gender="m" number="sg" case="nom">того</w>
 <w lemma="стокъ" type="n" gender="m" number="sg" case="gen">стока</w>
 <w lemma="море" type="n" gender="n" number="sg" case="acc">море</w>,
 <w lemma="кои" type="pron" gender="n" number="sg" case="nom">кое</w>
 <w lemma="звѣати сѧ" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">
 <w lemma="сѧ" type="pron" subtype="rel" case="acc">сѧ</w> зовѣше</w>
 <w lemma="Пелешинъ" type="adj" gender="n" number="sg" case="nom">Пелешино</w>
 <w lemma="море" type="n" gender="n" number="sg" case="acc">море</w>,
 <w lemma="и" type="conj">и</w>
 <w lemma="отъ" type="praep" subtype="gen">w</w>
 <w lemma="четверътыи" type="pron" gender="f" number="sg" case="gen">четверътыѧ</w>
 <w lemma="страна" type="n" gender="f" number="sg" case="gen">страны</w>
 <w lemma="тои" type="pron" gender="m" number="sg" case="gen">того</w>
 <w lemma="стокъ" type="n" gender="m" number="sg" case="gen">стока</w>
 <w lemma="стоати" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">стоаше</w>
 <w lemma="лѣтъ" type="n" gender="m" number="sg" case="nom">лѣтъ</w>,
 <w lemma="иже" type="conj" >еже</w>
 <w lemma="звѣати сѧ" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">
 <w lemma="сѧ" type="pron" subtype="rel" case="acc">сѧ</w> зовѣше</w>
 <w lemma="Додума" type="n" subtype="geogr" case="nom">Додума</w>
 <w lemma="лѣтъ" type="n" gender="m" number="sg" case="nom">лѣтъ</w>,
 <w lemma="и" type="conj">и</w>
 <w lemma="отъ" type="praep." subtype="gen">w</w>
 <w lemma="пѣтъи" type="pron" gender="f" number="sg" case="gen">пѣтъиа</w>
 <w lemma="страна" type="n" gender="f" number="sg" case="gen">страны</w>

<w lemma="тои" type="pron" gender="m" number="sg" case="gen">того</w>
<w lemma="стокъ" type="n" gender="m" number="sg" case="gen">стока</w>
<w lemma="стодати" type="v" person="3" number="sg" tense="imprf">стодаше</w>
<w lemma="жиндолъ" type="n" gender="m" number="sg" case="nom">жиндолъ</w>,
<w lemma="на" type="praep." subtype="acc.">на</w>
<w lemma="кои" type="pron" gender="m" number="sg" case="loc">коемъ</w>
<w lemma="рлсти" type="v" person="3" number="pl" tense="imprf">рлстѣхъ</w>
<w lemma="цвѣтъ" type="n" gender="m" number="pl" case="nom">цвѣти</w>
<w lemma="многоразличны" type="adj" gender="m" number="pl" case="nom">
многоразличнии</w>.

6. Принципи на съставяне на речника

Втората основна част от обекта на изследване на настоящата работа е електронен речник. Той е свързан с корпуса „Електронно издание с речник на „Троянската притча““. Съдържа набор от лемни, или основни форми, на словоформите, от които е изграден корпусът. Речникът също е изграден по правилата на TEI Консорциума и е написан на маркиращия език XML. В него са използвани два езика – среднобългарски и български. Лемите в речника са имплицитно свързани със словоформите в корпуса.

6.1. Метаданни и заглавка

Тъй като речникът е изграден в синхрон със същите TEI принципи, по които е разработен и корпусът, метаданните и заглавките им съвпадат, и подробна информация за тях може да бъде намерена в *Принципи на съставяне на корпуса* под точки *Метаданни и Заглавка*.

Както и в корпуса, основният за всеки правилно оформен TEI документ елемент и тук е <TEI>, съдържащ информация за XML схемата на документа и езиците, използвани в него:

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<!DOCTYPE TEI SYSTEM "tei_bulg_hist.dtd">
<TEI xmlns="http://www.tei-c.org/ns/1.0">
<!--...-->
<teiHeader>
  <fileDesc>
    <titleStmt>
```



```

<title>Речник на Троянската притча</title>
<author>Димитрина Русева</author>
</titleStmt>
<editionStmt>
  <edition>
    <date>2010-07-21T11:44:33.64</date>
  </edition>
</editionStmt>
<publicationStmt>
  <authority/>
</publicationStmt>
<sourceDesc>
  <p></p>
</sourceDesc>
</fileDesc>
<revisionDesc>
  <change>
    <name/>
    <date></date>
  </change>
</revisionDesc>
</teiHeader>
</TEI>

```

6.2. Тяло на речника

Конструкцията на речника е аналогична на тази на корпуса от където следва, че макроелементът, който обхваща тялото на речника е `<text>`, като поделементът му, в които е цялостното съдържание на електронния текст е `<body>`.

- `<body>` съдържа в себе си 1 сегмент, обозначен с етикета `<div>` (text division), в който е вместена цялата информация на речника. В `<div>` сегмента има поделемент

<head> (heading), където е записано името на текста, в нашия случай – Речник.

```
<text>
  <body>
    <div>
      <head>Речник</head>
        <entry>
          <!-- ... -->
        </entry>
        <entry>
          <!-- ... -->
        </entry>
        <entry>
          <!-- ... -->
        </entry>
      </div>
    </body>
  </text>
```

- В <div> има много елемента <entry> - етикетът, обозначаващ стандартната, добре структурирана основна речникова единица. В TEI конвенцията има <entry> и <entryFree> където <entryFree> включва същите елементи, но позволява те да се комбинират по-свободно, поради което се предпочита употребата на <entry>.

```
<entry>
  <form>
    <orth></orth>
  </form>
  <gramGrp>
    <pos>n</pos>
  </gramGrp>
  <sense n="1"></sense>
  <sense n="2"></sense>
</entry>
```

В настоящата работа под <entry> е записана всяка лема от текста, предмет на

изследването. Всеки <entry> елемент е придружен от идентификационен атрибут xml:id, чиято стойност е идентична със стойността на атрибутите lemma и lemmaRef на елемента <w> (word) в корпуса. По този начин се свързват словоформите в корпуса и лемите в речника:

- речник:

```
<entry xml:id="ВеоушΔ">
```

- корпус:

```
<w lemma="ВеоушΔ" type="n" subtype="pers" case="dat">ВенΔши</w>
```

В речника присъстват единадесет типа основни единици <entry> - отговарящи на всички части на речта, срещащи се в корпуса.

Всеки елемент <entry> има няколко основни групиращи сегмента:

- <form> (form information group) – елемент, който дава информация за писмените и говорими форми, под които се среща дадената лема. Той се описва допълнително от атрибута type.
- елементът <form> се допълва от поделемент <orth> (orthographic form), който посочва правописната форма на речниковата единица под формата на заглавие. <orth> притежава атрибута xml:lang, обозначаващ езика, на който е съответната лема или нейният вариант.

```
<entry xml:id="арматосати">
```

```
  <form> <orth xml:lang="cu">арматосати</orth> </form> </entry>
```

```
<entry xml:id="арматось">
```

```
  <form> <orth xml:lang="cu">арматось</orth> </form> </entry>
```

- <gramGrp> (grammatical information group) – елемент, който съдържа граматическа информация на групи от елементи, като например части на

речта или др.

```
<gramGrp>  
  <pos>v.</pos>  
</gramGrp>
```

Тя може да съдържа в себе си някои от следните елементи в зависимост от вида на лемата:

- <pos> (part of speech) – граматичната категория на лемата, която показва каква част на речта е думата като си избира от съкращенията :
v/ nom/ adv/ adj/ conj/ part/ partic/ праер/ pron/ int;

```
<entry xml:id="вИТИСА">  
  <gramGrp>  
    <pos>v.</pos>  
  </gramGrp>  
  <!-- ... -->  
</entry>
```

- <subs> (subcategorization) – съдържа субкатегоризационна информация за граматичната категория, например poss (possesivum) – указващ притежателно местоимение при <pos>pron</pos> (pronomen), или да указващ рефлексивен глагол <pos>v</pos> <subc>refl</subc>.

```
<entry xml:id="вИТИСА">  
  <gramGrp>  
    <pos>v.</pos>  
    <subc>refl.</subc>  
  </gramGrp>  
  <!-- ... -->
```

</entry>

- <colloc> - съдържа данни за разположението на заглавната дума;

В <gramGrp> може да се съдържат и някои от морфологичните елементи, които се намират във <form> :

- <gen> (gender) – е етикет, който указва какъв е морфологичния род на лемата. Съдържанието му се избира измежду : f (femininum), m (masculinum) и n (neutrum).

```
<entry xml:id="благодѣтъ">
```

```
<gramGrp>
```

```
<pos>subst.</pos>
```

```
<gen>f.</gen>
```

```
</gramGrp>
```

```
<!-- ... -->
```

```
</entry>
```

- <sense> - елемент, който групира цялата информация за значението на дадена лема, като например дефиниция, преводни еквиваленти и др. Този елемент може да е придружен от атрибут за пореден номер n, ако лексикалната единица има повече от едно значение.

```
<entry xml:id="битисл">
```

```
<sense>
```

```
<cit type="translation" xml:lang="bg">
```

```
<quote> </quote>
```

```
</cit>
```

```
</sense>
```

```
</entry>
```

Речникът може да се описват значенията на думите по много различни начини - чрез синоними, парафрази и др. Тук не е направен опит да се разграничат различните форми, които смисловата информация може да приеме; всички от тях могат да бъдат маркирани с използване на елемента <def>

Като специален случай е желателно да се разграничи често предоставянето на преводни еквиваленти в други езици от други форми на смисъла на информацията. За тази цел използваме <cit type="translation"> (кои групи превод са еквивалентни на информацията, свързана като граматическо описание).

- <cit> (cited quotation) – елемент, принципно съдържащ цитат от друг документ заедно с библиографска препратка към източника; в речник, какъвто е настоящият случай, съдържа превод на лемата. Всеки <sense> елемент съдържа една секция <cit> - за българския превод на лемата. Характеризира се от два атрибута:

- xml:lang, указващ езика, на който е преводният еквивалент (със стойност "bg")

- type със стойност "translation", указващ типа на цитата.

- Всеки <cit> елемент съдържа поделемента <quote> (quotation), който съдържа дума, фраза или най-общо съдържанието на информацията, аотирана чрез <cit>. В нашия случай това е превода на думата.

```
<sense>
  <cit type="translation" xml:lang="bg">
    <quote>a</quote>
  </cit>
</sense>
```

- В съдържанието на <entry> може да има елемент <xr> (cross-reference

phrase), който има за цел да препраща читателя към друго местоположение в същия или друг текст. В нашия речник това се извършва с помощта на поделемента <ref> (reference), който препраща към друго място в речника. Защото думата, която е препратена е вариация и се препраща към основната и форма.

```
<entry xml:id="Венеоушь">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">Венеоушь</orth>
  </form>
  <xr>cf. <ref>Оинеушь</ref></xr>
</entry>
```

6.3. Примери

- съществително име :

- съществително собствено име

```
<entry xml:id="Веоуша">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">Веоуша</orth>
  </form>
  <gramGrp>
    <pos>subst.</pos>
    <subc>pers.</subc>
    <gen>f.</gen>
  </gramGrp>
  <sense>
    <cit type="translation" xml:lang="bg">
```

```
<quote>Венера</quote>
</cit>
</sense>
</entry>
```

- съществително нарицателно име

```
<entry xml:id="разсъждение">
<form>
<orth xml:lang="cu">разсъждение</orth>
</form>
<gramGrp>
<pos>s.</pos >
<gen>n.</gen>
</gramGrp>
<sense n="1">
<cit type="translation" xml:lang="bg">
<quote corresp="разсъждение">разсъждение</quote>
</cit>
</sense>
</entry>
```

- глагол

- Това е пълен пример на глагол в речника. Той включва :

- <iType> (inflectional class) – показва нефлексивния клас, свързан с езиковия елемент.

- <case> - съдържа граматична информация, предоставена от речника за даден вид.

- <cit> - е елемент, който съдържа цитат от друг документ:

- като превод на думата (translation) :

```
<cit xml:lang="bg" type="translation">
```

```
<cit type="translation" xml:lang="gr">
```

- като примери към думата (example) :

```
<cit xml:lang="cu" type="example"
```

- чрез <quote> се посочва на какъв език е примера :

```
<cit type="example">
```

```
<quote xml:lang="cu">
```

```
<quote xml:lang="gr">
```

- елементът <bibl> посочва от кое място от библията е взет примера.

```
<entry xml:id="navaditi">
```

```
<form>
```

```
<orth xml:lang="os">НАВАДИТИ</orth>
```

```
</form>
```

```
<gramGrp>
```

```
<iType value="4conj" xml:lang="cu">
```

```
<m function="1p_sg_pres" type="aux">жаѣ</m>
```

```
<m function="2p_sg_pres" type="aux">диши</m>
```

```
</iType>
```

```
<pos>v. </pos>
```

```
<subc>pf.</subc>
```

```
</gramGrp>
```

```
<sense n="1">
```

```
<cit xml:lang="bg" type="translation">
```

```
<quote>подуча</quote>
```

```
<quote>подбудя</quote>
```

```
</cit>
```

```
<cit type="translation" xml:lang="gr">
```

```
<quote><w xml:id="πείθω">πείθω</w>,</quote>
```

```
<w xml:id="προβιβάζω">προβιβάζω</w>
```

</quote>

</cit>

<cit xml:lang="cu" type="example">

<quote>архиереи же и старьци <ref target="#πειθω">навадиша</ref>
народы. Да испросатъ варавѣ. їса же погоубатъ</quote>

<bibl>

<rs type="mss">Codex Sabae</rs>

<rs type="NT">Mt 27:20</rs>

<ref target="">CP 1999:900</ref>

</bibl>

</cit>

<cit type="example">

<quote xml:lang="cu"> она же <ref target="#προβιβάζω"
xml:id="наваждена">наваждена</ref> материнѣ своеѣ. даждь ми рече съде. на мисѣ главѣ иодна
крѣстителѣ </quote>

<quote xml:lang="gr">ή δὲ <ref target="#наваждена">προβιβασθεῖσα
</ref>ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δὸς μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ
βαπτιστοῦ.</quote>

<bibl>

<rs type="mss">Mar <ref>Jagić 1883</ref></rs>

<rs type="mss">Zogr <ref>Ягич 1879</ref></rs>

<rs type="NT">Mt 14:8</rs>

<ref>CP 1999:900</ref>

</bibl>

</cit>

</sense>

<sense n="2">

<gramGrp>

<oRef/> на

<case>cum Acc. </case>

</gramGrp>

<cit type="translation">

<quote xml:lang="bg">наклеветя някого</quote>

<quote xml:lang="bg">оклеветя някого</quote>

</cit>

<cit type="translation">

<quote xml:lang="gr">καταμαρτυρέω</quote>

<quote xml:lang="gr">ἐνδιαβάλλω</quote>

</cit>

<cit type="example">

<quote xml:lang="cu">НЫНЯ ОТЪКРЫВАИЖТЪ МЛАДЪ И ДОБРЪ. ДА НАСЫТАТЪ СА

ДОБРОТЫ КЪА. И ВЪ ЛЪЖЖ <ref target="#katamartyreoh">НАВАДАТЪ</ref> НА НЪНЬ НЫНЯ ОУВО. ГЛАДЪ НЕ
ХЛЪВЪНЫИ. НИ ЖАЖДА ВОДЪНАЯ. </quote>

<bibl><rs>Supr., p. 135.5-6</rs></bibr>

<bibl>CP 1999:900</bibr>

</cit>

<cit>

<quote xml:lang="cu">НЪКОТОРИИ ПРИСТЪПИВЪШЕ К' НЬМОУ. <ref

target="#endiavalloh">НАВАДИША</ref> НА ПРАВЪДНИКА ДОМЕТИЯ </quote>

<bibl>Supr, p. 215.8-10</bibr>

<bibl>CP 1999:900</bibr>

</cit>

</sense>

</entry>

– Това е кратък вариант на глагол в речника. Съдържа :

- <iType> (inflectional class) – показва нефлексивния клас, свързан с езиковия елемент.

- <case> - съдържа граматична информация, предоставена от речника за даден вид.

<entry xml:id="navaditi">

<form>

<orth xml:lang="os">НАВАДИТИ</orth>

```

</form>
<gramGrp>
  <iType value="4conj" xml:lang="cu">
    <m function="1p_sg_pres" type="aux">ждѣ</m>
    <m function="2p_sg_pres" type="aux">диши</m>
  </iType>
  <pos>v. </pos>
  <subc>pf.</subc>
</gramGrp>
<sense n="1">
  <cit xml:lang="bg" type="translation">
    <quote>подуча</quote>
    <quote>подбудя</quote>
  </cit>
</sense>
<sense n="2">
  <gramGrp>
    <oRef/> на
    <case>cum Acc. </case>
  </gramGrp>
  <cit type="translation">
    <quote xml:lang="bg">наклеветя някого</quote>
    <quote xml:lang="bg">оклеветя някого</quote>
  </cit>
</sense>
</entry>

```

- Това е основния вариант на глагол в речника

```

<entry xml:id="веселити сѧ">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">веселити сѧ</orth>

```

```

</form>
<gramGrp>
  <pos>v.</pos>
</gramGrp>
<sense>
  <cit type="translation" xml:lang="bg">
    <quote>веселя се</quote>
    <quote>радвам се</quote>
  </cit>
</sense>
</entry>

```

– прилагателно

```

<entry xml:id="весељ">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">весељ</orth>
  </form>
  <gramGrp>
    <pos>adj.</pos>
  </gramGrp>
  <sense>
    <cit type="translation" xml:lang="bg">
      <quote>весел</quote>
    </cit>
  </sense>
</entry>

```

– наречие

```

<entry xml:id="вѣстинѣ">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">вѣстинѣ</orth>

```

```
</form>
<gramGrp>
  <pos>adv.</pos>
</gramGrp>
<sense>
  <cit type="translation" xml:lang="bg">
    <quote></quote>
  </cit>
</sense>
</entry>
```

– сЪЮЗ

```
<entry xml:id="а">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">а</orth>
  </form>
  <gramGrp>
    <pos>conj</pos>
  </gramGrp>
  <sense>
    <cit type="translation" xml:lang="bg">
      <quote>а</quote>
    </cit>
  </sense>
</entry>
```

– частица

```
<entry xml:id="не">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">не</orth>
  </form>
```

```
<gramGrp>
  <pos>partic</pos>
</gramGrp>
<sense>
  <cit type="translation" xml:lang="bg">
    <quote>не</quote>
  </cit>
</sense>
</entry>
```

– предлог

```
<entry xml:id="вз">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">вз</orth>
  </form>
  <gramGrp>
    <pos>praep.</pos>
  </gramGrp>
  <sense>
    <cit type="translation" xml:lang="bg">
      <quote>в, във</quote>
    </cit>
  </sense>
</entry>
```

– местоимение

```
<entry xml:id="вы">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">вы</orth>
  </form>
```

```
<gramGrp>
  <pos>pron.</pos>
  <gen>pers.</gen>
</gramGrp>
<sense>
  <cit type="translation" xml:lang="bg">
    <quote>вие</quote>
  </cit>
</sense>
</entry>
```

– междуметие

```
<entry xml:id="o">
  <form>
    <orth xml:lang="cu">o</orth>
  </form>
  <gramGrp>
    <pos>int</pos>
  </gramGrp>
  <sense>
    <cit type="translation" xml:lang="bg">
      <quote>o</quote>
    </cit>
  </sense>
</entry>
```


7. Заключение

Настоящата дипломна работа *Електронно издание с речник на „Троянската притча“* е доказателство за доброто взаимодействие между старобългарските текстове и компютърните технологии. Тя е пример за подпомагане на миналото да навлезе в бъдещето, чрез изработване на електронни прототипи на хартиени издания на текстове от старобългарската литература. И по този начин ние не само дигитализираме текста, а заедно с това го маркираме (анотираме текста в XML среда) и обработваме чрез различни програми – XSLT, HTML, XPath, XQuery, XHTML, CSS (повечето от които са помощни програми към XML). Това ни дава възможност да разгледаме текста във всичките му аспекти – от гледна точка на лексикологията (фонетичен, морфологичен, синтактичен, семантичен), на история на българския език, на старобългарския език, на старобългарската литература и др. А чрез различните програми, които използваме, изработваме търсещи механизми, с които да улесним работата на изследователите на текста. Корпусът е направен така, че при поставяне на мишката върху дадена дума се появява прозорче с граматическите и характеристики, а когато се кликне върху думататекста те препраща към речник, който също е поместен в корпуса и е свързан с текста с помощта на интертекстови връзки.

Нашата работа не е първата, която ще се занимава с аотиране и обработка на текстове, но проектът “Компютърни и интерактивни средства за исторически езиковедски изследвания” на Катедрата по кирилometодиевистика към Софийски университет „Св. Климент Охридски” е първият, който чиято главна цел е да започне систематична работа по изграждане на уеб-базиран исторически речник на българския език с корпус от текстове от всичките периоди от развитието на езика.

8. Цитирана литература

- Весловский, А. Н. Из истории романа и повести, вып. 2. – Сб. ОРЯС, 44, 1888, N 3, 101-118.
- Влахова, Радка. 2001. За някои особености на хонорификативната система в СБКЕ. В: Българският език през XX век. София: БАН.
- Гудев, П. Т. 1891. Българският ръкопис във Ватикан. *СНУНК* 6 . 345- 357.
- Дуйчев, И. Цит. Соч., лл. 42-62. По списку Соф N 1497;
- Дуйчев, И. 1962. *Миниатюрите на Манасиевата летопис*. София: Български художник.
- Дуйчева, И. С. (ред.) 1988. *Среднеболгарский перевод хроники Константина Манасий в славянских литературах*. София: БАН. 243-254.
- Динеков, Куев, Петканова. Христоматия по Старобългарска литература. С., 2003, 356-372
- Златанова, М. Дипломна работа „Разчитане и аотиране на старовисоконемския текст на Евангелската хармония на Тациан“
- Иванов, Й. 1935. *Старобългарски разкази*. София.
- Маринкович, Р. Јужнословенски роман о Троји. - *Анали филолошког факултета*. Београдски универзитет. Св.1 1961- 1962, 9-66.
- Хаджийски, И. Бит и душевност на нашия народ, т. I (1940); Бит и душевност на нашия народ, т. II. (1944); Бит и душевност на нашия народ, т. III. (2002)
- Цонев, Б. За произходението на Троянската притча. - Сб. НУ, 7, 982, 224-244
- Шаранков, Н. Предаване на старогръцки имена на български.
- Berglund, Anders, Scott Boag, Don Chamberlin, Mary F. Fernández, Michael Kay, Jonathan Robie, Jérôme Siméon (eds.). 2010. XML Path Language (XPath) 2.0 (Second Edition). W3C

Recommendation 14 December 2010. <http://www.w3.org/TR/xpath20/>

Boag, Scot, Don Chamberlin, Mary F. Fernández, Daniela Florescu, Jonathan Robie, Jérôme Siméon (eds.) 2010. XQuery 1.0: An XML Query Language (Second Edition). W3C Recommendation 14 December 2010. <http://www.w3.org/TR/xquery/>

Bogdan, I. 1922. *Cronika lui Constantin Manasses. Traducere mediobulgara*. Bucuresti. 46-67;

Bojadžiev, A., Dimitrova, T. (University of Sofia, Bulgaria) - The Linguistic Information in the Electronic Corpus of Old Slavonic Texts

Bos, Bert, Tantek Çelik, Ian Hickson, Håkon Wium Lie (eds.) 2010. Cascading Style Sheets Level 2 Revision 1 (CSS 2.1) Specification W3C Working Draft 07 December 2010. <http://www.w3.org/TR/CSS2/>

Bray, Tim, Jean Paoli, C. M. Sperberg-McQueen, Eve Maler and François Yergeau. (eds.). 2008. *Extensible Markup Language (XML) 1.0* (Fifth Edition). W3C Recommendation 26 November 2008. <http://www.w3.org/TR/REC-xml/>

Burnard, Lou and Syd Bauman. 2007. *P5: Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange*. <http://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/index.html>.

Carlisle, David, Patrick Ion, Robert Miner (eds.). 2010. Mathematical Markup Language (MathML) Version 3.0 W3C Recommendation 21 October 2010. <http://www.w3.org/TR/MathML3/>

Clark, James. (ed.) 1999. *XSL Transformations (XSLT). Version 1.0*. W3C Recommendation 16 November 1999. <http://www.w3.org/TR/xslt>.

Clark, James Steve DeRose (eds.) 1999. *XML Path Language (XPath) Version 1.0*. W3C Recommendation 16 November 1999. <http://www.w3.org/TR/xpath/>

Ferraiolo, Jon Jun Fujisawa, Dean Jackson (eds.). 2009. Scalable Vector Graphics (SVG) 1.1 Specification. W3C Recommendation 14 January 2003, edited in place 30 April 2009. <http://www.w3.org/TR/2003/REC-SVG11-20030114/>

Goldfarb, Charles F. 1990. *The SGML Handbook*. Edited and with foreword by Yuri Rubinsky. Oxford: Oxford University Press.

Kay, Michael (ed.). 2007. *XSL Transformations (XSLT) Version 2.0*. W3C Recommendation 23 January 2007. <http://www.w3.org/TR/xslt20/>

Miklosic, Franz 1871. Trojanska prica. *Starine* 3. 147-188

Pemberton, Steven (ed.). 2002. XHTML™ 1.0 The Extensible HyperText Markup Language (Second Edition). A Reformulation of HTML 4 in XML 1.0. W3C Recommendation 26 January 2000, revised 1 August 2002. <http://www.w3.org/TR/xhtml1/>

Ragget, Dave, Arnaud Le Hors, Ian Jacobs (eds.). 1999. *HTML 4.01 Specification*. W3C Recommendation 24 December 1999. <http://www.w3.org/TR/html401/>

Robie, Jonathan, Don Chamberlin, Daniela Florescu. 2000. Quilt: an XML Query Language. 31 March 2000. http://www.almaden.ibm.com/cs/people/chamberlin/quilt_euro.html

<http://www.tei-c.org/release/doc/tei-p5-doc/en/html/index.html> TEI структура

<http://bg.wikipedia.org/wiki> (Троянска притча, Манасиева хроника, корпус, таксон)

http://www.larflast.bas.bg/balric/bg_files/corpora1_bg.php - Корпуси и технологии за обработка на естествения език. Съвременни тенденции в обработването и аотирането на корпуси

http://www.ibl.bas.bg/BGNC_bg.htm – Институт по Български език

http://www.ibl.bas.bg/BGNC_classific_bg.htm – ИБЕ – Български национален корпус

http://dcl.bas.bg/corpora_bg.html – Секция Компютърна лингвистика корпуси

<http://corpus.byu.edu/> - Corpus.byu.edu

<http://corpus.byu.edu/coha/> - COHA – Корпус на исторически американски английски

<http://corpus.byu.edu/coca/> - Corpus of Contemporary American English

<http://corpus.byu.edu/time/> - Time Magazine Corpus

<http://corpus.byu.edu/bnc/> - British National Corpus

<http://www.corpusdelespanol.org/> - Corpus Del Espanol

<http://www.corpusdoportugues.org/> - O Corpus Do Portugues

http://dcl.bas.bg/Corpus/home_bg.html - Браун корпус на Български език

9. Съкращения :

n - nomen

v – verbum

adj – adiectivum

adv – adverbum

conj – coniunction

part – participium

partic – particula

praep – praeposition

pron – pronomen

int – interiectio

f - female

m - man

n - neutral

underspec - underspecified

indecl - indeclinable

du - dual

pl - plural

sg - singular

nom - nominative

gen - genitive

dat - dative

acc - accusative

instr - instrumental

loc - locative

voc - vocative

pres - present

aor - aorist

imprf - imperfect

ind - indicative

imper - imperative

cond - conditional

opt - optative

act - active

pass - passive

perf - perfect

imperf - imperfect

|

10. Приложения

ПОВѢСТИ О ИЗВѢСТОВАННЫХЪ ВЕЩЕИ, ЕЖЕ О КРАЛЕХЪ ПРИЧА, И О РОЖДЕНИХЪ И ПРѢБЫВАНИХЪ

Бѣше въ прѣвое время единъ кралъ, иже са зовѣше именемъ При[деш]ъ кралъ, и бѣше зѣло богатъ, и поиде въ нѣкои д(ь)нь ловъ ловити, понеже драго муу бѣше ловити, и доиде на морскыѣ отокы, и обрѣте единъ ѿтокъ лѣпъ и красенъ велики, оу коего ѿтока ѿ единѣ страны течаше великое море, а ѿ другыѣ страны течаше рѣка, коа са именоваше Кашантоуша рѣка, а ѿ третиа страны течаше того отока море, кое са зовѣше Пелешино море, а ѿ четвртыѣ страны того отока стоаше лѣгъ, еже са зовѣше Доудома лѣгъ, а ѿ патыа страны того отока стоаше жиндолъ, на коемъ растѣхѣ цвѣти многоразличнии. И видѣ то При[деш]ъ кралъ, яко добро есть и нача зиздати градъ, и съзизда градъ до старости своеа, и нарече има градоу томоу своимъ именемъ, да мѣ е има Прижѣа градъ. По томъ Прїидешъ кралъ остарѣ, и роди с(ы)на своего, именемъ Оилоуша кралъ, и поржчи емоу зиздати градъ, а самъ почи ѿ сѣмрѣти своеа. | И кон кралъ Оилѣша сѣтвори сѣлное дѣло, ваще приизда ѿ(ть)ца своего по сѣмрѣти егѿ, и цю пакы съзизда Оилоуша кралъ, то именова своимъ именемъ, да муу бѣдетъ има Илиѿнъ градъ. И по томъ Оилоушъ кралъ рѣди с(ы)на своего Ламедона, кралъ великаго, и поржчи емоу зиздати грады, а самъ почи ѿ сѣмрѣти своеа. И Ламедонъ кралъ великыи, и тои именова на свое има грады своѣ Ламедониа градъ. И по семъ Ламедонъ кралъ великыи остарѣ, и роди с(ы)на своего, именемъ Шарикоуша кралъ, и заповѣда емоу зиздати грады, а самъ почи ѿ сѣмрѣти своеа. По томъ Шарикоуша кралъ сѣтвори сѣлно дѣло, ваще приизда по сѣмрѣти о(ть)ца своего, и цю бѣ зиздалъ своимъ именемъ, да муу е има Шарикоушѣа градъ. И по томъ Шарикоушѣа кралъ рѣди с(ы)на Дарданѣша

кралѣ, и рече(ѣ) емоу зиждати градъ, а самъ почи ѿ сѣмръти своеа. И Дарданѡша кралъ сѣтвори велико дѣло: ваще призида по сѣмръти бащинѣ си, и нарече(ѣ) на свое имя Дарданѡ градъ. И по томъ Дарданѡша кралъ роди с(ы)на Троилоушѣ кралѣ, и рече(ѣ) емѡ |сѣзидати градъ, а самъ почи ѿ сѣмръти своеа. И по томъ Троилоуша кралъ сѣтвори велико дѣло, ваще призида ѿ о(тѣ)ца своего, и нарече Троя градъ. Троилоушѣ же кралъ роди Прѣамоуша кралѣ.

И Прѣамоушѣ кралѣ имѣше женѣ, именемъ Гакоупа г(оспо)жда. И въ единѣ ноцѣ видѣ сѣнъ Гакоупа г(оспо)жда, и оужасе са, и вѣста ѿ сѣна своего, и прояви сѣнъ мѣжоу своему Прѣамоушоу кралю. И рече(ѣ) емѡ : "Родишѣ главна, и възиде на н(ѣ)во и, пакы възвратив са, паде въ море. И излетѣшѣ из морѣ искры и падошѣ на Трои, и погорѣ Троя градъ". И слышавъ то Прѣамоуша кралѣ и мѣслѣше, цю хоцетѣ се быти, и призва вса прор(о)кы и вѣхвы, мѣдрѣца, и болѣрѣзы, и нижнаа люд(и), малы и великы, Трояды града, да рекѣтъ емоу о сѣнѣ. И рекошѣ емоу пророци его сие : "Г(оспо)д(и)не кралю! Родит са ѿ жены твоеа с(ы)нъ, за коего хоцетѣ изгорѣти Троя градъ, и разоритѣ са, и не останетѣ камень на камени". Слышавъ то Прѣамоуша кралъ и иде въ полатѣ и рече(ѣ) женѣ своей : "У, Гакоупо г(оспо)жде, егда родиши с(ы)на, не храни его, |нѣ повели да озвижитѣ его". И рече(ѣ) емоу Гакоупа г(оспо)жда : "Г(оспо)д(и)не кралю, велми рада есмъ семоу быти". И по томъ, егда роди Гакоупа г(оспо)жда с(ы)на своего и видѣ его лѣпа и красна велми, и сѣмили са м(а)т(ѣ)ри свои, и не може его погоубитѣ, нѣ пови его въ брачѣни и с нимъ много добытка, сребра и злата, и дас(ѣ) его единомуу юноши, и рече емоу нести и поврѣци его далече ѿ Троя града. И створи отрокъ тако. И обрѣте его вѣчарѣ старѣ, емоу же бѣ жена родила с(ы)на, и несе его пастырѣ женѣ своей и рече(ѣ) ей : "Всехрани ми отрока сего". И выс(ѣ) тако. И растѣше тако скоро велми. И егда сѣтвори ѣ лѣтѣ, тогда идѣхѣ отроцати обѣ на поле сѣ ѡ(тѣ)цемъ своимъ и играхѣ около добытка. И вѣрѣтенаго отрока нарече(ѣ) Парижѣ Пастырѣвичѣ. Парижѣ сваждаше два вола, и водѣхѣ са, и кои прѣамагаше, томоу виаше вѣнецъ ѿ цвѣтѣа, а кои не прѣамагаше

томуоу виаше ѿ сламы, и полагааше имъ на роогоу. И егда бѣше юноша Парижъ, хождаше съ добрыми витезы и играаше и прѣмагдаше ихъ : въ всѣхъкои игрѣ. | И тоу прободе единого вит(е)за за щитъ прѣдъ кралемъ Апридежемъ.

И в то врѣмя женѣше са Фелешъ краль, г(оспо)ждѣ имъ [Те]тишомъ. И призва къ себѣ Фелешъ краль, гдѣ чюаше добрыѣ витезы и юнакы, и Парижъ Пастыревичица, и добрыѣ г(оспо)ждѣ по хорѣ той. И оувѣдѣвшѣ то три вилы пророчицѣ, коѣ бѣхѣ наилѣпѣ[и]шѣа въ морскыихъ отоцѣхъ, и доидошѣ на оно веселие; развѣ единѣ г(оспо)ждѣ не зва, зане бѣше свадлива, именемъ Диевошькоридиа: гдѣ идѣше, все свадѣ строаше, за то не хотѣхѣ а звати, да мою не бѣдетъ свады между сватовы и волѣры на весели ихъ. И она г(оспо)жда мышлѣаше на ср(з)дци своемъ, коѣ би могла свадѣ вьнѣсти тамо за онози незвание. И искова златѣ авлѣкѣ, и написа на неи книжна писма, и она слова г(лаго)лахѣ: "Коѣ естѣ ѿ васъ триехъ г(оспо)ждѣ и прор(о)чицѣ полѣпшаа, той бѣди прор(о)чи[ци] сиа златаа авлѣка". И даде а отрокоу своему, и рече емоу: "Иди и въврѣзи а въ овоцници Фелеша кралѣ". И въземѣхѣ оуброусы ѿ стола, | и идѣхѣ добрѣи витезие играхѣ на фарижохъ, а добрыѣ г(оспо)ждѣ градѣхѣ въ овоцникѣ Пелеша кралѣ. И градѣхѣ на прѣждѣ три вилы и прор(о)ч(и)ца, и обрѣтошѣ онѣ златѣ авлѣкѣ, и прочѣтошѣ на неи она словеса, иже г(лаго)лахѣ: "Коѣ естѣ наилѣпа ѿ васъ три[е]хъ сестрѣницѣ, той бѣди сиа златаа авлѣка". И раскарашѣ са она ради авлѣкы, и позвахѣ са въ Троѣ прѣдъ Тевоха бога и прѣдъ Ипитера прор(о)ка. И сташѣ прѣдъ нимъ, и въпросишѣ ихъ, и рекошѣ: "Коѣ естѣ ѿ насъ наилѣпа, той дайте сиж авлѣкѣ". И рече имъ Тевохъ богъ и Ипитеръ прор(о)къ: "Г(оспо)жда, не можемъ вамъ в семъ сѣдитъ, нѣ поидѣте тамо наопатъ прѣдъ Парижа Пастыревичица, тамо са е обрѣло и тамо да са и расѣдитъ".

И възвратишѣ са ѿ Троя, и доидошѣ прѣдъ Парижа Пастыревичица", и рекошѣ емоу: "Г(оспо)д(и)не, обрѣтохмы сиж златѣ авлѣкѣ въ овоцници Пелеша кралѣ, и прочѣтохмы на неи книжнихъ словесъ, и сико сказоуетъ: "Коѣ естѣ ѿ васъ лѣпшаа, то | и

вѣди сиа златаа аблѣка". Да повѣждѣ намъ, кога естъ ѿ насъ наиѣпшаа, тои прор(о)ч(и)ци даждѣ сиж аблѣкѣ златѣа". И реч(е) имѣ Парижѣ Пастыревицицѣ: "Поидѣте, г(оспо)жда, и сѣвлѣцѣте са", зане бѣше на нихъ бисерие, и злато, и драгое камене, и свилна роуха. И поидошѣ въ овоциникѣ Пелеша кралѣ, и сѣвлѣкше са, продошѣ в ризахъ прѣд него. И начатъ Юнаа говорити Парижоу: "Присѣди мнѣ сиж златѣа аблѣкѣ и повѣждѣ мене наиѣпшѣ, и областна есмѣ богатствомѣ, да не бѣдетъ чл(овѣ)кѣ побогатѣ ѿ тебе". И пакы втора велѣше г(оспо)жда, еиже има Палешѣ, реч(е) Парижоу: "Присѣди мнѣ сиж златѣа аблѣкѣ и повѣждѣ мене полѣпшѣа, и областна есмѣ вит(е)жствомѣ, да не бѣдетъ храбрѣиша витеза ѿ тебе". И пакы третѣа реч(е), еиже има Веноуша г(оспо)жда, Парижоу Пастыревицицию: "Присѣди сиж златѣа аблѣкѣ и повѣждѣ мене наиѣпшѣа, областна бо есмѣ любовиж, да ти дамѣ добрѣа любовѣ, да та любовиа иматѣ добрыѣ г(оспо)ждѣ, и да ти дамѣ добрѣа г(оспо)ждѣ Еленѣ, ц(а)р(и)цѣ грѣч(ь)скѣа, Менеллоуша | ц(а)рѣ женѣ, кога е наиѣпѣиша въ всѣхъ грѣцѣхъ, какото ѣ си и прѣвое чюлѣ. И да ти дамѣ ново има, да ти бѣдетъ има Алеѣандрѣ Фарижѣ, и да ти повѣмѣ о(т)ѣца и матере. Ѡ(е)цѣ ти естъ Прѣамоушѣ кралѣ и м(а)ти Еакоупа г(оспо)жда Троя града, а нѣси ты оногози старца с(и)нѣ". И слышавѣ то Фарижѣ Пастыревицицѣ и присѣди Венѣши г(оспо)жди златѣа аблѣкѣ, и възвесили са велми въсѣмѣ ср(з)дѣцемѣ своимѣ. И како чю и исправи ѿ Веноушѣ г(оспо)ждѣ <...> кралевѣ с(и)нѣ, и поиде, и въза прощенѣе ѿ старца ѡ(т)ѣца своего, които моу са Ѡ(е)цѣ вѣ нареклѣ, и поиде въ Троя градѣ, и приближи са подъ Троя на рѣкѣ, нарицаемѣа Кашантоуша, и тоу ѡбрѣте [Ои]неушѣ, г(оспо)ждѣ на неи. И пришедѣ, реч(е) къ неи: "Г(оспо)жде [Ои]неушѣ, люби ма, да та любва". И ѡвѣща емоу Оинешѣ: "Ѡ, Алеѣандре Фарижю, нинѣ ма любишь, нѣ прѣидеть врѣма и оставиши ма". И реч(е) еи Алеѣандрѣ: "Ѡ, г(оспо)жде Оинешѣ, не хоцѣ азѣ тебе ѡставити, егы ли та ѡстава, тогы сиази рѣка Кашантоуша ѡ вспатѣ да потечетѣ". И постави с неа прѣвое любве, | и въза ѿ неѣ вѣнецѣ, и поиде въ Троя. И изыдошѣ противѣ емоу троиетии витези, и троискыѣ

г(оспо)ждѣ, и самъ Прѣбамоуша кралъ и Ракоупа г(оспо)жда троискаа, и прижега го и въведоста въ полатѣ и веселѣхѣ са въсѣмь ср(ъ)дцемь ѿ немь.

Призва же Прѣбамоушь кралъ вса прор(о)кы, и врачевы, и властела, и нижнаа люди троискыѣ и рече: "Кто ми хоцетъ помагати въ троискомь дѣлѣ, азъ дамъ емоу три долы злата". И слышаста то два диавола земнаа, и придоста прѣдъ кралѣ, и рекоста емоу: "Мы хоцевѣ створити Троѣ, да нама даси и наю знаи". И начаста зиздати Троѣ. И Тевоушь бѣ гжслзникъ и гждѣше въ гжсли, и зиздаше са Троя, кждоу они речахѣ. А Нептенавоушь именемъ идѣше въ море, и носѣше из морѣ варъ и камене, пригона и водѣ. И зиздавахѣ Троѣ, кждоу, ѿни речахѣ. И егы съврзшѣста въса дѣло троиское, и придоста прѣдъ Прѣбамоуша кралѣ, и рекоста емоу: "Даждь нама наю ѿ вѣтъ, еже на си реклъ". И слышавъ то кралъ и показа имъ три шѣпы ржкоѣ, | и реч(е) имъ: "Да вы сиѣ долы насыпа до краа, сиѣ бо вы ѿбѣцахъ". И видѣстатна, тако ихъ прѣвари, и разгнѣваста са, и рекоста емѣ: "Мы есѣ створила Троѣ градъ, мы хоцевѣ и оумыслити, како го и расыпати". И поидоста ѿнѣмзи прор(о)чицамъ, коѣ са разгнѣввахѣ за ѿнѣзи авлзкѣ, и начашѣ прорицати о злѣмъ дѣлѣ Троѣ града, како бо Троя не стоалъ до врѣмене, нѣ да са бѣ разорилъ въ Прѣбамошево врѣма. И по сихъ^п идѣше Кацранда г(оспо)жда на рекѣ Шимоишеви, и тоу приближи|са къ неи Ипитеръ прор(о)къ и реч(е) ей: "Кацрандро г(оспо)жде, приди къ мнѣ, да ти повѣмъ въса тайны троискыѣ, цю хоцетъ быти, нѣ са не похвали троискамъ г(оспо)ждамъ, како си бесѣдовала съ Ипитеромъ прор(о)комъ: аще ли са похвалишь, да хоцѣ та сътворитъ, да та не вѣроужтъ". И она прѣиде троискымъ г(оспо)ждамъ, и нача прор(о)чѣствовати и г(лаго)лати: "Хоцетъ поити мои братъ Алѣксандръ Парижъ въ гръкы на слоужбѣ къ Менелаоушоу ц(а)рю, и хоцетъ ѿонждоу довести Еленѣ, ц(а)р(и)цѣ гръчъскѣ г(оспо)ждѣ, Менелаоуша ц(а)рѣ женѣ, | коа е наилѣпа въ всѣхъ грѣцѣхъ, и хоцетъ са ради погорѣти Троя градъ". И ѿна се говорѣше, а они ей не вѣроухѣ. И просѣше са Алѣксандръ Парижъ оу ѿ(тъ)ца своего Прѣбамоуша кралѣ на въсѣкъ д(ь)нь, г(лаго)л(ю)щи: "Поусте мене въ гръкы на слоужбѣ къ Менелаоушоу

ц(а)рю, и пакы хоцѣ, ѿонѣдоу скоро прїити". А Прѣдомоушь крал' не хотѣше его поустити, и не може его ѿдрѣжати, нѣ поустити его въ грѣкы на дворѣхъ слоужити Менеллоушоу ц(а)рю. И направи Алѣксандръ Фариж' корабль свои и въземъ многочестнаа роуха, и злата, и б[и]серие и ина многа различна дарованїа, и въниде самъ въ корабль съ отрокы своими.

И ѿтринѣ са въ море, и отиде въ грѣкы, и приста под' дворъ Менеллоушевъ. И оувѣдѣвъ то Менеллае ц(а)рь, и изыде противѣ емѣ далече, и цѣлова его, и реч(е) емоу Алѣксандръ Фариж': "Ѿ господ(и)не ц(а)рю, да ѿвѣс(т') ц(а)рство ти, азъ не прїидох' слоужити тебѣ злата ради или сребра, ни на иномъ добытцѣ, нѣ да вида, коа ѣс(т') чѣсть на твоємъ дворѣ или коа доволна чѣсти двора ц(а)рства ти". И слышавъ то Менеллае ц(а)рь, и обвесели са срѣдцемъ, и, пожитъ его, въведе въ полатѣхъ ц(а)рскѣхъ къ Еленѣ | ц(а)р(и)ци, и сѣдше на единой трапезѣ, и пиахѣ чрѣвлена вина тригленна изъ единѣ чашѣ Менеллоушь ц(а)рь, и Алѣксандръ Фарижь, и Елена ц(а)р(и)ца. И по томъ, егда приемахѣ оуброусъ и омывалницѣ ѿ стола, тогда написовааше Алѣксандръ Фарижь чрѣвенѣмъ вономъ на бѣломъ оуброусѣ, и тако говорѣше: "Елено ц(а)р(и)це, люби ма, да та люба". И Елена ц(а)рѣца оумѣаше книгѣ, а Менеллае не познавааше ни слова. И поустити Менеллае ц(а)рь братоу своему, Агаменоу ц(а)рю, и реч(е) емѣ: "Оувѣждь, брате мои, како ми ѣс(т') б(ог)ъ пособилъ, и хотатъ моя дружина мнѣ слоужити, и бѣди о семъ веселъ". И слышавъ се Агаменъ ц(а)рь, и озлови са срѣдцемъ, и реч(е): "Азъ о семъ веселъ есмъ, ꙗко есѣ самодрѣжца, а о семъ нѣсмъ весель, еже наю дружина слоужити намъ. Да блюди са того, да не приидет' чюждее добро и възметъ нашѣ чѣсть, и бѣдет' томоу велика чѣсть, а нама велика срамота". И поустити братоу своему. Слышавъ се Менеллае ц(а)рь, и озлови са срѣдцемъ, и реч(е): "Како нѣс(т') драга моя чѣсть братоу моемоу".

И на всѣкъ д(ь)нь писааше Алѣксандръ чрѣвенѣмъ виномъ на бѣломъ оуброусѣ, а Елена ц(а)р(и)ца мльчаше. И въ единъ д(ь)нъ призва Елена ц(а)р(и)ца Алѣксандра въ

полатѣ и рече(ѣ) емоу тихыми бесѣдами: "Ѡ Алексѣандре Фарижоу, остави дрѣзость своѣ ѡ мене, аще бо оувѣсть г(осподи)нь мои Менелѣе ц(а)рѣ, то хощетъ та оуморити злѣ." И рече(ѣ) ей Алексѣандрѣ: "Ѡ г(оспо)жде моя Елена, да вѣси, о моеи слоужбѣ нѣс(т) инѣ оброкѣ, нѣ ми еси ты оброкѣ. Азѣ нѣсмь пришелѣ да слоужѣ на златѣ или бисрѣ, зане троискаа полата едина ваще имать злата и сребра, нежели грѣчьскаа дрѣжава. И егы ви видѣла троискыя витезы, не ви рекла витези сѣтѣ, нѣ г(оспо)д(и)ни и властеле, Да, г(оспо)жде моя Елена, готовѣ есмѣ приѣти мѣкы, нежели длѣго мѣчимѣ вѣдѣ по твои лѣпотѣ". И рече(ѣ) емѣ Елена ц(а)р(и)ца: "Ѡ Алексѣандре, не оставлѣмѣ тебе въ кривинѣ, нѣ иес(т) под(о)бно речеи таковомоу витезоу, кои видитѣ селикѣ лѣпотѣ и любитѣ".

Вѣ д(ь)нѣ тѣзи приде гласъ Менелѣоушоу ц(а)рю, яко ѡвѣрѣже са роуцагѣ каакиискыи, и рече(ѣ) Менелѣе ц(а)р[ь] по грѣцѣхъ силнѣ воискѣ сѣбрати и поити на палагѣискыѣ роуцагы. И ѡвѣдѣ то Алексѣандрѣ Фарижѣ, и створи са боленѣ, и леже въ ц(а)рской полатѣ, и та полата бѣше опата роухомѣ свилнымъ, и златомъ, I и бисромъ. И рече(ѣ) емѣ Менелѣе поити сѣ нимъ на воискѣ. И рече емоу Алексѣандрѣ: "Ѡ г(осподи)не ц(а)рю, немоцень есмѣ дозѣла, да аще станѣ, радѣ есмѣ послѣдовати ц(а)рствоу ти". И по сихъ отиде Менелѣе ц(а)рѣ на воискѣ. И въ нѣкыи д(ь)нѣ поведе Елена ц(а)р(и)ца д(ѣ)в(и)ца хоро играти и сѣ грѣчьскыи г(оспо)ждами по градоу. Видѣвѣ то Алексѣандрѣ Фарижѣ и рече(ѣ) своимѣ отрокамѣ: "Привезѣте ми брѣзѣа катрѣгѣ, и да вида знамение мое, егы привезете". И примькошѣ егови юнаци брѣзыи корабѣ еговѣ и двигнешѣ златыи хилемѣ его на копи. И видѣвѣ Алексѣандрѣ и възатѣ Еленѣ ц(а)р(и)цѣ подъ пазоухѣ своѣ, и влѣзѣ с неѣ въ брѣзы корабѣ свои сѣ отрокы своими, и ѡринѣ са на море, и доплоу подъ, Троѣ градѣ, и приста на Шимошевѣ брѣзѣ. И ѡвѣдѣвше троистѣи витезы и троискыя г(оспо)жда, и не хотѣхѣ изыти противѣ емоу ни единѣ витезѣ, ни единѣ ѡрокѣ, зане вѣдѣхѣ, колика са ѣе крѣвѣ пролиати подъ Троѣ за Еленѣ ц(а)р(и)цѣ. И изыде противо емоу ѡ(ѣ)цѣ его Прѣѣмоушь кралѣ и м(а)ти егова Гѣкоупа г(оспо)жда, и жтѣ Прѣѣмоушь Алексѣандра за рѣкѣ, а Гѣкоупа г(оспо)жда Еленѣ ц(а)р(и)цѣ, и въведошѣ ѣ

ВЪ ПОЛАТѢ СВОѢ.

И слышавъ Мен[е]лаоушь^т ц(а)рь, яко възв Алехандръ Фарижъ Еленъ ц(а)р(и)цѣ, и ѡринъ са въ море, и отиде подъ Троѣ, и озлови са ср(з)дцемъ велми, и възврати са въ каакійскыѣ дръжавы. И оувѣдѣвъ сиа братъ его Агамано ц(а)рь, и, събрав са скоро, приде къ Менелаоушоу ц(а)рю. И жаловаста велми глаголюще: "Колика срамота двигнѣ са нама". И събравша силнѣ войскѣ поити подъ Троѣ, и приде напредъ Агакшь, Шоломоничевъ сынъ, съ ѡ катръгы на помощь Мене[ла]оушоу ц(а)рю безъ заповѣди. И по томъ прїиде Паламидешъ, Придичевъ с(ы)нъ, съ ѡ корабли безъ заповѣди. И по сихъ бѣше единъ чл(овѣ)къ мѣдръ, Оурекшешъ именемъ, Лартѣшевичъ с(ы)нъ. И оувѣдѣ то, и створи са бѣсенъ, и нача пѣсыкъ орати, а соль сѣати, да са толико не причаститъ троискои крзви. И бѣше другый чл(овѣ)къ мѣдръ, именемъ Паламедежно, Прїидичевъ с(ы)нъ, иже, пристѣпивъ, реч(е) ц(а)рема: "Вьистинѣ е Оурекшишь мѣдръ чл(овѣ)къ и ѡмѣтает са таковѣ хитростиа, да са не причаститъ троискои крзви. | Да поусти, да врзгѣтъ с(ы)на его прѣдъ ораломъ, да аще вѣдетъ бѣсенъ, то прѣборат си щетъ с(ы)на, аще ли нѣс(тъ) бѣсенъ, то съставитъ си щетъ воловы не врати". И поустиста оба ц(а)рѣ Агакша Соломонича, и оухыти моу с(ы)на, и поврже го прѣдъ раломъ, и Оурекшишъ състави воловы не врати. И поведе го Иагакшишь прѣдъ оба ц(а)рѣ, и реч(е) Оурекшишь къ ц(а)ремъ: "Волил вихъ тицат(и) съ бѣснымъ псомъ по свѣтоу за ѣ лѣта, нежели видѣти троискыѣ крзвѣ, колика щетъ быти за Еленъ ц(а)р(и)цѣ". Бѣше же и Ацилешъ храбрыи паче всѣхъ грзкъ, Ферелешевъ с(ы)нъ. И ѡдѣа са въ жеиское рѣхо и поиде съ г(оспо)ждами по градѣхъ, еда са тако оутантъ, да са не причаститъ троискои крзви; зане вѣдѣше колика са щетъ крзвь пролати за Еленъ ц(а)р(и)цѣ. По семъ нечѣтоста оба ц(а)рѣ войскѣ, кораблии тысѣща и ѣо и ѡронѣшѣ са въ море, и поидошѣ подъ Троѣ, и присташѣ въ единомъ ѡтоку – красенъ зѣло, именемъ Абакоумъ – и въ томъ отоцѣ бѣше едина лѣпа кошоута вилы и прор(о)ч(и)ца, именемъ Фелешъ г(оспо)ждѣ, | коа обладаше морскыи влзнами и вѣтром, и ѡбишѣ онѣ кошоутѣ витези Агамена ц(а)рѣ,

понеже [не] знаахъ. И Ѹвѣдѣ ти Фелеша г(оспо)жда, и разгнѣва са велми, и поусти великыѣ влзны на море, да погоубить вса корабла гръцкыѣ до конца. И пристахъ въ томь отоцѣ, и озлоби са Менелае ц(а)рь велми, и призва попа Калкаша, и выпроси его г(лаго)ла: "Пошто быс(т') се, и хоцемъ погынѣти въ отоцѣ семь?" И реч(е) емоу попъ Калкашъ: "Оубиле с[жтѣ] ^х витези обрѣтше кошоутѣ вилы пророциѣ Фелешъ г(оспо)ждѣ, и прогнвала са е на нихъ, и поустила е влзны на море, да погоубить вса гръцьскыѣ корабла. А тиези витези сжтѣ Агамена ц(а)рѣ, иже погоубишѣ кошоутѣ Фелешъ г(оспо)ждѣ, и тако велитъ: "Доколѣ ми не бѣдетъ дѣци Агамена ц(а)рѣ Цвѣтаны г(оспо)вдѣ прѣлѣпыѣ, не хоцѣ ихъ поуцити". И слыша то Менелае ц(а)рь, и сказа братѣ своему Агамену ц(а)рю. И оувѣдѣвъ Агаменъ, озлоби са велми, и не смѣаше ни единъ прѣстѣпити витезъ к нему, зане вѣ гнѣвенъ. И прѣстѣпи к нему единъ чл(овѣ)къ наимъдръ въ всѣхъ грѣхъ, именовъ Ѹрекшъ, и реч(е): "О ц(а)рю І г(осподи)не, остави гнѣвъ свои, и поусти за своѣ дѣщере Цвѣтаны г(оспо)ждѣ, и подди ѣ за вны кошоуты, понеже си пошелъ съ братомъ своимъ, да найдешъ ч(в)сть, а срамотѣ да оставишъ. И кои са са двигнѣле гръцкыѣ воеводы, и саракинетѣи оурове, и каакѣистѣи, и палагѣистѣи, и рагоуилзетѣи витези, да сие себѣ сжтѣ наишле сзмрзѣ, а тебѣ срамотѣ, и наишло са е много г(оспо)ждѣ въ вдовицѣство, аще толико не поустишъ за своѣ дѣщеръ". И слъшавъ то Агаменъ ц(а)рь, и встави гнѣвъ и срудѣ своѣ, и поусти за своѣ дѣщеръ Цвѣтаны г(оспо)вдѣ. И ѿпоустиста оба ц(а)рѣ Оурекшиша, Лартѣшева с(ы)на, и направи Оурекшишъ свои брѣзыи корабѣ, кои пробиваше силныѣ морскыѣ влзны и, доплоувъ, приста подъ дворъ Агамена ц(а)рѣ, и доиде Клатомецрици ц(а)р(и)ци, и реч(е) ей: "Направи своѣ дѣщеръ и дай ѣ повести подъ Троѣ". И реч(е) ц(а)р(и)ца: "Како се можетъ быти, еже повести дѣщеръ моѣ тамо?" И реч(е) ей: "Ѡ г(оспо)жде ц(а)р(и)це, да оувѣси, како Ѹмиришѣ с(а) и сѣдинишѣ с(а) тродне съ гръкы, І и повратишѣ Еленѣ ц(а)р(и)цѣ безъ рѣвани, и хоцемъ дати Цвѣтанѣ, г(оспо)жда нашѣ, за Елеоуша, Прѣтамоушева с(ы)на, въ Троѣ". И слышавъ то ц(а)р(и)ца, и обвесели са ср(з)дѣцемъ

велми, и направи своѣ дѣщерѣ, и дас(т') а Оурекшию повесто под' Троѣ. И в нь же д(ь)нь поведе а, въ тѣи д(ь)нь прѣсташѣ всльнениа морю, и въ тыѣ ноцѣ прииде Пелеша г(оспо)жда къ Агаменуу ц(а)рю и реч(е) емуу: "Остави ми без боазни своѣ дѣщерѣ въ сем' отоцѣ: азъ во м(и)л(о)стива еи хоцѣ быти и хранити доволнѣ". И егда выс(т') заѣтра, опиошѣ а вино[мѣ], и оуспишѣ а, и оставишѣ а, спацишѣ, и ѡринѣшѣ с(а) гр' ѣстїи корабле под' Троѣ на ратѣ.

И на прѣд' идѣше Иаиакша, с(ы)нѣ Шоломоничевѣ, и Оурекшеша, Лартешев[ѣ] с(ы)н[ѣ]. И изиде противѣ имѣ прѣмогыи витезѣ Ёкторѣ кралѣ и с нимѣ троиетїи витези Анцидешѣ, и Етенорѣ, и Еношѣ. И стрѣлѣаше Ёкторѣ кралѣ стрѣлоѣ гавилотоѣ и въ едино поушенїе потаплѣаше три корабла грѣцкыа. И цитѣше Иаиакшѣ, Шоломоничевѣ с(ы)нѣ, своимѣ цитомѣ зорѣнымѣ и зациити ѣи корабели грѣцскыѣ ѡ живого ѡгнѣ Хекторова. И по томѣ изыдошѣ грѣцѣстїи витези на ратѣ, и изиде противѣ и Елѣноушѣ, Прѣiamoуш(е)вѣ с(ы)нѣ, братѣ Алеѣандрѣвѣ, и нача са бити подѣ Троѣ, и оурва Елѣноушѣ Товоурцера, Дице[оуше]ва с(ы)на, и лежаше Тивоурцерѣ подѣ своимѣ фарижемѣ, кои са зовѣше Рогифарижѣ, и лежаше въ троискомѣ прасѣ, проблѣдѣвѣ ѡ сѣмрѣтнаго страха, и близ него бѣ Оурекшишѣ, и не смѣ егѡ отати, нѣ го иза Аиакшѣ, Шоломоничевѣ с(ы)нѣ. И по томѣ изыдошѣ грѣцѣстїи витези и воеводы под' Трои, и поставишѣ ѣрѣвены заставы и бѣлыѣ тенты, и сташѣ под' Троѣ. И по[и]де Менелас ц(а)рѣ и Оурекшѣ на вѣрѣ Прѣiamoуша кралѣ и нача ста говорити Прѣiamoушоу кралю вратити наопатѣ Еленѣ ц(а)р(и)цѣ без рѣвани, да не за неа ради пролѣет са велика крѣвѣ и мнози витези погыбиѣтѣ. И хотѣше кралѣ вратити а. И оувѣдѣ то Алеѣандрѣ Фарижѣ, и доиде, и хотѣше погоубити Менелалоуша ц(а)рѣ и Оурекшиша, I аце не би их' Прѣiamoушѣ застѣпилѣ. И оувѣдѣ то Лоинеша г(оспо)жда, и доиде на Фари[ж]а Алеѣандра, и нача са карати съ нимѣ, и реч(е): "О Алесандрѣ, помѣни този, егда азъ теѣах' своима босама ногама по морскомоу остромоу пѣскоу без покрывала ис твоего плавогривѣстого прѣсца, и реч ти: ""Алеѣандрѣ Фарижоу, ни нѣ ма любишѣ, а по томѣ прїидет' врѣма, како ма хоцешѣ оставити". И ты са мнѣ

кльнѣше: "Не щѣ тебе оставити, егы ли та вѣстава, тогы сиази рѣка да потече тѣ] выпатѣ". Тогы възвз Еленѣ ц(а)р(и)цѣ, а мене еси оставилѣ. Да се хоцет са еа ради велика крѣвѣ пролиати под' Троѣ и мнози погыбижт'. А егы ты идѣше въ грѣкы на дворѣ Менеллоу ц(а)рю, тогы са азѣ молѣхѣ морскои вилѣ, да оуставитѣ морскыѣ вльны, да ты идеши съ веселемѣ ср(ѣ)дѣемѣ. А когы вих' видѣла, поѣл си Еленѣ ц(а)р(и)цѣ и идешь, то пакы Ѱмолила вих' вилѣ, та вихѣ твои корабли потонѣле". И остави Оинешѣ г(оспо)жда Алѣѣандра, и поиде на Еленѣ ц(а)р(и)цѣ карати са е неѣ, и реч(е) еи: "Помѣни, егы то ны три сѣдѣхомѣ въ морскомѣ отоцѣ, и доиде Тезишѣ витезѣ и възвз I тебе измеждѣ нас', и по том та е възалѣ Менеллоушѣ ц(а)рь, а сези си въ третиа постела прѣлюбы сѣтворила, а мене изгнала. Да се хоцет са за тебе великаа крѣвѣ пролиати." И слышавѣ то Менелле ц(а)рь и Оурекшѣ, и изыдоста из Троѣ, и доидоста въ грѣцкыи станѣ, и казаста вѣсѣмѣ, коа им бѣ сѣмрѣ обѣцаа Ѱ Алѣѣандра влѣчена. И призваста оба ц(а)рѣ попа Калкаша, и наѣаста его выпрашати: "Повѣждѣ нама, коа са зданіи трѣбѣ Трои на рѣванѣ, како ли можемѣ Троѣ прѣжти?" И реч(е) имѣ попь Калкашѣ: "Прѣвое трѣбѣ довести Ацилеша, Ферлешева с(ы)на, а дрогое трѣбѣ привести Пилоташа, Петичева с(ы)на, [сѣ] стрѣлоѣ габилотоѣ, и доколѣ стоитѣ Дѣлона стража на высокомѣ кастели и образѣ Минѣрве г(оспо)ждѣ, и доколѣ стоитѣ камень великы надѣ враты, тако сѣтѣ прор(о)ч(и)ца прореклы, не может са Троа прѣжти".

И слышавѣ то Оурекшешѣ, и заложил своѣ главѣ на сѣцѣ, и створи ремениемѣ стальѣ, и заврѣже а, и влѣзе ноциа въ Троѣ < ... > Делона стража на высокомѣ кастели, I и възвз образѣ Минѣрве г(оспо)вдѣ, и доиде на троискаа вѣтара, на их бѣ Ридешѣ кралѣ, и оубис(т') его, и изведе бѣлого фарижа Ридеша кралѣ, и доиде въ грѣцкыи станѣ съ великоѣ ѣвѣстиа. И възвеселишѣ с(а) оба ц(а)рѣ и вса воеводы и оурѣве гр(ѣ)цѣти. И поѣстишѣ Идиакша, да ищѣт' Ацилеша. И иска его въ мнозѣхѣ мѣстѣхѣ, и отоцѣхѣ, и градѣхѣ, и не може го наити, и доиде на единѣ Ѱ оток', лѣпѣ и красенѣ велми, кои са живѣше Калкадиновѣ отокѣ, и въ томѣ отоцѣ бѣше пиргос' красенѣ, и въ томѣ призѣ бѣше

краль, именемь Коета крал', и Ѹ того бѣ кралѣ ѣ дѣщерїи и ѣ Ацилешѣ. И възврати са под' Троѣ, и исповѣда имѣ, ꙗко исках' его по всѣх' градиx' и не могах' обрѣсти его. И възловиѣ са оба ц(а)рѣ и вси велмѣже грѣхѣсти, и поустиѣ пакы Оурекшеша искати Ацилеша, и направи Ѹрекшешъ свои корабль многѣхѣстїимъ висромъ и златомъ, и роухы златыми, и красныѣ юнакы, и поведе бѣлого фарижа Рендеша кралѣ, I и прѣложи на немѣ свѣтлое ѡрѣжие и щитѣ^б, на коем бѣ писано образѣ пространного свѣта, сл(з)нце и м(ѣ)с(а)цѣ, и звѣзды, и боурѣ, и лакомы мечѣ Ореша кралѣ, кои всегда желаше троискыѣ крѣве. И ѡринѣ са на море, и поиде искати Ацилеша, и приста на тожде отокѣ, въ немже бѣ Коета краль. И оувѣдѣ то Коета краль, и изыде противѣ ему, зане му бѣ ближнїи, и въведе его въ полатѣ, и ѡбѣдовахѣ на єднои трапезѣ. И по ѡбѣдѣ реч(е) Оурекшишь кралю: "Ѡ г(о)с(поди)не, да вѣс(т') кралѣвство ти, поуестошѣ ма ѡба ц(а)рѣ и дашѣ дарѡвы твоимѣ дѣщерѣмѣ, а моимѣ сестрамѣ, да повели имѣ, да изыдѣт' на морскыи отокѣ да си възимаѣтѣ, цю є кои драго". И повелѣ краль изыти въсѣмъ г(оспо)ж(д)амъ из двора на море. И наѣашѣ възимати, цю коа любитѣ, а Ацилешъ стоаше, погладоухѣ на фарижа, ꙗко соколь на птицѣ, и минѣ мимо него и реч(е): "Сзи фарижѣ под(о)бенѣ єсть подоброго витеза, и сие орѣжїе на еговѣ ширѣцѣи плечи, I и сзи щитѣ на еговѣ крѣпкѣа мышцѣ". И слышавѣ то Ѹрекшишь, и положи ему свои рѣцѣ на рамѣ его, и реч(е) кѣ Ацилешоу: "Ѡ Ѹбожнїа д(ѣ)в(и)це, не оустрашаи са ѡ Троѣ, ожидаетѣ тебе Троя на разорение". И тоу прѣвари Оурекшешъ Ацилеша и поведе его под' Троѣ. И доидоста на придежскыѣ отокы, и въ томѣ ѡтоцѣ бѣшѣ витези Нектора кралѣ, соулчникѣ Фелеспонѣ сѣ ними, и хотѣхѣ да погоубатѣ Ацилеша^в и Ѹрекшеша. И поиде противѣ Ацилешъ на бѣломѣ фарижи, и оуби Фелепона соулчника и еговѣ дружинѣ: Жеробона витеза, и Скадриѡна, и нечѣстиваго Иерѡна. И въза Ацилешъ Телес'пона соулчника дѣщере Бриженда г(оспо)ждѣ, коа бѣше наилѣше въ троискахѣ странах', и поведе а под' Троѣ, и доидоста въ грѣхѣстїи станѣ сѣ великоѣ чѣстїа. И обвеселиѣ са ѡба ц(а)рѣ, и вси велмѣжи, є и вси оурове грѣцѣи, и срациѣстїи, и

каакїстїи, и рагоуилзетїи витези. И творѣше брань Некторъ кралъ, и поражааше множество гръцьскыхъ вitezь на всѣкъ д(ь)нь, и многыѣ велмѣ[жѣ] погоубѣваше, и боаше са глас(а) Ацилешева.

И егда быс(т') въ некихи д(ь)нь, и направи са Ацилешь, и поиде под' своѣ драмосна и своимъ знаменїемъ противѣ Ектороу кралю, и ставша са полюбиста са, и жста са за рѣкѣ, и въ тзи д(ь)нь не хотѣста са бити. И бѣхѣ пѣвниле гръцьстїи вitezи троискыѣ страны и привеле бѣшѣ Рижеоуша попа дъцере, Рижеоудѣ г(оспо)ждѣ, коа бѣше наилѣпшаа въ троискыхъ странахъ. И видѣвъ ѣ Агамено ц(а)рѣ лѣпѣ и краснѣ велми и въза а себѣ. А Рижеоушѣ бѣ попѣ с(ы)нѣ Тевоуха бога. И ѡвѣдѣ то Тевоухъ богъ, и разгнѣва са велми, и поустїи своимъ влшвениемъ великъ неджгъ въ гръцьскѣа воискѣ, и мнози помираахѣ. И въпроси Ацилешѣ Калкаша попа: "Поутро разгнѣвѣ са на насъ б(ог)ъ и хоцѣмъ погынѣти?" И реч(е) Калкашѣ попѣ: "Зане е Агамемъ ц(а)рѣ Рижеоуша попа дъцере възалъ, а Рижеоушѣ попѣ – с(ы)нѣ нес(т') Тевоуха бога". И реклѣ е Тевоухъ богъ: "Дондеже не поврататъ Рижеудѣ г(оспо)ждѣ ш(ть)цоу еа I не хоцѣтъ сзи неджгъ прѣстатїи ѡ гръцьскыѣ воискы". Слышав же се Ацилешь, шедъ, реч(е) Менеллоушоу ц(а)рю прича сиѣ. И емъ за рѣкѣ Ацилешь Рижеоудѣ г(оспо)ждѣ и възврати ѣ къ о(ть)цоу е[а]†. И разгнѣвав же са Агаменъ ц(а)рѣ, възатъ женѣ Ацилешѣ, и разгнѣвѣ са Ацилешь, и не хотѣше изыты на ратъ на Ектора. И поустїиста шба ц(а)рѣ Оурекшеша и Тивоучера къ Ацилешоу и рекоста Ацилешоу: "Г(оспо)д(и)не, остави свои гнѣвъ и възми орѣжие, и поиди противѣ Ектороу кралю, да би са оставилъ гръцьскыѣ воискы". Ацилешь же ничѣсѣже ѡвѣщавааше. И поустїиста шба ц(а)рѣ Ацилешоу Брѣжеидѣ г(оспо)ждѣ, да разговоритъ его. И наеатъ бесѣдовати къ немуу : "Поустїила ма ста оба ц(а)рѣ, да ма прїимешъ на опат', и остави гнѣвъ, та изыди под' Троѣ на брань, давно би шделѣ[лз]† Некторю кралю". А Ацилешь ничѣтоже ѡвѣща. И направи са Аиакшѣ, и поиде на Нектора, и въза Аиакшѣ камен'. коего не могѣтъ два вitezа двигити, I и нагзди, и оудари Ектора кралѣ. И поклакиѣ Екторъ, и < ... > егова фариа на зема, и обраци са реч(е) : "Нѣс(т') сзи

оударъ ѿ гръцкыхъ оударъ, нѣ ес(т') ѿ прикискихъ крѣви". И въпроси его : "Кто еси ты?" И рече(е) ем[оу]^а : "Азъ есмь Иаиакшъ". И ѳекторъ рече(е) : "Право реклъ еси, нѣси ты ѿ гръцкыхъ витезъ, нѣ си ты ѿ прожоскыѣ крѣви, а ѳеона г(оспо)жда мнѣ ес(т') сестра". И даде моу, ѳектору, своего златого меча, и рече(е) мѣ : "Опади са симъ златымъ мечемъ по орѣжию своему, да егда идеши на рѣванъ, да азъ ѿ тебе не погынѣ, а ты ѿ мене". И поиде ѳекторъ въ Троѣ. И пришед', рече(е) братоу своему Александроу Фарижоу : "Не тебе ради ли приде брань сия на Троѣ, и азъ тебе ради крѣвѣ своѣ проливамъ? А ты не хоцещи никогы съ мноѣ изыти на рѣванъ". И рече(е) поити. Да егы ста заоутра, и направи са Александръ, и поиде на брань. И оубѣдѣ Менелאוушь ц(а)рь, ꙗко Александръ Фарижъ идетъ на рѣванъ, и нарати са Менелашъ ц(а)рь, и поиде противѣ емоу, и нагздиста са, и зрѣа Менелаше Александра Фарижа, и лежаше въ троискомъ прасѣ. | И враць са Менелаше ц(а)рь и хотѣше его погубити до конца. И приспѣ Веноуша г(оспо)жда, и створи великѣ мѣгѣ, и не може го вѣрѣсти, нѣ збѣже въ Троѣ. И видѣ его ѳлина ц(а)р(и)жа и рече(е) емоу : "Ѡ Александре Фарижоу, вѣдѣ, говорѣх ти, противѣ не исходи Ме[нел]аоушоу" ц(а)рю, зане бо е похраберъ ѿ тебе, а ты еси похътенъ г(оспо)д(и)нь и подобръ игрецъ играти и веселити са съ г(оспо)ждами. Видѣх бо, ꙗко твои жьлѣи власи лежахѣ въ троискымъ прасѣ, аще не би братъ твои, ѳекторъ кралъ, възвранилъ гръцкыми витезомъ, да приидеши въ Троѣ".

И авие ѳекторъ кралъ видше гръцкыѣ воѣ. Ацилешъ же сѣдѣше и гладаше. И приде отрокъ Ацилешевъ, именовъ Потриколѣшь До[и]чикъ^к, кои бѣше съ нимъ едино млѣко [сз]салъ^а, и рече(е) емѣ : "Ѡ г(оспо)дине Ацилешѣ, прими свое врѣжие и свои фарижъ и поиди подъ своимъ знаменемъ противѣ ѳекторѣ кралю. | Аще ли не хоцети, да поусте мене, и направи ма въ твоємъ врѣжи и подъ твоимъ знаменемъ, давно са би възвратилъ ѳекторъ кралъ ѿ нас". И поусте его Ацилешъ, и видѣ ѳекторъ кралъ знамение Ацилешево, и оубоа са и еговѣ фарижъ, и нача вѣжата, и пакы врати са рече(е) : "Нѣс(т') ми срамота ѿ добра витеза оумрѣти". И начаста са бити. И оуби ѳекторъ Потроколоуша, и приваза его

фарижоу его кз опаши, и повлѣче его въ Троѣ. И радуаше^м са, мна, ꙗко Ацилеша оуби. Видѣвъ то Ацилешь и жалостенъ быс(т') велми, и поусти матери своен Тетиши г(оспо)жди въ елины, и реч(е) ей: "Допоусти ми онаквози орѣжие, каквото ми бѣ и прѣжде дала. Аще ли ми не даси, да понесѣ шѣ моѣ главѣ голѣ под' троискыи зидь, и к томоу мене не видиши". И слышавъ то Тетиша г(оспо)жда, и поиде въ горѣ Калканоушѣ ковачу, под' коимъ бѣ ꙗко малых' дѣвол', и даде емоу много злата, и реч(е) емоу поскоро исковати всѣка врѣжиа. И искова орѣжиа добра, и пѣсти Тетиша г(оспо)жда Ацилешоу с(ы)ноу своемуу под' Троѣ. И въ кои д(ь)нь принесено быс(т') врѣжие то, въ тыѣ же ноць видѣ сѣнъ жена Ектора кралѣ Евтропѣ г(оспо)жда и разбоуди са ѿ сѣна своего, и нача плакати жалостно, и, ставши, иде прѣд' ложницѣ свекра своего Прѣямоуша кралѣ. И слышавъ то Прѣямоушь кралѣ и реч(е): "Кто нес(т') прѣдъ моѣ ложницѣ въ полоуноцѣ и толико плачѣтъ?" И реч(е) г(оспо)жда: "Г(оспо)д(и)не, ево смѣ азъ сама, и нѣсмѣ прѣвое приходила, ни говорила, и нинѣ ти говора и мола та: не ѿпоуцаи с(ы)на своего въ оутрѣшныи д(ь)нь на рѣванъ на Ацилеша, зане го не щѣ[шь] на опатѣ доукачѣ". И слышавъ то Прѣямоушь кралѣ, нача а въпрашати, вѣставше. И сказа емоу сѣнъ, еже видѣ: изыде из Троя велика мечка, а из грѣцьскыа войскы вепрь, и нача ста са борити, и посѣче вепрь мечкѣ, и лежаше на троискомъ прасѣ, и вѣвлѣче а въ грѣцьскыи околь, и к томоу не видѣхъ, камо са дѣнѣ. " Да аще поустишь Ектора, то не щѣшь го видѣти". И слышавъ то Прѣямоушь кралѣ и нача а тѣшити тихыми бесѣдами: "Ѿ г(о)с(по)[жд]е °, не злосрѣди са, мы хоцѣмъ створити, что естъ добръ". И проводи ѣ въ ложницѣ еѣ. И егы быс(т') заутра, и направи са Екторъ кралѣ на брань, и изыдошѣ противѣ емоу троискыа г(оспо)жда и матери егова Екоупа г(оспо)жда, и жена егова Андрофѣ г(оспо)жда, и сестры его Кацранда и Поликсена, и възбранѣхѣ емоу, да не би исход(и)лъ^н на брань. Он са не хотѣше оставити, и възза жена егова с(ы)на его и метнѣ прѣд' фарижа егова, давно са би възвратилъ. А он са и не хотѣше възвратити, и реч(е) емоу жена его Андрофѣ г(оспо)жда: "О Екторе, почакаи мене мало". И шѣдъ в ложницѣ своѣ, сѣвлѣче сѣ себе сволное роухо и

облѣче чръны ризы, и иде прѣд него, и ста прѣд⁷ фарижомъ и рече: "У екторе кралю, да
 вѣси аще са, нинѣ не вратишь, то сиквози цѣ роухо носити по тебѣ". И тако екторъ не
 врати са, нѣ поиде противѣ Ацилешоу. И съставша са не виста са въ тзи [д(ь)нь]⁷, нѣ
 постависта срокъ бити са заѣтра, и въ тоизи д(ь)нь оуби екторъ љ оуровъ гръцьскых⁷. И
 заѣтра изыде екторъ краль, и наѣста са бити съ Ацилешем⁷, и наѣзди Ацилешъ
 ектора, и љрва его, и прободѣ, и мртвъ паде на зема, и възвз го Ацилешъ, и занесе на свои
 станъ. И видѣвше троиции велмѣже и г(оспо)ждѣ, и наѣша жалостно плакати. И възвз
 Прѣямоушь краль на себе ница и хѣды ризы и гѣсли, и поиде въ гръцьскѣа воискѣ, и
 наѣа пытати Ацилешева I катоуна: "Коего е днѣс в(ог)ъ почѣлъ, да ма напоитъ и
 накрѣмитъ грѣшнаго и страннаго?" И доиде на Ацилешевъ катоунъ, и наѣа гѣсти въ
 гѣсли жалостно велми, и дааше емоу ѡ вец(е)ра своѣа ѣсти и пити. И егы быс(т⁷) по
 вец(е)ри, и легошѣ пиани спати, оуснѣшѣ и стражие. И вѣставъ Прѣямоушь и наѣа
 искати с(ы)на своего Нектора кралѣ, и обрѣте его на постели мртва съ Ацилешемъ лежѣща
 и видѣвъ его Прѣямоушь мртва, и въздѣхнѣвъ ѡ ср(ъ)дѣца велми. И видѣв то
 Ацилешъ, и оустраши са, и рече емоу: "Кто еси ты?" И рече он: "Азъ есмъ Прѣямоушь
 крал⁷ и ицѣ с(ы)на своего ектора кралѣ" И рече емоу Ацилешъ: "Аще ты еси
 Прѣямоушь, то азъ ѡ страха твоего мртвъ есмъ". И рече Прѣямоушь: "Не вои са
 г(осподи)не, ѡ млада того нѣсмъ сътворилъ, да спаца витеза погоубла ,нѣ прошѣ с(ы)на
 своего ектора". И рече емоу Ацилешъ: "Да азъ то створа, да азъ понесѣ ектора на своею
 плещоу въ Троѣ по вѣрѣ и клатвѣ Прѣямоушевѣ, да здраво внидѣ и пакы изыдѣ". И
 заѣтра въземъ Ацилешъ ектора кралѣ и понесе го въ Троѣ. И прѣдашѣ го тронскимъ
 г(оспо)ждамъ, и наѣша его плакати, и рече Прѣямоушь Ацилешоу: "Поидѣвѣ въ
 цр(ъ)к(о)въ клати са друугъ друугоу зло не мыслити, да би сѣма вставилъ ѣ Трои и да
 ти вѣдамъ моѣ дѣщеръ Пол(и)кшенѣ г(оспо)ждѣ, коато е наилѣпша въ всѣхъ
 г(оспо)ждахъ тронскихъ" И поидоста въ цр(ъ)к(о)въ, и кла са Прѣямоушь прѣвое и
 ѡстѣпи, и поклакнѣ Ацилешъ клати са, ѣко не рѣвати Троѣ. И тоу са бѣ скрѣлъ

Ѣлѣноушъ Прѣамосуевъ с(ы)нъ, и оудари Ацилеша ядовитѣ стрѣлѣ въ патѣ, зане бѣ
весь арматосанъ, толико ходила его без желѣза. Тогда Ацилешъ падъ на зема издъше. И
видѣв ти Прѣамосуъ краля, озлови са велми, и съвлѣче Прѣамосуъ с него арматосъ вса,
и ѡпусти обѣма ц(а)р(е)ма, и сказа има, како има вѣрѣ изломишѣ. "Да аце велита да
тѣло I его принеса к вама". И плакашѣ велми, видѣвшѣ орѣжие Ацилешево. И порѣчиста
Прѣамосуоу кралю съжещи тѣло еги и всипати въ крѣчагъ, да створимъ гробъ его на
далечной зема. И слышавъ то Прѣамосуъ краля, и съжете пльтъ егѣ, и всыпа въ златъ
крѣчагъ, и ѡпусти, ц(а)рема. И видѣвша ц(а)рѣ Зрѣе грѣцѣи, дивѣшѣ с(а),
г(лаго)люще: "Ѡ сило и славо Ацилешева! Како та не съземѣхѣ вси гради и отоци, а
нигѣ единъ златъ крѣчагъ нѣс(т) та пльнъ".

И наѣа Оурекшишъ просити орѣжие его, и не даваше го Иаиакшъ, нѣ реч(е): "Ѡ
грѣцѣи ц(а)рие и велмѣже, и Зрѣе саракинѣтѣи, и каакиистѣи, и палагѣистѣи, и
рагоуилѣстѣи витези, не дадите Ѣрекшишоу орѣжѣа Ацилешева, не Ѥмѣетъ бо с нимъ вамъ
работати, нѣ е даите Аиакшоу, които Ѥмѣетъ и носити". И помѣнѣ[в]тѣ, когы азъ прѣидохъ
съ ѣ корабѣ на помощь вама безъ заповѣди, а Ѣрекшишъ са бѣ створилъ бѣсенъ та пѣськъ
орѣше, а соль сѣваше, да са не причасти троискои крѣви. И пакы ѡ вѣща I Оурекшишъ и
реч(е): "Ѡ оурѣве грѣцѣи, не дадите Аиакшоу орѣжие то, нѣ помѣнѣ[тѣ], егы хтѣхмы
въ ѡтоцѣ ономъ ѡзлыѣ боура погынѣти за онѣ кошоутѣ, и не смѣ поити Иаиакшъ
наопатъ въ грѣкы за Цвѣтаны г(оспо)ждѣ: нѣ поидохъ азъ и приведохъ а, и еташѣ
вльнениа морскаа, и вы поидосте съ веселѣмъ подъ Троѣ. Да присѣдите Оурекшишоу
орѣж[и]е то". И реч(е) Иаиакшъ: "Ѡ грѣцѣи оурѣве, не присѣдайте Оурекшишоу того
орѣжѣа, присѣдѣте е Аиакшоу, кои хочетъ почѣстно съ нимъ вамъ работати. И помѣните
то, егы доидохмы подъ Троѣ на брань, и Зрѣа Ѣлѣноушъ, Прѣамосуевъ с(ы)нъ,
Тивоуцера, Дицеосуева с(ы)на, и близъ него бѣ Оурекшешъ, и не смѣваше его отати, и отахъ
бо го азъ, Аиакшъ. Дадите мнѣ то орѣжѣе". И реч(е) Оурекшешъ: "Ѡ грѣцѣи оурѣве,
помѣнѣ[тѣ] то, егы азъ заложихъ своѣ главѣ на срацѣ, и поидохъ въ Троѣ ноциа, и

створи[хъ]^х всѣ намъ, еже на похвалѣ, и извѣдохъ бѣлого фариха Рендеша кралѣ, а того погоубльша, и доидохъ^г і къ вамъ съ великѣмъ ѣстиѣмъ. Дайте мнѣ то оружіе и не давайте е Иаиакшоу, кои не оумѣетъ ни едноѣ вамъ ѣсти сътворити". И рече(е)Аиакшь: "Ѡ гръчьстїи оуррвѣ, помѣнитѣ то, егда поидохъ^г противѣ Ёктороу кралю и възяхъ великыи каменъ, коликаго не можахъ двигнѣти два витеза Ѡ зема, и оударихъ Ёктора кралѣ и поклакиѣ Ёкторъ и неговъ фарихъ на зема. Да присѣдите мнѣ сие оружіе, а не давайте е Оурекшоу на плѣшивѣа глава" И нача говорити Оурекшь тихыми бесѣдами: "Ѡ г(оспо)д(и)на ц(а)рѣ и вси егови велмѣжие и оуррвѣ, да вѣсте, азъ ничѣсого прошѣ, нѣ мене поустиете, да доведѣ Ацилеша и привѣдохъ го къ вамъ, да нинѣ него прошѣ вамъ, дадите его мнѣ, само да Ѡведѣ и поставла, гдѣ того смѣ и възлѣ". Тогда ц(а)рѣ и вса воеводы и оуррвѣ гръчьстїи, кои сѣдѣхъ въ коулѣ^т и наѣхъ погладовати другъ на друга, и не имѣхъ, что Ѡвѣщати Оурекшишоу, и дашѣ емѣ і оружіе Ажилешѣво, да имъ не би просилъ Ацилеша. И видѣ то Аиакшь, и иза свои малыи мечъ, и прободѣ са на томъ мѣстѣ за жалость своа. И озлоби са о томъ всѣ воиска гръцкаа и оба ц(а)рѣ, и видѣ то Оурекшешъ, како са озлобиста оба ц(а)рѣ и вси болѣре его, и рече Оурекшешъ обѣма ц(а)рема: "Не злобита са, г(оспо)д(и)на моа, нѣ да вѣста извѣстно, азъ вамъ хоѣю то створити, како хоѣемъ Троѣ прѣжти льстїа".

И видѣв то Іакоупа, г(оспо)жда троискаа, ѣко хоѣет са Троя сконѣати, и направи с(ы)на своего меншего, коего зовѣше Полидвороушь, и поусти его на ѡнъ полъ морѣ Полонещероу кралю, кои кралюваашѣ по всеи Пагажи, и многа съ нимъ злата и сребра: давно са би сѣма оухранило Ѡ Троѣ. И оумысли Оурекшишъ и ц(а)р(е)ма повелѣ поустити въ гръкы и донести мѣдъ, и стѣкло, и восъкъ, и створи зѣло красна фариха сѣра, и избра ѣ витезъ храбрыихъ и, арматосавъ, полсади въ немъ. И всѣставъ воиска, зашедъ, сѣкры са, и корагле потаишѣ са въ Шимошевѣхъ^г брѣзѣхъ. И изыдошѣ из Троѣ на околицѣ гръчьскаа, видѣшѣ фариха лѣпа и красна велми, и повѣдашѣ троискымъ г(оспо)ждамъ и рекошѣ: "Аѣе би сзи фарихъ былъ въ Трои, помного моу би лѣпоты прибыло". И

рекошѣ троицкыѣ г(оспо)ждѣ: "Приведѣте его намѣ, да го видимѣ". И сътворишѣ противѣ емоу сѣни, и повезо[ш]ѣ его въ Троѣ. И доидошѣ до вратѣ градуу, и не може вънити едино оухо въ врата, и бѣше великѣ камень надѣ враты градуу. И хотѣхѣ ѡбѣити оухо фарижоу, и не дадохѣ троицкыѣ г(оспо)ждѣ, нѣ рекошѣ: "Сътльщи камень, иже бѣше надѣ враты и пакы хоцемѣ, реч(е), заиздати подобрѣ, а фарижа не дѣйте обрѣвити". И растлькошѣ врата и въвезошѣ фарижа въ градѣ. Да егы быс(т') взнатрѣ, тогда воини разьвишѣ стѣкло мечными главами и напрасно изкочивше и иѣкошѣ множества людѣи, и прѣемше градѣ, и прилѣпѣшѣ моретѣи корабли и ѣже по соухуу воискы, и испльнившѣ градѣ, и наѣашѣ сѣщи троицкыѣ витези, а друугыа изметашѣ въ море. И изведошѣ Алеѣандра фарижа и Еленѣ ц(а)р(и)цѣ из бысѣнкого пиргоса прѣдѣ Менеллоуша ц(а)рѣ, и реч(е) емоу Елена ц(а)р(и)ца: "Ѡ г(осподи)не ц(а)рю, ты быс(т') ваще кривѣ, чемоу мене остави съ Алеѣандромѣ фарижомѣ, да мене своимѣ невѣрствомѣ прѣвари". И ѡвѣща ен ц(а)рѣ и реч(е): "Ѡ г(оспо)[жд]ѣ Елено, да вѣси, ѣако ѡсели да сътвори азь, да инь никто тебе не прѣваритѣ, ни прѣльститѣ". И повелѣ обѣма съ Алеѣандромѣ главы оуѣбнѣти. И тако сконѣашѣ са. И изведошѣ Гѣкоупѣ г(оспо)ждѣ и вса троицкыа г(оспо)ждѣ, и посѣкошѣ Поликсенѣ г(оспо)ждѣ на Ацилешевѣ гробѣ, ѣако тоѣ ради погынѣ. А Гѣкоупѣ, м(а)т(е)рѣ, еа, дадохѣ на дѣлѣбѣ Оурекшишоу, и поведѣ а съ прочими г(оспо)ждами, и кѣждо своего поведѣ. И наѣахѣ плакати троицкыѣ г(оспо)ждѣ и тѣшашѣ их' Гѣкоупа кралица г(а)голюци: "Мльчите, ѣада моа, не плачите, са, азь имамѣ, кто ѣе наша слѣзы I оутолити". И оувѣдѣ то Полинечерѣ кралѣ, како са сконѣа Троа, и повелѣ заклати Полидвороуша, Прѣнмооушева с(ы)на, и реч(е) метнѣти него въ море. И тоу присташѣ корабли грѣчьстии, и въза Гѣкоупа вѣдро почрѣсти водѣ, и обрѣте с(ы)на своего мрѣтва, и възпи гласымѣ велиемѣ плаѣа са. И слышавѣ то Полонечерѣ кралѣ и изыде на оутѣшение Гѣкоупѣ, проближи са троицкымѣ г(оспо)ждамѣ на оутѣшение. Тогда тыѣ выставше на нь и ножевы его събодошѣ. И видѣвшѣ то граждане, и повишѣ ихѣ камениемѣ. И възврати са ц(а)рѣ Менеллоушѣ съ всѣми грѣкы съ великѣ

чѣстна, стоавше подъ Троѣѣ лѣтъ и 2 мѣсѣцѣ. И тако сконча са Троиское королевство прѣжде рождѣства Х(ри)с(то)ва на тѣ лѣтъ, ендѣктивна 2-го. И тако б(ог)ъ смѣрѣетъ възносѣщихъ са и сѣма нечѣстивыхъ потрѣбитъ, ѣкоже прор(о)къ провъзвѣсти г(лаго)ла: "Бидѣхъ нечѣстиваго прѣвъзносѣща са и высѣща са, и мимидохъ, и не обрѣте са мѣсто к томѣ", ѣко б(ог)ъ праведенъ и правдѣ възлюби, I а пѣти нечѣстивыхъ потрѣби и своеа мышцеа грѣдымъ противит са, а правоходѣщимъ даеътъ благодѣтѣ, и не лишитъ добра ходѣщихъ незлобѣ. Ёко томоу подобаетъ възсѣка слава, чѣс(т') и покланѣнѣе ѡ(тъ)цоу и с(ы)ноу и с(ва)тѡмъ доухоу нинѣ и приснѡ и вѣкы вѣкѡмъ. Амин.

СЛОВОУКАЗАТЕЛЬ К „ТРОЯНСКОЙ ПРИТЧЕ“ ПО ВАТИКАНСКОМУ СПИСКУ

А

а - сѣюз – а, но, пѣк, а пѣк

Абакоумъ - геогр. им. - Абакоум

авиѣ - нар - тутакси, веднага

авлѣка - с. ж. (15): ед. им.; **авлѣкы** р.; **авлѣкѣ** - ябълка

Агаменъ - личн. м.; им. **Агамено**, **Агмень**; **Агамена** р; **Агамену** д.- Агамемнон

азъ - местоим. ед. 1 л.: им. **азъ**; **мене** р.: **ми** д.ми; **мене** в,ма ; **мно** твор. –аз

Алѣксандровъ - п.: **Алѣксандровъ** м. ед. им. - Александърски

Алѣксандръ - личн. м.: им.; **Алѣксанда** р.; **Алѣксандру** д.; **Алѣксандра** в.; **Алѣксандромъ** твор. **Алѣксандромъ**; **Алѣксандре** зв. - Александър

Андрофиа - личн. ж.; им. **Андрофиа** - Андромаха

Анцидешъ - личн. м.; им.- Анхиз, Анцидеш

Аоинеша - см. **Оинешъ** - Ойнеша

Апридежъ - личн. м.; **Апридежемъ** твор.- Фрикс

арматосати* -**арматосавъ** прич. дейст. пр. м. ед. им.; **арматосанъ** стр. пр. м. ед. им. –
бронирован, облечен в броня (с цел да се предпази)

арматосъ* - с. ж.: **арматосъ** мн. в.- броня

арматосиа* - с. ж.: **арматвсиа** ед. твор.- броня

Ацилешевъ - п.: **Ацилешевъ** м. ед. им.; **Ацилешева** ж. им.; **Ацилешева** м. р.; **Ацилешевъ** м. в.; **Ацилешево** ср. в.; **Ацилешевъ** м. мест.- ахил

Ацилешъ - личн. м. (44): им. **Ацилешъ** , **Ацилешъ**, **Ацилешъ**; **Ацилешу** д. **Ацилешу**;
Ацилеша в.**Ацилеша**; **Ацилешомъ** твор. **Ацилешомъ**; **Ацилешъ** зв.- Ахил

Ацилешъ - п.: **Ацилешъ** ж. ед. в.- Ахил

аце - нар.- да

Аиакшъ - личн. м.: им. **Аиакшъ**, **Иаиакшъ**, **Иаиакшъ**, **Иаиакшъ**, **Иаиакша** ; **Аиакшу** д.,
Иаиакшу, **Аиакша** в.,**Иаиакша** - Ахил

Б

БАЦИНЪ* - п.: **БАЦИНЪ** ж. ед. мест. - бащин
БЕЗЪ - предл. **БЕЗ** - без
БЕСЕДА - с. ж.: **БЕСЕДАМИ** мн. твор. - разговор, говор, реч
БЕСЕДОВАТИ - инф.; **БЕСЕДОВАЛА [СИ]** перф. ед. 3 л. - говоря, разговарям, беседвам
БИ - см. **БЫТИ** - СЪМ
БИСЕРИЕ - е. ср.: ед. им. **БЕСЕРИЕ** в. - бисери
БИСЕРЪ - с. м.: **БИСРОМЪ** ед. твор. **БИСРОМЪ**; **БИСРЕ** мест. - бисер
БИТИ - **БИАШЕ** имп. ед. 3 л. - бия, удрям
БИТИ СА* - инф.; **БИТА СА** аор. дв. 3 л. - бия се
БЛАГОДѢТЬ - с. ж. **БЛАГОДѢТЬ** ед. в.- благодат
БЛИЖНИ - п.: м. ед. им. - близък, близкостоящ
БЛИЗЪ - предл.: **БЛИЗ** - близо до
БЛЮСТИ СА* - **БЛЮДИ СА** пов. ед. 2 л. - пазя се
БО - союз и част.- защото, понеже, наистина
БОАЗНЪ - с. ж.: **БОАЗНИ** ед. р.- страх
БОАТИ СА - **БОАШЕ СА** имп. ед. 3 л.; **БОИ СА** пов. ед. 2 л. - страхува се, бои се
БОГАТЪ - п. : м. ед. им. - богат, богаташ
БОГАТСТВО - с. ср : **БОГАТСТВОМЪ** ед. твор. - богатство
БОГЪ - с. м.: **Б(ОГ)Ъ** ед. им. **БОГЪ** ; **БОГА** р.; **БОГА** в. - бог
БОЖИИ - п.: **БОЖИА** ж. ед. им.- божиин
БОЛЕНЪ* - п.: м. ед. им. - болен
БОЛѢРИНЪ - с. м.: **БОЛѢРЕ** мн. им.; **БОЛѢРЫ** в.; **БОЛѢРИ** твор.- болярин
БОРИТИ СА - инф. - борят се (в битка)
БОСТИ СА* - **БОДѢХЪ СА** имп. мн. 3 л. 43' - борят се (воловете)
БОСЪ* - п.: **БОСАМА** дв. твор.- бос, без обувки/ чорапи, с боси крака
БРАНЪ - с. ж.: **БРАНЪ** ед. в.- война, битка, бой, сражение
БРАТЪ - с. м.: ед. им. **БРАТЪ**; **БРАТОУ** д. **БРАТЪ** : **БРАТОМ** твор.; **БРАТЕ** зв. - брат
БРАЧИНЪ* - с м.: **БРАЧИНИ** мн. в. - брачен, сватбен

Брижеида - личн. ж.: **Брижеида** им. (вм. в.); **Бръжеидѣ** в.- Бризеида
бръзыи - п.: **бръзыи** м. ед. в. **бръзы**; **бръзѣ** ж. в. - бърз
бръгъ - с. м.: **бръгъ** ед. мест.; **бръгъхъ** мн. мест. - бряг, стръмнина
Бръжеида - см. **Брижеида** - Бризеида
боурѣ - с. ж.: ед. им.; **боура** р. - буря
быти - инф.; **есмъ** наст. ед. **есмь, смь**; **еси** 2 л.; **есть** 3 л., **ес(т')**, **ес(т')**, **е**; **сѣтъ** мн. 3 л.; **есвѣ** дв. 1 л.; **бѣдѣ** буд. 1 л.; **бѣдетъ** 3 л., **бѣдет'**: **выс(т')** аор. ед. 3 л.; **ста** дв. 3 л.; **вих'** аор. ед. 1 л. (в сост. сосл. накл.); **ви** 3 л. **вѣ**; **вихѣ** имп. (?) мн. 3 л.; **былъ** прич. дейст. пр. м. ед. им.: **бѣ** аор. (имп.) ед. 3 л.; **бѣшѣ** мн. 3 л.; **бѣше** имп. ед. 3 л.; **бѣхѣ** мн. 3 л.; **бѣди** пов. ед. 2 л. - съм
бѣжати - инф. - бягам, тичам
бѣлыи - п.: **бѣлого** м. ед. в.; **бѣломъ** мест. **бѣломь, бѣлом'**; **бѣлыѣ** м. мн. в. - бял
висенъ - п.: м. ед. им.; **бѣснымь** м. твор. - бесен, разгневен

В

варъ - с. м.: **варъ** ед. в. - горещина
ваю* - местоим. дв. 2 л.: **вама** д.- ваш
вдовичество* - с. ср.: **вдовичество** ед. в. - вдовичество, стават вдовици
велии* - п.: **велиемъ** м. ед. твор. - голям
великыи - п.: м. ед. им., **велики**; **великаа** ж. им.; **великое** ср. им.; **великыи** м. в. **великаго**; **великоѣ** ж. твор.; **великиѣ** ж. мн. в.; кр.: **великъ** м. ед. им.; **велика** ж. им.; **великъ** м. в.; **великъ** ж. в.; **велико** ср. в.; **великы** м. мн. в. - велик
велии - нар. - много, твърде
велмѣжѣ - с. м.: **велиѣжѣ** мн. им., **велмѣже, велиѣже**; **вел'мѣ**, мн. в. - велможи
велѣти - **велиитъ** наст. ед. 3 л.; **велита** дв. 2 л.; **велѣше** имп. ед. 3 л. - заповядвам, нареждам, предписвам, желая
Венеоушь - см. **Оинеушь** - Венера
Веоуша - личн. ж.: им.; **Венеушѣ** р.; **Венѣши** д.- Венера
вепрь - с. м.: ед. им. - вепър
веселие - с. ср. : **веселие** ед. в.; **веселѣмь** твор.; **весели** мн. мест. - веселие, радост
веселити са - инф.; **веселѣхѣ са** имп. мн. 3 л. - веселя се, радвам се

ВЕСЕЛЪ - п.: м. ед. им. **ВЕСЕЛЬ** ; **ВЕСЕЛЕМЪ**. ср. ед. твор. - весел

ВЕСЪ - местоим.: м. ед. им.; **ВЪСЪ** ж. им.; **ВЪСЕ** ср. в.; **ВЪСЪМЪ** ср. твор., **ВЪСЪМЪ**; **ВСЕИ** ж. мест.; **ВЪСИ** м. мн. им., **В'СИ**, **ВСИ**, **ВСА**; **ВЪСЪМЪ** д., **ВЪСЪМЪ**; **ВЪСА** м. в., **ВСА**; **ВЪСА** ж. в., **ВСА** ; **ВЪСЪ** ср. в.; **ВЪСЪМИ** твор.; **ВЪСЪХЪ** мест., **ВЪСЪХ'** - вас

ВЕЧЕРЪ - с. ж.: **ВЪСЪ(Е)РА** ед. р.; **ВЪСЪ(Е)РИ** мест. - вечеря

ВЕЩЬ - с. ж.: **ВЕЩЕИ** мн. р. - вещь, предмет

ВИДЪТИ - инф.; **ВИДИШИ** наст. ед. 2 л.; **ВИДИТЪ** 3 л.; **ВИДИМЪ** мн. 1 л.; **ВИДЪХЪ** аор. ед. 1 л., **ВИДЪХ'**, **ВИДЪХ**; **ВИДЪ** 3 л.; **ВИДЪШЪ** мн. 3 л.; **ВИДЪСТА** дв. 3 л.; [**ВИХ'**] **ВИДЪЛА** сосл. ед. 1 л.; [**ВИ**] **ВИДЪЛА** 3 л.; **ВИДА** прич. дейст. наст. м. ед. им., (вм. **ВИДАЩЕ**); **ВИДЪВЪ** пр. м. ед. им., **ВИДЪВЪ**, **ВИДЪВЪ** ж.им.; **ВИДЪШЕ** м. мн. им.; **ВИДЪВША** м. дв. - виждам видя, гледам

ВИЛА* - с. ж.: **ВИЛЫ** ед. р.; **ВИЛЪ** д.; **ВИЛЪ** в.; **ВИЛЫ** мн. им. - вила (самодива)

ВИНО - с. ср.: **ВИНА** ед. р. (мн. в.); **ВИНОМЪ** твор., **ВИНОМЪ**, **ВИНО** - вино

ВИТЕЖЬСТВО* - с. ср.; **ВИТ(Е)ЖЬСТВОМЪ** ед. твор. - юначество

ВИТЕЗЪ* - с. м.: ед. им. **ВИТЕЗЪ**; **ВИТЕЗА** р., **ВИТЕЗА**; **ВИТЕЗОУ** д.; **ВИТЕЗА** в., **ВИТ(Е)ЗА**; **ВИТЕЗИ** мн. им., **ВИТЕЗИЕ**; **ВИТЕЗЪ** р., **ВИТЕЗЪ**; **ВИТЕЗОМ'** д.; **ВИТЕЗЫ** в.; **ВИТЕЗЫ** твор. - юнак

ВИТИ* - **ВИАШЕ** имп. ед. 3 л. - вия (венец)

ВЛАСТЕЛЬ - с. м.: **ВЛАСТЕЛЕ** мн. им.; **ВЛАСТЕЛА** в. - властитель, владетел

ВЛАСЪ - с. м.: **ВЛАСИ** мн. им. - косъм

ВЛЪНА - с. ж.: **ВЛЪНЫ** мн. в.; **ВЛЪНАМИ** твор. - вълна

ВЛЪНЕНИЕ - с. ср.: **ВЛЪНЕНИЯ** мн. им. - вълнение

ВЛЪХЪВЪ - с. м.: **ВЛЪХЪВЫ** мн. в. - влъхва

ВЛЪСТИ* - **ВЛЪЗЕ** аор. ед. 3 л.; **ВЛЪЗЪ** аор. ед. 3 л. или прич. дейст. пр. м. д. им. - изкачи се, скочи в

ВОДА - с. ж. : **ВОДЪ** ед. в. - вода

ВОЕВОДА - с. ж.: **ВОЕВОДЫ** мн. им. - войвода

ВОИ - с.: **ВОЪ** в. - войска, стан, лагерь

ВОИНЪ - с. м.: **ВОИНИ** мн. им. - воиник

ВОИСКА - с. ж.: ед. им.; **ВОИСКЫ** р.; **ВОИСКОН** в.; **ВОИСКЫ** мн. им. - войска

ВОЛИТИ - **ВОЛИЛ** [**ВИХ'**] сосл. ед. 1 л. - желая

ВОЛЪ - с. м.: **ВОЛЫ** мн. в. **ВОЛОВЫ** - вол

ВОСЪКЪ - с. м.: **ВОСЪКЪ** ед. в. - восък

ВРАТА - с.: **ВРАТЪ** р.; **ВРАТА** в.; **ВРАТЫ** твор. – врата, порта
ВРАТИТИ* - инф. - въртя
ВРАТИТИ СА* - **ВРАТИШЬ СА** наст. (буд.) ед. 2 л.; **ВРАТИ СА** аор. ед. 3 л.; **ВРАЦЬ СА** прич. дейст. наст. м. ед. им.; **ВРАТИВ СА** пр. м. ед. им. – обръщам се, връщам се
ВРАЧЪ - с. м.: **ВРАЧЕВЫ** мн. в. - гадател
ВРЪМА - с. ср.: ед. им.; **ВРЪМЕНЕ** р.; **ВРЪМА** в. - време
ВРЪЩИ – **ВРЪГЪТЪ** наст. (буд.) мн. 3 л. - хвърлям
ВСЕ* – нар. - всеки
[ВТОРЪ] - числ.: **ВТОРА** ж. ед. им. - втори
ВЪ – предл. **ВЪ, В, В'** - в
ВЪЗВРАНИТИ - **ВЪЗВРАНИЛЪ [ВИ]** сосл. ед. 3 л. – забраня, запрета
ВЪЗВРАНЪТИ - **ВЪЗВРАНЪХЪ** имп. мн. 3 л. - забранява
ВЪНАТРЪ - нар. – намирам се вътре в нещо
ВЪСТАТИ - **ВЪСТА** аор. ед. 3 л. – стана, изправя се, опълча се срещу някой
ВЫ* - местоим. мн. 2 л.: им.; **ВАСЪ** р., **ВАС'**; **ВАМЪ** д., **ВАМЬ, ВАМЪ, ВАСЪ, ВЫ** - вие
ВЫСИТИ СА* - **ВЫСАЦА СА** прич. дейст. наст. м. ед. в. – надига се
ВЫСОКЫИ - п.: **ВЫСЪКОГО** м. ед. р.; **ВЫСОКОМЪ** мест., **ВЫСОКЪМЪ** - висок
ВЪВЕЗТИ* - **ВЪВЕЗОШЪ** аор. мн. 3 л. – вкарвам, внасям, въвеждам
ВЪВЕСТИ - **ВЪВЕДЕ** аор. ед. 3 л.; **ВЪВЕДОШЪ** мн. 3 л.; **ВЪВЕДОСТА** дв. 3 л. - въведа
ВЪВЛЪЩИ* - **ВЪВЛЪЧЕ** аор. ед. 3 л. - въвличам
ВЪВРЪЩИ - **ВЪВРЪЗИ** пов. ед. 2 л. – хвърля в
ВЪДАТИ - **ВЪДАМЪ** наст. (буд.) ед. 1 л. – дам, отдам, предам
ВЪЗВЕСЕЛИТИ СА - **ВЪЗВЕСЕЛИШЪ С(А)** аор. мн. 3 л.; **ВЪЗВЕСЕЛИЛИ СА** перф. (без свързки) мн. 3 л. – възвеселя се, възрадвам се
ВЪЗВРАТИТИ - **ВЪЗВРАТИ** аор. ед. 3 л.; **ВЪЗВРАТИЛЪ [ВИ]** сосл. ед. 3 л. – възвърна, повърна нещо обратно
ВЪЗВРАТИТИ СА - инф.; **ВЪЗВРАТИ СА** аор. ед. 3 л.; **ВЪЗВРАТИШЪ СА** мн. 3 л.; **ВЪЗВРАТИЛЪ СА [ВИ]** сосл. ед. 3 л., **ВЪЗВРАТИЛЪ СА [ВИ]**; **ВЪЗВРАТИВ СА** прич. дейст. пр. ж., ед. им. – възвърна се, повърна се
ВЪЗДЪХЪНЪТИ - **ВЪЗДЪХЪНЪВЪ** прич. дейст. пр. м. ед. им. - въздъхна
ВЪЗДЪХЪНЪТИ - инф.; **ВЪЗИМАЪТЪ** наст. мн. 3 л., **ВЪЗЕМЪХЪ** имп. мн. 3 л. - въздъхна

ВЪЗЛЮБИТИ - възпи аор. ед. 3 л. – възлюбя, обикна

ВЪЗНОСИТИ СЯ - **ВЪЗНОСАЩИХ СЯ** прич. дейст. наст. м. мн. в. – повдигам се, издигам се, възгордявам се

ВЪЗЪПИТИ* - **ВЪЗПИ** аор. ед. 3 л. – провиквам се, възгласявам се с чувство

ВЪЗЫТИ - **ВЪЗЫДЕ** аор. ед. 3 л. - влезе

ВЪЗАТИ - **ВЪЗМЕТЬ** наст. (буд.) ед. 3 л.; **ВЪЗАХЪ** аор. ед. 1 л.; **ВЪЗА** 3 л., **ВЪЗА, ВЪЗАТЬ, ВЪЗАТЬ; ВЪЗАЛЪ** [смь] перф. ед. 1 л.; **ВЪЗАЛЪ** [е] 3 л., **ВЪЗАЛЪ** [е]; **ВЪЗЕМЪ** прич. дейст. пр. м. ед. им., **ВЪЗЕМЪ; ВЪЗМИ** пов. ед. 2 л. – вдигна, повдигна, издигна, взема

ВЪИСТИНѢ* - нар. - наистина

ВЪНЕСТИ - инф. - внесе

ВЪНИТИ - инф.; **ВЪНИДѢ** наст. (буд.) ед. 1 л.; **ВЪНИДЕ** аор. ед. 3 л. - влезе

ВЪПРАШАТИ - инф. – питам, разпитвам

ВЪПРОСИТИ - **ВЪПРОСИ** аор. ед. 3 л.; **ВЪПРОСИШѢ** мн. 3 л. – попитам, запитам

ВЪСЕГДА* - нар. – всякога, винаги

ВЪСПАТЬ - нар. – назад, обратно

ВЪСТАТИ - **ВЪСТАВЪ** прич. дейст. пр. м. ед. им., **ВЪСТАВШЕ; ВЪСТАВЪ** ж. им.; **ВЪСТАВШЕ** ж. мн. им. – стана, изправя се

ВЪСХРАНИТИ* - **ВЪСХРАНИ** пов. ед. 2 л. - съхрани

ВЪСЫПАТИ - инф.; **ВЪСЫПА** аор. ед. 3 л. – изсипвам, насипвам

ВЪСЬ - см. **ВЕСЪ** - вас

ВЪСѢВЪКИИ - местоим.: **ВЪСѢВЪКОИ** ж. ед. мест.; кр.: **ВЪСѢВКА** ж. ед. им.; **ВЪСѢВЪ** м., **ВЪСѢВЪ** **ВЪСѢВЪ**: **ВЪСѢВКА** ср. мн. в. - всеки

ВѢ* - местоим. дв. 1 л.: наю р.: нама д.; наю в. - ние двамата

ВѢДРО* - с. ср.: **ВѢДРО** ед. в. - ведро

ВѢДѢТИ - **ВѢДѢ** наст. ед. 1 л.; **ВѢСИ** 2 л.; **ВѢС(ТЪ)** 3 л.; **ВѢСТЕ** мн. 2 л.; **ВѢСТА** дв. 2 л.; **ВѢДѢШЕ** имп. ед. 3 л.; **ВѢДѢХѢ** мн. 3 л. - зная

ВѢКЪ* - с. м.: **ВѢКЪМЪ** мн. д.; **ВѢКЪ** в. – веч, вечност

ВѢНЕЦЪ - с. м.: **ВѢНЕЦЪ** ед. в. – венец

ВѢРА - с. ж.: **ВѢРѢ** ед. в.; **ВѢРѢ** мест. - вяра

ВЪРОВАТИ - ВЪРОУЖТЬ наст. мн. 3 л.; **ВЪРОУАХЪ** имп. мн. 3 л. - вярвам

ВЪТРЪ - с. м.: **ВЪТРОМ** ед. твор. - вятър

ВАЩЕ - нар. срав. - повече

Г

ГАБИЛОТА* - с.ж.: **ГАБИЛОТОЖ** ед. твор. (и стрѣлѣваше **Екторъ** краля стрѣлож **ГАБИЛОТОЖ**) – метателно копие, оръжие за хвърляне на гръцки огън

ГДЕ - нар. - къде

Гекторовъ - см. Некторовъ - Хектор

ГЛАВА - с. ж.: **ГЛАВЖ** ед. в.; **ГЛАВЫ** мн. в.; **ГЛАВАМИ** твор. - глава

ГЛАВНѢ - с. ж.: **ГЛАВНА** ед. в. - главня

ГЛАГОЛАТИ - **Г(ЛАГО)ЛАТИ** инф.; **Г(ЛАГО)ЛАХЪ** имп. мн. 3 л.; **Г(ЛАГО)ЛА** прич. дейст. наст. м. ед. им., **Г(ЛАГО)Л(Ю)ЦИ**; **Г(ЛАГОЛЮ)ЦИ** ж. им.; **Г(ЛАГО)Л(Ю)ЩЕ** ж. мн. им. **Г(ЛАГО)Л(Ю)ЩЕ** – говоря, наричам някого някак

ГЛАСЪ - с. м.: **ГЛАС'** ед. им.; **ГЛАС(А)** р.; **ГЛАСИМЪ** твор. - глас

ГЛАДАТИ* - **ГЛАДАШЕ** имп. ед. 3 л.- гледам

ГНѢВЕНЪ - п.: **ГНѢВЕН'** м. ед. им. - гневен

ГНѢВЪ - с. м.: **ГНѢВЪ** ед. в. **ГНѢВЪ** - гняв

ГОВОРИТИ* - инф.; **ГОВОРѢХ** аор, ед. 1 л.; **ГОВОРѢШЕ** имп. ед. 3 л., **[НѢСМЪ]** **ГОВОРИЛА** перф. ед. 3 л.; **ГОВЕРА** прич. дейст. наст. ж. ед. им. - говори

ГОЛЪ* - п.: **ГОЛЖ** ж. ед. в. - гол

ГОРА - с. ж.: **ГОРЖ** ед. в. - гора

ГОСПОДИНЪ - с. м.: **Г(ОСПО)Д(И)НЪ** ед. им. **Г(ОСПО)Д(И)НЪ**; **Г(ОСПО)Д(И)НЕ** зв., **Г(ОСПО)ДИНЕ** (вм. **госпожде**), **Г(О)С(ПО)ДИНЕ**, (вм. **госпожде**) **Г(ОСПО)ДИНЕ**; **Г(ОСПО)Д(И)НИ** мн. им.; **Г(ОСПО)Д(И)НА** дв. им. – господин, господар

ГОСПОДЖА - с. ж.; **Г(ОСПО)ЖДА** ед, им., **Г(ОСПО)Ж(Д)А**; **Г(ОСПО)ЖДЖ** р., **Г(ОСПО)Ж(Д)Ж**, **Г(ОСПОЖ)ДЖ**; **Г(ОСПО)ЖДИ** д.; **Г(ОСПО)ЖДЖ** в., **Г(ОСПО)Ж(Д)Ж**; **Г(ОСПО)ЖДЕ** зв; **Г(ОСПО)Ж(Д)А** мн. им., **Г(ОСПО)Ж(Д)А**, **Г(ОСПО)ЖДЖ**; **Г(ОСПО)ЖДЪ** р; **Г(ОСПО)ЖДАМЪ** д., **Г(ОСПО)ЖДАМЪ**, **Г(ОСПО)Ж(Д)АМЪ**; **Г(ОСПО)ЖДЖ** в.; **Г(ОСПО)ЖДАМИ** твор., **Г(ОСПО)ОДАХЪ** мест. – госпожа, господарка

ГОТОВЪ - п.: м. ед. им. – готов, приготвен

ГРАДЪ - с. м. (35): ед. им. **град'**; **града** р.; **градоу** д.; **градъ** в., **град'**; **гради** мн. им.; **грады** в.; **градѣхъ** мест., **градох'** - град

ГРАЖДАНИНЪ* - с. м.: **граждане** мн. им. – гражданин, жител на град

ГРОВЪ - с. м.: **гровъ** ед. в.; **гровѣ** мест. – гроб, гробница

ГРЪДЫИ - п.: **гръдымъ** мн. д.- градски

ГРЪЦИ - етн.: **гръкъ** р.; **гръкы** в.; **гръкы** твор.; **гръцѣхъ** мест., **грѣцѣх'**, **грѣцѣх** - гърци

ГРЪЧЪСКИИ - п.: **гръчъскаа** ж. ед. им., **гръцкаа**; **гръчъскыѣ** ж. р., **гръцкъѣ** **гръчъскъѣ**; **гръчъскыи** м. в., **гръч'скыи**, **гръцкыи**, **гръчъстїи**; **гръч(ь)скѣа** ж. в., **гръчъскѣа**; **гръчъстїи** м. мн. им., **гръчъстии**, **гръчъстїи**, **гръч'стїи**, **грѣстїи**, **гръцкыѣ**, **гр(ъ)цети**, **гръчъсти**, **грѣтїи**, **гръцтїи**; **гръчъскыих'**, **гръчъскых'**, **гръч'скых'**, **гръцкыихъ**; **гръчъскымъ** д.; **гръчъскыа** м. в., **гръцкыа**, **гръцкыа**, **гръчъскых'**; **гръчъскаа** ср. в.; **гръчъскыи** твор. - гръчки

ГРЪШНЫИ* - п.: **грѣшнаго** м. ед. в.- грешен

ГРАСТИ - **градѣхъ** имп. мн. 3 л. – вървя, отивам

ГЪСЛЪНИКЪ* - с. м.: ед. им – гъслар, гъдулар

ГЪСЛЬ - с. ж.: **гъсли** мн. в. – гъсла, гъдулка

ГЪСТИ* - инф.; **гъдѣше** имп. ед. 3 л. – свиря на гусла/ гъдулка

Д

ДА - съюз – да, за да, нека да

ДААТИ - **даетъ** наст. ед. 3 л.; **дааше** имп. ед. 3 л. - давам

ДАВАТИ - **даваше** имп. ед. 3 л.; **давайте** пов. мн. 2 л. - давам

ДАВНО* - нар., съюз: (изиди под' Троѣ на брань, давно би вделѣв Некторю кралю (направи ма. . . давно са би възвратилъ ѳкторъ), (и метѣхъ [сына] прѣд' фарижа егова, давно са би възвратилъ), (направи с(ы)на своего меншего. Полинѣцѣроу кралю. . . давно би сѣма оухранило ѿ Троѣ) - дано

ДАЛЕЧЕ - нар. - далече

ДАЛЕЧНЫИ* - п.: **далечной** ж. ед. мест. - далечен

ДАРДАНИА - геогр.: им. - Дардания

ДАРДАНОУША - личн. м.: им. **Дарданѣша**; **Дарданѣша** в. - Дардан

дарованіє* - с. ср.: **дарованіа** мн. в. – дарование, дар, дарба

даръ - с. м.; **даръвы** мн. в. – дар, подарък

дати - инф.; **дамъ** наст. (буд.) ед. 1 л.; **даси** 2 л.; **дадите мн.** 2 л., **дас(т')** 3 л.; **даде** аор. ед. 3 л.; **дашъ** мн. 3 л., **дадошъ**; **дадохъ** имп. аор. мн. 3 л.; **[б'ѣ] дала** плюсквамперф. ед. 3 л.; **даждь** пов. ед. 2 л., **даи**; **даите** мн. 2 л. - дам

два - числ.: **два** в. - две

двигнѣти* - инф.; **двигнѣшъ** аор. мн. 3 л. - раздвижа

двигнѣти са* - **двигнѣ са** аор. ед. 3 л.; **двигнѣле са** перф. (без связки) мн. 3 л. (**са** (вм. сѣтъ?) **двигнѣле** . . воеводы) – раздвижа се

дворба* - с. ж.: **дворбѣ** ед. в. – служба, работа

дворъ - с. м.: **двора** р.; **дворъ** в.; **дворѣ** мест. - двор

диаволъ* - с. м.: **диавола** ед. р.; **дѣвол'** мн. р. - дьявол

дивити са - **дивѣшъ с(а)** аор. мн. 3 л. – чудя се, учудвам се

Диевошькордиа - личн. ж.: им. - Дискордия

Дицеоушевъ - п. : **Дицеоушева** м. ед. в., **Дицева** - Дицея

длъго - нар.- дълго

днесъ - нар.: **днес'** - днес

до - предл. - до

добро - с. ср.: ед. им.; **добра** р. - добро

добрыи - п.: **добрѣа** ж. ед. в.; **добрѣи** м. мн. им.; **добрѣшъ** ж. им.; **добрѣшъ** м. в.; **добрѣшъ** ж. в.; **добрѣими** твор.; кр.: **добро** ср. ед. им.; **добра** м. р.; **добра** ср. мн. в. - добра

добрѣ - нар. - добре

добытокъ - с. м.: **добытка** ед. р.; **добытцѣ** мест. - добытък

довести* - инф.; **доведѣ** наст. (буд.) ед. 1 л. - доведе

доволенъ - п.: **доволна**, ж. ед. им. – доволен от

доволенѣ - нар. - доволен

дозѣла - нар. - изнемощяла

донити - **дондох'** аор. ед. 1 л.; **донде** 3 л.; **дондохмы** мн. 1 л.; **дондохъ** 3 л.; **дондоста** дв. 3 л. - стигна, достигна, достигна до

доколѣ - нар. - докога

дола* - с. ж. : **долы** ед. р.; **долы** мн. в. - дол

дондеже - нар. - докато

донести* - инф.- занеса

Дончикъ - личн. м. им.(вм. **Дончикъ, Дончичъ**) - Дончик

доплути - **доплу** аор. ед. 3 л.; **доплувъз** прич. дейст. пр. м. ед. им. - доплува

допустити* - **допусти** пов. ед. 2 л. - доплували

дочакати* - **дочакать** инф.- дочака, изчака

драго* - нар. - драго, добре

драгыи - п.: **драгое** ср. ед. им.; кр.: **драга** ж, ед. им.; **драго** ср. в. - добър, драг

дрругое - нар.: - друго

дрругыи - местоим.: м. ед. им.; **дрругыѣ** ж. р.; **дрругыа** м. мн. в.; **дрругъ дрругоу;**
дрругъ [на] дрруга - друг

дружина - с. ж.: ед. им.: **дружинѣ** в. - дружина

дръжава - с. ж.: ед. им.; **дръжавы** мн. в. - власт, могъщество

дръзость - с. ж.: **дръзость** ед. в. - дързост

Доудома - геогр.: им. - Доудома

доухъ - с. м.: **доухоу** ед. д. - дух

дънесъ - см. днесъ - днес

дънь - с. м.: **д(ь)нь** ед. в. **д(ь)нъ** - ден

дъци - с. ж.: **дъци** ед. р. (доколѣ ми не вѣдет' дъци Агамена ц(а)рѣ Цвѣтаны
г(оспо)ждѣ); **дъщеръ** в. **дъщеръ, дъщерь, дъщере, дъщере;** **дъщерїи** мн.р.;
дъщерѣмъ д.- дъщеря

дѣати - **дѣите** пов. мн. 2 л. - действам, правя, върша

дѣвица - с. ж.: **д(ѣ)в(и)це** ед. зв.; **д(ѣ)в(и)ца** мн. в. - девица

дѣлба* - с. ж. - делѣж : **дѣлбѣ** ед. мест. - делба

дѣло - с. ср.: **дѣло** ед. в.; **дѣлѣ** мест. - дело, действие

Дѣлона, Дѣлонъ - личн. м.: **Дѣлона** р. (доколѣ стоить дѣлона стража), **Делона** в.(влѣзе
[Одисеи] ноциа въ Трож (...)) **Делона** стража на высшкомъ кастсли) - Делона

дѣти са*, дѣнжти са - **дѣнж са** наст. (буд.) ед. 1 л. - давам се

Є

єво* – показ. част.- ето

Євтропіа - личн. ж.: им. - Андромаха

Єгда - нар. - когато

єговъ - местоим.: м. ед. им.; **єгова** ж. им.; **єговъ** м. в., **єгова**; **єговъ** ж. в.; **єгови** м. мн. им.; **єговѣ** ср. дв. в. - негов

єгы* - съюз – ако, ако ли, като, когато

єда - съюз - нима

єдиноѡ - нар. - веднѡж

єдинѡи - числ.: **єдиномоу** м. ед. д.; **єдиногѡ** м. в.; **єдиномъ** м. мест.; **єдинои** ж. мест. **єднои**; кр.: **єдинъ** м. ед. им., **єдинь**, **єдин'**; **єдина** ж. им.; **єдино** ср. им., **єдинѡ** ж. р.(изъ **єдинѡ ѡашѡ**); **єдинъ** м. р., **єдинь**; **єдинѡ** ж. в.; **єдино** ср. в. - един

Єжеона - личн. ж.: им. - Хезиона

Єкторъ - личн. м.: им., **Єкторъ**, **Єктор**, **Нектор**; **Єктора** р., **Нектора**; **Єктороу** д., **Єкторѡ**, **Некторю**: **Єктора** в., **Нектора**, **Иектора**; **Єкторе** зв.- **Хектор**

Єлена - личн. ж.: им. **Єлина** ; **Єленѣ** д.; **Єленѡ** в.; **Єлено** зв. - Елена

єлини - етн.: **єлины** в. - гърци

Єлиноушъ - личн. м.: им.; **Єлѣноушь** , **Єношь** ; **Єленоуша** в. - Хелен

єндиктїонъ* - с. м. - индикт: **єндїктивна** ед. р. - индикт

Єношь - с. м. **Єленоушь** - еленов

Єтеноръ - личн. м.: им.- Антенор

Ж

жаловати - **жаловаста** имп. дв. 3 л. – жалват се, оплакват се, тъжат

жалостенъ - п.: м. ед. им. – тъжен, жалостен

жалостно* - нар. – тъжно, жалостно

жалость - с. ж.: **жалость** ед. в. – тъга, жалост

же - част. и союз – пък, но, а

желати - **желадше** имп. ед. 3 л. – желая, искам, копнея за нещо

желѣзо - с. ср. **желѣза** ед. р. - желязо
жена - с. ж.: ед. им.; **жены** р.; **женѣ** д.; **женѣ** в. - жена
женити са - **женѣше са** имп. ед. 3 л – женя се
женскыи - п.: **жен'ское** ср. ед. в. - женски
Жеребонѣ - личн. м.: **Жеребона** в. - Йеребона
живыи - п.: **живого** м. ед. р. - жив
жиндолѣ* - с. м.: ед. им. - долина
жальтыи* - п.: **жальтїи** м. мн. им. - жълт

З, Ѵ

за – предл. - за, поради, по причина на
завръщи* - **завръже** аор. ед. 3 л. - завърза
зазидати - инф. - зазида
зайти - **зашед'** прич. дейст. пр. ж., ед. им. - залезе
заклати* - инф. – заколя
заложити* - **заложих'** аор. ед. 1 л.; **заложи** 3 л. – залагам
зане - союз – защото
занести* - **занесе** аор. ед. 3 л. – занасям
заповѣдати - **заповѣда** аор. ед. 3 л. – заповядам, възлагам, поръчам
заповѣдь - с. ж.: **заповѣди** ед. р. - заповед
застава* - с. ж.: **заставы** мн. в. - застава
застѣпити* - [ви] **застѣпилѣ** сосл. ед. 3 л. – застъпник, поддръжник на някого
заутра* - нар. :**заѳтра** – на утрото, заранта
защитити* - **защити** аор. ед. 3 л. - защитава
звати - **зва** аор. ед. 3 л.; **зовѣше** имп. ед. 3 л. – назовава, нарича
звати са - **зовѣше са** имп. ед. 3 л. – назовава се, нарича се

ЗВѢЗДА - с. ж.: **ЗВѢЗДЫ** мн. им. - звезда

ЗДАНИЕ - с. ср.: **ЗДАНІА** мн. в. – здание, сграда

ЗДРАВО* - нар. - здраво

ЗЕМНЫИ - п.: **ЗЕМНАА** м. дв. им. – земен, наземен

ЗЕМЪ - с. ж.: **ЗЕМА** ед. р.; **ЗЕМА** в.; **ЗЕМИ** мест. - земля

ЗИЖДАТИ - инф. – зидам, градя (къща)

ЗИДАТИ* - инф.; **ЗИДААХЪ** имп. мн. 3 л.; [**ВЪ**] **ЗИДАЛЪ** плюсквамперф. ед. 3 л. – изгражда, зида

ЗИДАТИ СЯ* - **ЗИДАШЕ СЯ** имп. ед. 3 л. – изгражда се, зида се, съзидва се

ЗИДЪ - с. м.: **ЗИДЪ** ед. в. – зид, ограда, стена

ЗЛАТО - с. ср.: ед. им.; **ЗЛАТА** р.; **ЗЛАТОМЪ** твор.**ЗЛАТОМ'**; **ЗЛАТЪ** мест.; **ЗЛАТА** мн. в. - злато

ЗЛАТЫИ - п.: **ЗЛАТАА** ж. ед. им.; **ЗЛАТОГО** м. р.; **ЗЛАТЫИ** м. в.; **ЗЛАТЪА** ж. в.; **ЗЛАТЫМЪ** м. твор.; **ЗЛАТЫМИ** мн. твор.; кр.: **ЗЛАТ'** м. ед. им.; **ЗЛАТЪ** ж. в.; **ЗЛАТ'** м. в. - златен

ЗЛО - с. ср.: **ЗЛО** ед. в. - зло

ЗЛОБИТИ СЯ* - **ЗЛОБИТА СЯ** пов. дв. 3 л. – озлобява се

ЗЛОСРЪДИТИ СЯ* - **ЗЛОСРЪДИ СЯ** пов. ед. 2 л. – грижи се, притеснява се

ЗЛЫИ - п.: **ЗЛЫЪ** ж. ед. р.; **ЗЛЪМЪ** ж. мест. - зъл

ЗЛЪ - нар. - зле

ЗНАМЕНИЕ - с. ср.: **ЗНАМЕНИЕ** ед. в.; **ЗНАМЕНИЕМЪ** твор. – знак за обявяване, белег, знамение

ЗНАТИ* - **ЗНААХЪ** имп. мн. 3 л.; **ЗНАИ** пов. ед. 2 л. - зная

ЗОРЪНЫИ* - п.: **ЗОРЪНЫМЪ** м. ед. твор. - бляскав

ЗЪЛО - нар. – зло, злина

И

И - союз - и

и - местоим. ед. 3 л.: **ЕГО** м. ед. р., **ЕГѠ**, **НЕГО**; **ЕА** ж. р., **ЕЪ**, **НЕЪ**, **НЕА**, **Е**; **ЕГО** ср. р., **ЕМОУ**, **ЕМЪ**, **НЕМОУ**, **МОУ**, **МЪ**, **ЕМЪ**; **ЕИ** ж. д., **НЕИ**; **НЪ** м. в., **ЕГО**, **ЕГѠ**, **НЕГО**, **НО**; **Ъ** ж. в., **А**; **Е**

ср. в., **и**; **НИМЪ** м. твор., **НИМ'**; **НЕЖ** ж. Твор., **НЕА**: **ИМЪ** ср. твор., **НИМЬ**, **НЕМЪ** м. мест., **НЕМЬ**, **НЕМ'**; **НЕИ** ж. мест.; **ИМЪ** мн. д., **ИМ**; **ИХЪ** м. в., **ИХ'**, **НИХ'**; **ИХЪ** ж. в., **ИХ'**: **НИМИ** твор.; **ИХЪ** мест., **ИХ**, **НИХ'**; **ИМА** дв. д., **НИМА** твор. - и

Иаиакшь - см. **Ааакшь** - **Ааякс**

игра - с. ж.: **игръ** ед. мест. - игра

играти - инф.; **играаше** имп. ед. 3 л.; **играаѣ** мн. д. 3 л. - играя

игрецъ - с. м.: ед. им. - играч

Иекторъ - см. **Екторъ** - **Ектор**

Иермонъ - личн. м.: **Иермонна** в. - **Йеромон**

иже - местоим.: м. ед. им.; **емоуже** м. д.; **еиже** ж. д.; **немже** м. мест.; **иже** м. мн. им.; **ѣже** ж. им.; **иже** в знач. союза: **иже**, **еже** - който

избрати - **избра** аор. ед. 3 л - избира

извести - **изведохъ** аор. ед. 1 л.; **изведе** 3 л.; **изведошѣ** мн. 3 л. - изведа

извѣстно - нар. – известно, познато

извѣстовати* - **извѣстованныих'** прич. стр. пр. мн. мест. - известявам

изгнати - **изгнала** перф. (без связки) ед. 3 л. - изгнил

изгорѣти* - инф. - изгоря

издъхнѣти - **издъше** аор. ед. 3 л. – издъхна, умря

излетѣти - **излетѣшѣ** аор. мн. 3 л. - излеля

изломити* - **изломишѣ** аор. ед. 3 л. – сваля, съблича, свлича

измеждѣ* - предл. – измежду, между

изметати* - **изметашѣ** аор. мн. 3 л. - хвърлям

изъ - предл. **из**, **изь**, **ис** - из

изыти - инф. **изыдѣ** наст. (буд.) ед. 1 л.; **изыдѣт'** 3 л.; **изыде** аор. ед. 3 л., **изыдошѣ** мн. 3 л.; **изыдоста** дв. 3 л.; **изыди** пов. ед. 3 л. - дойде

изати - **иза** аор. ед. 3 л. – иззема, извадя, избава, спаса

или - съюз - или

Илионъ - геогр.: **Илионъ** мн. - Илион

именовати - **именова** аор. ед. 3 л. – именувам, назовавам, наричам

именовати са * - **именоваше са** имп. ед. 3 л. – именува се

ИМѢТИ - **ИМАМЪ** наст. ед. 1 л.; **ИМАТЬ** 3 л.; **ИМАТЬ** мн. 3 л.; **ИМѢШЕ** имп. ед. 3 л.; **ИМѢХЪ** мн. 3 л. - имам

ИМА - с. ср.: ед. им.; **ИМА** в.: **ИМЕНЕМЪ**, **ИМЕНЕМЬ** - име

ИНЫИ - местоим.: **ИНОМЪ** м. ед. мест.; кр.: **ИНЪ** м. ед. им., **ИНЬ**; **ИНА** ср.мн. в. - друг

Ипитеръ - личн. м.: им. **Ипитеръ**; **Ипитера** в.; **Ипитеромь** твор. - Юпитер

ИСКАТИ - инф.; **ИЦЪ** наст. ед. 1 л.; **ИЦЕТ'** 3 л.; **ИСКАХ'** аор. ед.1 л.; **ИСКА** 3 л. - търся, дия

ИСКОВАТИ* - инф.; **ИСКОВА** аор. ед. 3 л. - изковава, кове

ИСКОЧИТИ - **ИСКОЧИВШЕ** прич. дейст. пр. м. мн. им. - изскача

ИСКРА - с. ж.: **ИСКРИ** мн. им. - искра

ИСПЛНИТИ - **ИСПЛНИВШЕ** прич. дейст. пр. м. ед. им. - изпълне, напълня

ИСПОВѢДАТИ - **ИСПОВѢДА** аор. ед. 3 л. - изповядвам, признавам, славя, прославя

ИСПРАВИТИ* - **ИСПРАВИ** аор. ед. 3 л. - изправя, направля нещо право, правилно извърша нещо

ИСТИНА - см. **ВЬИСТИНЪ** - истина

ИХОДИТИ - **ИХОДИ** пов. ед. 2 л.; **ИХОДАЛЬ** [ви] сосл. ед. 3 л. - излизам

ИЧЪСТИ - **ИЧЪТОСТА** аор. дв. 3 л. - изчисти

ИЩЪЦИ* - **ИЩЪКОШЪ** аор. мн. 3 л. - изсека (от камък)

ИТИ - **ИДЕШИ** наст. ед. 2 л., **ИДЕШЬ**; **ИДЕТЬ**. 3 л.; **ИДЕ** аор. ед. 3 л., **ИДѢШЕ** имп. ед. 2 л.; **ИДѢШЕ** 3 л.; **ИДѢХЪ** 3 л.; **ИДИ** пов. ед. 2 л.; **ШЕДЪ** прич. дейст. пр. м. ед. им.; **ШЕДЪ** ж. им. - вървя

К

КААКИНСКИИ - п.: м. ед. им.; **КААКІИСТІИ** м. мн. им., **КААКИИСТИИ**; **КААКІИСКЫЪ** - ахейска

КАЗАТИ -: **КАЗАСТА** аор. дв. 3 л. - показвам, поучавам

КАКВОТО* - местоим. - каквото

КАКО - нар. - как

КАКОТО* - нар. - каквото

Калкадиновъ - п. : м. ед. им. - калкадинов

Калкашъ - личн. м. им. **Калкашъ** ; **Калкаша** - Калхаса

Калзканоушъ – личн. м.: **Кал' каноушоу** - Вулкан
камение – с. ср. ед. им.; **камение в.**; **камениемъ** твор. - камънак
камень - с. м. ед. им.; **камень в.**, **каменъ**, **камен'**; **камени** мест. - камък
камо -нар. - (на)къде
карати са* - инф. - кара се
кастель* – с. м.: **кастели** ед. мест. - кула
катръга* - с. ж.: **катръгъ** ед. в.; **катръгы** мн. твор. - катръга
катоунъ* - с. м.: **катоуна** ед. р.; **катоунъ** в. - катун
Кашантоуша - геогр.: им. - Ксант
Кацрандра - личн. ж.: им., **Кацрандро** зв. - Касандра
клатва - с. ж.: **клатвѣ** ед. мест. - клетва
клати са* - инф.; **кла са** аор. ед. 3 л.; **кльнѣше са** имп. ед. 3 л. – кълна се в нещо
Клатомецрица - личн. ж.: **Клатомецрици** р. - Клитемнестра
книга - с. ж.: **книгъ** ед. в. - книга
книжныи* - п.: **книжниих'** мн. р.; кр.: **книжна** ср. мн. в. – книжен, хартиен
ковачъ - с. м.: **ковачю** ед. д. - ковач
когы* - нар. - кога
Коега - личн. м.: им. - Коега
кои - местоим.: м. ед. им.; **код** ж. им., **кога**; **коѣ** ср. им.; **коѣго** м. р.; **коѣи** ж. д.; **кои** м. в., **коѣго**; **коѣ** ж. в.; **коимъ** м. твор.; **коемъ** м. мест., **коем**; **кои** м. мн. им.; **коѣ** ж. им. **код** ср. им. - кой
които - местоим.: м. ед. им.; **коѣто** ж. им. - който
коликыи - местоим.: **коликаго** м. ед. р.; кр.: **колика** ж. ед. им. - колкото
конецъ - с. м.: **конца** ед. р. - край
копие - с. ср. **копи** ед. мест. - копие
корабль - с. м.: **корабла** ед.; **корабль в.**, **корабъ**, **корабль**, **корабле** мн. им.; **кораблен** р., **корабени**; **корабла** в.; **корабли** твор., **кораби** - кораб
кошоута* - с. ж.: ед. им.; **кошоуты** р.; **кошоутъ** в. - кошута
краи - с. м. **краа** ед. р. - крал
кралевъ* - п.: м. ед. им. - кралски

кралевѣство* - с. ср.: **кралев'ство** ед. им. - кралско
кралица* - с. ж.: ед. им. - кралица
краль* - с. м.: ед. им., **кралъ**, **краль**; **кралѣ** р.; **кралю** д.; **кралѣ** в.; **кралемъ** твор.; **кралю** зв.; **кралехъ** мн. мест. - крал
кralювати* - **кralювааше** имп. ед. 3 л. - кралства
красныѣ - п.: **красныѣ** м. мн. в. (вм. твор.); ц.: **красенъ** м. ед. им., **красень**; **красенъ** м. в., **красна** ; **краснѣ** ж. в. - красив
кривина* - с. ж.: **кривинѣ** ед. мест. – кривина, нешто накриво, нередно, неправилно
кривъ* - п.: м. ед, им. - крив
кръвъ - с. ж.: ед. им.; **кръви** р., **кръве**; **кръви** д.; **кръвъ** в.; **кръви** мн. р. - кръв
кръѣагъ* - с. м.: ед. им.; **кръѣагъ** в. – кърчаг, стомна
крѣпкыи - п.: **крѣпкѣа** ж. ед. в. - крехък
кто - местоим.: им. - кой
коула* - с. ж. - башня: **коулѣ** ед. мест. (**въкоупѣ**?) - кула
къ - предл.: **къ**, **к** – към, при
къждо -местоим.: м. ед. им. - всеки
къдоу* - нар. – (на)къде, (на)където

Л

лакомыи* - п.: м. ед. им. - лаком
Ламедониа - геогр.: им. - Ламедония
Ламедонъ - личн. м.: **Ламедонъ** им.; **Ламедона** р. - Ламедон
Лартѣшевичъ - личн. м.: им. - Лаерта
Лартѣшевъ - п.: **Лартешева** м. ед. р.; **Лартѣшева** м. в.- лаомедонски
лежати - **лежаще** имп. ед. 3 л. ; **лежахѣ** мн. 3 л.; **лежѣща** прич. наст. м. ед. в.- лежа
леци - **леже** аор. ед. 3 л.; **легошѣ** мн. 3 л. - лежа
ли - съюз - или
лишити - **лишитѣ** наст. (буд.) ед. 3 л. – лиша (от нешо)
ловити - инф. – ловя, хващам, улавям, ходя на лов
ловъ - с. м.: **ловъ** ед. в. - лов

ложница - с. ж.: ед. в. **Ложницѣ** - стая

льсть - с. ж.: **льстиа** ед. твор. – измама, хитрост

лѣпота - с. ж.: **лѣпоты** ед. р.; **лѣпотѣ** в.; **лѣпотѣ** мест. – приличие, красота

лѣпшии* - п. срав.: **лѣпшаа** ж. ед. им. – много хубава

лѣпъ - п.: **лѣпа** ж. ед. им.; **лѣпъ** м. в., **лѣпа**; **лѣпѣ** ж. в. - хубава

лѣто - с. ср.: **лѣта** ед. р.; **лѣтъ** мн. р., **лѣт'** – лято, година, време

любити - **люба** наст. ед. 1 л.; **любишь** 2 л.; **любитѣ** 3 л., **любить**; **люби** пов. ед. 2 л., - обичам, любя

любовь - с. ж.: **любовѣ** ед. в., **любве**; **любовѣ** твор.; **любовна** (да та любовна имать добрыѣ г(оспо)ж(д)а) – обич, любов

люди - с.: **людѣ** р.; **люди** в., **люд(и)** 43 – хора, миряни, несвещенослужители

лжъ - с. м.: ед. им. – гора, гѣсталак

М

мало - нар. - малко

малыи - п.: **малыи** м. ед. в.; кр.: **малы** м. мн. в. - малко

мати - с. ж.: им. **м(а)ти**; **матери** д., **м(а)т(е)ри**; **матере** в., **м(а)т(е)ре** б1 - майка

междуу - предл. - посредата

Менелѣ - личн. м.: им., **Менелѣоушь**, **Менелѣѣшь**, **Менелѣоушь**; **Менелѣоуша** р., **Менелѣоушоу** д., **Менелѣоу**, **Менеоушоу**, **Мелѣоушоу**; **Менелѣоуша** в. - Менелай

Менелѣоушевѣ - п.: **Менелѣоушевѣ** м. ед. в. - Менелай

метнѣти* - инф.; **метнѣ** аор. ед. 3 л. – мятам, хвѣрлям

мечка - с. ж.: ед. им.; **мечкѣ** в. - мечка

мечнии* - п.: **мечныи** мн. твор. – мечески (от меч)

мечъ - с. м.: **мечѣ** ед. р. (и даде моу. . . своего златого мечѣ); **мечѣ** в.; **мечемѣ** твор. - меч

милостивѣ - п. (1): **м(и)л(о)стивѣ** ж. ед. им. - милостив

мимо* - предл. - покрай

мимоити - **мимоидох'** аор. ед. 1 л. – отмина някого, минавайки

Минѣрва - личн. ж.: **Минѣрве** р. - Минерва

минѣти* - **минѣ** аор. ед. 3 л. – мина, отмина, премина

младѣ - п.: в знач. нар.: **ѡ** **млада** - млад

мльчати - **мльчаше** имп. ед. 3 я.; **мльчите** пов. мн. 2 л. - мълча

млько - с. ср.: **млько** ед. в. - мляко

мнии - п. срав.: **меншего** м. ед. в. -

много - нар. - много

многоразличны – п.: **многоразлични** м. мн. им. – многоразлични, разнообразни

многочѣстныи - п.: **многочѣстнымь** м. ед. твор.; **многочѣстнаа** ср. мн. в. -
многочислен, многоброен

многыи - п.: **многыѣ** м. мн. в.; кр.: **мнози** м. мн. им., **мнози**, **мнози**; **многа** ср. в.;
мнозѣхъ ср. мест. - много

множество - с. ср.: **множество** ед. в.; **множества** мн. в. - множество

мнѣти - **мнѣ** прич. дейст. наст. м. ед. им. – мисля, смятам

мои - местоим.: м. ед. им.; **моа** ж. им.; **моемоу** м. д.; **моѣ** ж. в.; **моѣ** ср. в.; **мои** ж.
мест.; **моа** ср. мн. им.; **моимъ** д.; **моа** м. дв. им. - мой

молити - **мола** наст. ед. 1 л. - моля

молити сѧ - **молехъ сѧ** аор. ед. 1 л. – моля се на...

море - с. ср.: ед. им.; **морѣ** р.; **морю** д.; **море** в. - море

морскыи - п.: **морскомоу** м. ед. д.; **морскои** ж. д.; **морскыи** м. в.; **мор'скомъ** м. мест.;
морскѣи м. мн. им.; **морскаа** ср. им.; **морскыѣ** м. в.; **морскыѣ** ж. в.; **морскыими**
твор.; **морскыихъ** мест. - морски

моци - **можетъ** наст. ед. 3 л., **может**; **можемъ** мн. 1 л., **можемь**; **можтѣ** 3 л.; **могах'** аор.
ед. 1 л.; **може** 3 л.; **можахъ** имп. мн. 3 л.; **[ви]** **могла** сосл. ед. 3 л.- мога

мрѣтвѣ - п.: м. ед. им. **мрѣтвѣ**; **мрѣтва** м. в., **мр'тва** - мъртѣв

мъгла - с. ж.: **мъглаѣ** ед. в. - мъгла

мы - местоим. мн. 1 л.: **им**; **нас'** р.; **намъ** д., **намь**, **нам'**; **нас'** в., см. **ны** - мои

мыслити - инф.: **мышлѣаше** имп. ед. 3 л., **мышлѣше** – мисля, замислям

мышца - с. ж.: **мышцѣ** ед. в.; **мышцеа** твор. - комар

мѣдѣ - с. ж.: **мѣдѣ** ед. в. – бакър, медни монети

мѣсто - с. ср.: ед. им.; **мѣстѣ** мест.; **мѣстѣхъ** мн. мест. - място

***МѢСАЦЪ** - с. м.: **М(Ѣ)С(А)ЦЪ** ед. в. – месец, луна
МѢСАЦЪ - с. м.: **М(Ѣ)С(А)ЦЬ** мн. р. – месец (част от годината)
МѢДРЕЦЬ – с. м.: **МѢДРѢЦА** мн. в. - мъдрец
МѢДРЪ - п.: м. ед. им. – мъдър, разумен
МЪЖЪ - с. м.: **МЪЖОУ** ед. д. - мъж
МЪКА - с. ж.: **МЪКЫ** мн. в. – мъка, мъчение, наказание, измъчване
МЪЧИТИ - **МЪЧИМЪ** прич. стр. наст. м. ед. им. – мъча, измъчвам

Н

НА - предл. – на, върху, срещу
НАДЪ - предлог - над
НАИЛѢПШІИ* - п. превосх.: **НАИЛѢПШАА** ж. ед. им.; **НАИЛѢПШѢА** ж. в.; кр.: **НАИЛѢПША** ж. ед. им.; **НАИЛѢПШѢ** ж. в. - най-хубави
НАИЛѢПЪ* - п. превосх.: **НАИЛѢПА** ж. ед. им. - най-хубав
НАИЛѢПѢИ* - п. превъсх. **НАИЛѢПѢШѢА** ж. мн. им., кр., **НАИЛѢПѢИША** ж. ед. им. - най-хубава
НАИМЪДРЪ* - п. превосх.: м. ед. им. - най-мъдър
НАИТИ - инф. **НАИДЕШЬ** наст. (буд.) ед. 2 л.; **НАИШЛО** [ѐ] перф. ед. 3 л.; **НАИШЛЕ** [сжты] мн. 3 л. – дойда, сляза,
НАКРЪМИТИ* - **НАКРЪМИТЪ** наст. (буд.) ед. 3 л. - накърмя
НАОПАТЬ* – нар.: **НАОПАТЪ**, **НАОПАТ'** - обратно, назад
НАПИСАТИ - **НАПИСА** аор. ед. 3 л. – напиша нещо на или за някого
НАПИСОВАТИ - **НАПИСОВААШЕ** имп. ед. 3 л. - написвам
НАПОИТИ - **НАПОИТЪ** наст. (буд.) ед. 3 л. – напоя (с)
НАПРАВИТИ - **НАПРАВИ** аор. ед. 3 л.; **НАПРАВИ** пов. ед. 2 л. – насоча към/ по
НАПРАВИТИ СЯ* - **НАПРАВИ СЯ** аор. ед. 3 л. – насочвам се
НАПРАСНО - нар. – незапно, изведнъж
НАПРѢДЪ* - нар.: **НАПРѢД'** - напред
НАПРѢЖДЪ* - нар. - напред

НАРЕЦИ - **НАРЕЧЕ** аор. ед. 3 л., **НАРЕЧ(Е)** - нарека
НАРЕЦИ СА – **НАРЕКЛЪ СА** [Б'В] плюсквамперф. ед. 3 л. – нарича се
НАРИЦАТИ - **НАРИЦАЕМЪА** прич. стр наст. ж. ед. в. – наричам нещо някому
НАРАДИТИ СА* - **НАРАДИ СА** аор. ед. 3 л. – нарежда се
НАСЫПАТИ* - **НАСЫПА** наст. (буд.) ед. 1 л. – напълня, насипя, изсипя
НАУАТИ - **НАУА** аор. ед. 3 л., **НАУАТЪ, НАУАТЬ; НАУАШЪ** мн. 3 л.; **НАУАСТА** дв. 3 л.;
НАУАХЪ имп. мн. 3 л. – почна, начена да, започна
НАШЪ - местоим.: **НАШЪ** ж. ед. в.; **НАША** ж. мн. в. - наш
НАГЪЗДИТИ* - **НАГЪЗДИ** аор. ед. 3 л. - устремявам
НАГЪЗДИТИ СА* - **НАГЪЗДИСТА СА** аор. дв. 3 л. – устремявам се
НЕ - част. - не
НЕБО - с. ср.: **Н(Е)БО** ед. в. - небе
НЕВЪРЪСТВО - с. ср.: **НЕВЪРЪСТВОМЪ** ед. твор. - неверие
НЕДЪГЪ - с. м.: ед. им.; **Н'ВДЪГЪ** в. – болест, недъг, неразположение, слабост
НЕЖЕЛИ* - част. – отколкото, както
НЕЗВАНИЕ* - с. ср.: **НЕЗВАНИЕ** ед. в. - име
НЕЗЛОБА* - с. ж.: **НЕЗЛОБОЕ** ед. твор. - незлоба
Некторовъ - п.: **Нектора** м. ед. р. - хекторов
немоцѣнь - п.: м. ед. им. – слаб, болен
Нептенавоушъ - личн. м.: им. - Нептун
нести - инф.; **несе** аор. ед. 3 л. – нося в определена посока, занасям, отнасям,
донасям
неустивыи - п.: **неустиваго** м. ед. в.; **неустивых'** мн. р. – безчестен, нечестив
ни - част. – и...не
нижній - п.: **нижнаа** м. мн. в. – прости, простовати, обикновени (хора)
никогы* - нар. - никога
никто - местоим.: им. - нищо
нинъ - нар. - сега
ничтоже - местоим.: **ничтоже** ед. в. - нищо
ничьсоже - местоим.: **ничьсѡже** ед. в. - нищо

НИЧЪТО* - местоим.: **НИЧЪСОГО** ср. ед. р. - нищо

НИЦЪ - п.: **НИЦА** ж. мн. в. - нищо

НОВЪ - п.: **НОВО** ср. ед. в. - нов

НОГА - с. ж.: **НОГАМА** дв. твор. – крак, нога

НОЖЪ - с. м.: **НОЖЕВЫ** мн. твор. – голям нож

НОСИТИ - инф.; **НОСЪШЕ** имп. ед. 3 л. – нося (без да е определена посоката на носенето)

НОЦЪ - с. ж.: **НОЦЪ** ед. в.; в знач. нар.: **НОЦИА** - нощ

НЫ* - местоим. мн. 1 л.: им. – ни, нас

НЪКЪИ - местоим.: **НЪКЪИ** м. ед. в., **НЪКОИ** - някой

НЪСМЪ - ед. 1 л. **НЪСМЪ**; **НЪСИ** 2 л.; **НЪС(Т')** 3 л. - няма

НЖ - съюз – но, а

О

о - межд., ѿ - о

о² – предл., ѿ - о

ОБА - числ.: м. дв. им. **ѠБА** ; **ОБЪ** ср. им.; **ОБЪМА** д.; **ОБА** м. в. – двамата, и двете

ОБВЕСЕЛИТИ СЯ* - **ОБВЕСЕЛИ СЯ** аор. ед. 3 л.; **ОБВЕСЕЛИСТА СЯ** дв. 3 л. – весели се

ОБЛАДАТИ - **ОБЛАДАШЕ** имп. ед. 3 л. – властвам над някого

ОБЛАСТЕНЪ* - п.: **ОБЛАСТНА** ж. ед. им. - областен

ОБЛЪЩИ - **ОБЛЪЧЕ** аор. ед. 3 л. – облека някого с нещо

ОБРАЗЪ - с. м.: ед. им. **ОБРАЗЪ**; **ОБРАЗЪ** в. – образ, фигура, форма, символ

ОБРАТИТИ СЯ - **ОБРАЦИ СЯ** прич. дейст. пр. м. ед. им. – превърна се в / върна се при

ОБРОКЪ* - с. м.: ед. им. – заплата, възнаграждение

ОБРЪСТИ – инф. **ѠБРЪСТИ**; **ОБРЪТЕ** аор. ед. 3 л., **ѠБРЪТЕ**; **ОБРЪТОХЪМЫ** мн. 1 л.; **ОБРЪТОШЪ** 3 л.; **ОБРЪТЪШЕ** прич. дейст. пр. м. мн. им.; **ѠБРЪТЕНАГО** стр. пр. м. ед. в. - намеря

ОБРЪСТИ СЯ - **ОБРЪТЕ СЯ** аор. ед. 3 л.; **ОБРЪЛО СЯ [Е]** перф. ед. 3 л. – намеря се

ОБРЪВИТИ* - инф. - зазида

ОБЦІИ - п.: **ОБЦАА** ж. ед. им. - общо

ОБЪДОВАШЕ* – **WBЪДОВАХЪ** имп. мн. 3 л. – обядвам
ОБЪДЪ – с. м.: **ОБЪДЪ** ед. мест. – обяд
ОБЪЩАТИ – **WBЪЩАХЪ** аор. ед. 1 л. – обещава на някого да ...
ОВОЦНИКЪ* – с. м.: **ОВОЦНИКЪ** ед. в. – овошка (дърво)
ОВОЦНИЦА* – с. ж.: **ОВОЦНИЦИ** ед. мест., **WBOЦНИЦИ** – овошка / дърво
ОВЧАРЬ – с. м.: **WBЧАРЬ** ед. им. – овчар
ОГЪНЬ – с. м.: **WГНЪ** ед. р. – огън, треска, висока температура
ОДЕЛЪТИ* – **WДЕЛЪЛЪ** [БИ] сосл. ед. 3 л. – побеля
ОДЪБАТИ СЯ – **WDЪБА СЯ** аор. ед. 3 л. – облека се
ОЖИДАТИ – **ОЖИДАЕТЪ** наст. ед. 3 л. – чакам, очаквам
ОЗЛОБИТИ СЯ – **ОЗЛОБИ СЯ** аор. ед. 3 л.; **ОЗЛОБИСТА СЯ** дв. 3 л., **WЗЛОБИСТА СЯ** – озлобя се
ОилоушЪ – личн. м.: им. **Оилоуша, ОилЪша; Оилоуша** в. – Иль
ОинешЪ – личн. ж.: им. **Аоинеша, Венеоушь, ВснеЪшь; ОинеЪше** зв. – Венера
ОКОЛИЦЕ* – с. ср.: **ОКОЛИЦА** мн. в. – място около града, околице, околност
ОКОЛО* – предл. – около
ОКОЛЬ* – с. м.: **ОКОЛЬ** ед. в. – околност
ОМЫВАЛНИЦА* – с. ж.: **ОМЫВАЛНИЦЪ** ед. в. – умивалник / ца
ОНАКЪВЪ* – местоим.: ед. ср. в. – онакъв
ОНЫИ – местоим.: **WНОА** ж. ед. р.; **ОНОМЪ** м. мест.: кр.: **ОН** м. ед. им.; **ОНА** ж. им., **WНА; WНЪ** м. в.; **ОНЪ** ж. в.; **ОНО** ср. в.; **ОНИ** м. мн. им., **WНИ; ОНА** ср. им.; **WНЫ** ж. в.; **ОНА** ср. в.; **WНА** м. дв. им. – ония
ОНЗИ* – местоим.: **ОНОГОЗИ** м. ед. р.; **WНЪЗИ** ж. в.; **ОНОЗИ** ср. в.; **WНЪМЗИ** мн. д. – онзи
ОПАШЪ – с. ж.: **ОПАШИ** ед. д. – опашка
ОПОДСАТИ СЯ* – **ОПОДШИ СЯ** пов. ед. 2 л. – опашва се, слага си нещо около кръста
ОПОИТИ* – **ОПОИШЪ** аор. мн. 3 л. – напива, напоява, утолява си жаждата
ОПАТИ – **ОПАТА** прич. стр. пр. ж. ед. им. – украсен
ОРАЛО* – с. ср.: **ОРАЛОМ'** ед. твор., см. **РАЛО** – рало
ОРАТИ* – инф. **WРАТИ; ОРЪШЕ** имп. ед. 3 л. – ора
ОРЕШЪ – личн. м.: **ОРЕША** р. – Ореша
ОРЪЖИИ – с. ср.: ед. им., **WRЪЖИЕ; ОРЪЖІА** р., **WRЪЖИА; ОРЪЖИЮ** д.; **ОРЪЖИЕ** в, **ОРЪЖІЕ, ОРЪЖЕ, WRЪЖИЕ, ОРЪЖИ** мест.; **ОРЪЖИА** мн. в., **WRЪЖИА** – меч, оръжие

оставити - инф. **вставити**; **остава** наст. (буд.) ед. 1 л.; **оставиши** 2 л., **оставишь**; **вставити** аор. ед. 3 л.; **оставишж** мн. 3 л.; **оставилъ [еси]** перф. ед. 3 л.; **остави** пов. ед. 2 л.; **вставилъ [би]** сосл. ед. 3 л. – оставя, опростя, изоставя
оставити са - инф.; **оставилъ са [би]** сосл. ед. 3 л. – живея самотно
оставлѣти - **оставлѣмъ** 48 (w Александре, не оставлѣмъ тебе въ кривинѣ) - обвинявам
остарѣти* - **остарѣ** аор. ед. 3 л. - остарял
остати - **останеть** наст. (буд.) ед. 3 л. – остана, почакам, спра
острыи - п.: **остромоу** м. ед. д. - остро
отбили – **ѡбити** инф. – отбиват, отделят
отвести - **ѡведѣ** наст. (буд.) ед. 1 л. - отвеждат
отверѣци са - **ѡверѣже са** аор. ед. 3 л. – отхвърля нещо (от себе си)
отвѣтъ - с. м.: **ѡвѣтъ** ед. в. – отговор, отчет
отвѣщавати - **ѡвѣщаваете** имп. ед. 3 л. - увещавам
отвѣщати - **ѡвѣщати** инф.; **ѡвѣща** аор. ед. 3 л., **в(т)вѣща** – отговоря нещо на някого
отецъ - с. м.: **ѡ(е)цъ** ед. им.; **о(тъ)ца** р., **в(тъ):ца** - отец, баща
о(тъ)цоу - д. **в(тъ)цоу**; **о(тъ)ца** в., **в(тъ)ца**; **в(тъ)цемъ** твор. – отец, баща
отити - **отиде** аор. ед. 3 л. – махна се, избяга от
отлжчити – **ѡлжчена** прич. стр. пр. ж. ед. им. - отличавам
отмѣтати са - **ѡмѣтает са** наст. ед. 3 л. – отмятам се
отокъ* - с. м.: ед. им.; **отока** р.; **втока**; **отокъ** в.; **отоцѣ** мест., **втоцѣ**; **отоци** мн. им.; **отокъ** р., **оток'**; **отокы** в.; **отоцѣхъ** мест., **отоцѣх'** – остров, крайбрежие, крайморие, край
отонждоу - нар. – от там
отпоустити - **ѡпоустити** аор. ед. 3 л., **ѡпоуститѣ** дв. 3 л. - изпрати
отпоуцати - **ѡпоуцаи** лов. ед. 2 л. - отпуска
отринжти са* - **ѡринж** аор. ед. 3 л.; **ѡринжшж са** мн. 3 л. -
ѡринжшж с(а) – оставя се
отрокъ - с. м.: ед. им. **отрок'**, **втррокъ**; **отрокоу** д.; **отрока** в., **отрокомъ** мн. д.; **отроки** твор. – момче, слуга, прислужник
отроча - с. ср.: **отрочати** дв. им. - дете

отсели* - нар.: **ѡсели** – оттук, отсега

отстѣпнѣти - **ѡстѣпи** аор. ед. 3 л. - отстыпка

отъ - предл.: **ѡ** - от

отати - инф.; **отах** аор. ед. 1 л. – отнема нешто от някого, освободя някой от нешто

П

Пагажѣа - геогр.: **Пагажи** д. - Пагажия

Пазоуха - с. ж.: **пазоухѣ** ед. в. - пазва

пакы - нар.: – пак, отново

палагѣискыи - п.: **палагѣистѣи** м. мн. им.; **палагѣискы** м. в. -

Паламидешь - личн. м.: им. **Паламедежно** - Паламид

Палешь - см. **Фелеша** – Палада (Минерва)

Парижъ - личн. м.: им. **Париж'**, **Фарижъ**, **Фарижѣ**, **Фариж'**; **Парижоу** д., **Фарижоу**; **Фарижа** в., **Парижа**, **Фарифа**; **Фарижомѣ** твор.; **Фарижоу** зв., **Фарижю** - Парис

пастнѣ - **паде** аор. ед. 3 л.; **падошѣ** мн. 3 л.; **пад'** прич. дейст. пр. м. ед. им. – паса (стадо), пазя

Пастыревичишь - личн. м.: им.; **Пастыревичю** д.; **Пастыревичица** в. - Пастѣйревич

пастырѣ - с. м.: ед. им. – пастир, овчак, пазител

паѣ - нар. срав.– повече, най-много

Пелеша - см. **Фелеша** - Фелеша

Пелешинѣ - п.: **Пелешино** ср. ед. им. – пелейско (море)

Пелешѣ - личн. м.: **Фелешь** им.; **Пелеша** р., **Пелефа**, **Фелеша** - Фелеш

пезѣ - с. м.: **псомѣ** ед. твор. -

Петичевѣ - п.: **Петичева** м. ед. в. - Пиритов

пианѣ - п.: **пиани** м. мн. им. - пиян

Пилоташѣ - личн. м.: **Пилоташа** ед. в. - Полипоет

пиргосѣ* - с. м.: **пиргос'** ед. им.; **пиргоса** р. - кула

пиргѣ* - с. м.: **пиревѣ** ед. мест. - кула

писати - **писааше** имп. ед. 3 л.; **писано** прич. стр. пр. ср. ед. им. - пиша

ПИСМО* - с. ср.: ПИСМА мн. в. – писмо, буква
ПИТИ - инф.; ПИАХЪ имп. мн. 3 л. - пия
ПЛАВИГРИВЪСТЫИ* - п.: ПЛАВОГРИВЪСТОГО м. ед. р. - белогривест
ПЛАКАТИ - инф. ПЛАЧЕТЪ наст. ед. 3 л.; ПЛАКАШЪ аор. мн. 3 л. - плача
ПЛАКАТИ СА - ПЛАЧИТЕ СА пов. мн. 2 л.; ПЛАЧА СА прич. дейст. наст. ж. ед. им. – плача се
ПЛЕЩЕ - с. ср.: ПЛЕЦИ дв. в.; ПЛЕЦЮУ дв. мест. - плешка
ПЛЪНЪ - п.: м. ед. им. - пълен
ПЛЪТЬ - с. ж.: ПЛЪТ' ед. в. – месо, тяло ПЛЪТ
ПЛЪНИТИ - ПЛЪНИЛЕ [БЪХЪ] плюсквамперф. мн. 3 л. - пленен
ПЛЪШИВЫИ* - п.: ПЛЪШИВЪА ж. ед. в. -плешив
ПО - предл. - по
ПОБИТИ - ПОБИШЪ аор. мн. 3 л. - убия
ПОБЛЪДЪТИ* - ПОБЛЪДЪВЪЗ прич. дейст. пр. м. ед. им. - пребледнея
ПОБОГАТЬ* - п.: м. ед. им. - по-богат
ПОВЕЗТИ - ПОВЕЗОХЪ ошиб. вм. ПОВЕЗОШЪ (аор. мн. 3 л.) или ПОВЕЗЪАХЪ (имп. мн. 3 л.) - повеждам
ПОВЕЛЪТИ - ПОВЕЛЪ аор. ед. 3 л.; ПОВЕЛИ пов. ед. 2 л. – заповядам, наредя, позволя, поръчам
ПОВЕСТИ* - инф. ПОВЕДЕ аор. ед. 3 л. - поведя
ПОВИТИ* - ПОВИ аор. ед. 3 л. - повия
ПОВЛЪЩИ* - ПОВЛЪЧЕ аор. ед. 3 л. - повличам
ПОВРАТИТИ* - ПОВРАТАТЬ наст. (буд.) мн. 3 л.; ПОВРАТИШЪ аор. м. 3 л. - връщам
ПОВРЪЩИ - инф.; ПОВРЪЖЕ аор. ед. 3 л. – хвърля, подхвърля
ПОВЪДЪТИ - ПОВЪМЪ наст. (буд.) ед. 1 л.; ПОВЪЖДЪ пов. ед. 2 л., ПОВЪЖДЪ – кажа, съобщя, известя, разкажа
ПОВЪСТЬ - с. ж.: ПОВЪСТИ мн. им. - разказ
ПОГЛАДОВАТИ* - инф.; ПОГЛАДОУЖ прич. дейст. нает. м. ед. им. - поглеждам
ПОГОРЪТИ* - инф.; ПОГОРЪ аор. ед. 3 л. - изгоря
ПОГОУБИТИ - инф. ПОГЪБИТИ, ПОГОУБИТЪ ; ПОГОУВЛА наст. (буд.) ед. 1 л.; ПОГОУБИТЬ 3 л., ПОГОУВАТЬ мн. 3 л.; ПОГОУВИШЪ аор. мн. 3 л.; ПОГОУВЛЪАШЕ имп. ед. 3 л. –

изгубя, погубя, загубя, (убия)

погыбнѣти, погыинѣти - **погыинѣти** инф.; **погыѣ** наст. (буд.) ед. 1 л.; **погыбнѣтъ** мн. 3 л. **погыбнѣт'**; **погыинѣ** аор. ед. 3 л. – погина, загина, изгубя се

подати - **подаи** пов. ед. 2 л. – подам, дам

подобати - **подобаетъ** наст. ед. 3 л. – трябва, подобава, прилича, редно е, следва

подобенъ – п.: **под(о)бенъ** м. ед. им. - подобен

подобно* - нар.: **под(о)бно** - подобно

подобрыи* - п.: **подоброго** м. ед. р.; кр.: **подобръ** м. ед. им.- по-добър

подобръ* - нар. - по-добра

подъ - предл. **подь, под'** - под

позвати са* - **позвахъ са** имп. мн. 3 л. – извикаха се

познавати - **познаваше** имп. ед. 3 л. - познавам

пити* - инф. **пидѣте** наст. (буд.) мн.; **пидѣвѣ** дв. ед. 1 л.; **пидох'** аор. ед. 1 л.; **пиде** 3 л., **пиде**; **пидошъ** мн. 3 л.; **пидосте** дв. 2 л., **пидоста** 3 л.; **пошелъ [си]** перф. ед. 2 л.; **пиди** пов. ед. 2 л. – тръгна; поя, давам питие

показати - **показа** аор. ед. 3 л. – показвам; покажа, накажа, укоря

покланѣнїе* - е. ср.: ед. им. - поклонение

покланѣти* - **покланѣ** аор. ед. 3 л. – покланя се

покрывало* - с. ср.: **покрывала** ед. р. - покривало

полагати - **полагаше** имп. ед. 3 л. – полагам, слагам, отдавам, давам

полата - с. ж.: ед. им.; **полатъ** в.; **полатѣ** мест.

поле - с. ср.: **поле** в. – поле

Полидвороушь – личн. м.: им.; **Полидвороуша** в. - Полидвор

Поликшена - личн. ж.: им.; **Поликшенъ** в., **Пол(и)кшенъ** - Поликшена

Полинецерь - личн. м.: им. **Полинецерь**; **Полинецероу** д. - Полимнестора

положити - **положи** аор. ед. 3 л. – положи, сложа, отдам, дам

полоуноцъ* - с. ж.: **полоуноцъ** ед. в. – среднощ, в средата на нощта

полъ - с. м.: **полъ** ед. в. – половина, част от пространството, намиращо се от едната или от другата страна на границата, която го разделя

полѣпшии* - п. превосх.: **полѣпшаа** ж. ед. им.; **полѣпшѣа** ж. в. - по-хубава

полюбити са* - **полюбиста са** аор. дв. 3 л. – целунаха се

ПОМАГАТИ - инф. - помагам
ПОМИРАТИ - **ПОМИРААХЪ** имп. мн. 3 л. – помирявам, сдобрявам
ПОМНОГО* - нар. – помного, повече
ПОМОЩЬ - с. ж.: **ПОМОЩЬ** ед. в. - помощ
ПОМЪНЪТИ - **ПОМЪНЪТЕ** наст. (буд.) мн. 2 л. **Помънете, помънѣ; помъни** пов. ед. 2 л.; **помъните** мн. 2 л. – помена, спомням си
ПОНЕЖЕ - союз. – понеже, защото
ПЕНЕСТИ - **понест'** инф.; **понесѣ** наст. (буд.) ед. 1 л.; **понесе** аор. ед. 3 л. – понеса, претъкпя
ПОПЪ* - с. м.: ед. им. **попъ; попа** р.; **попа** в. - поп
ПОРАЖАТИ* - **поражааше** имп. ед. 3 л. - поражда
ПОРЪЧИТИ* - **поръчи** аор. ед. 3 л.; **поръчиста** дв. 3 л. – поверя, възложя с поръка
ПОСАДИТИ - **посади** аор. ед. 3 л. – поставя някого да седне
ПОСКОРО - нар. - по-скоро
ПОСЛѢДОВАТИ - инф. – последвам, вървя след някого
ПОСОБИТИ* - **пособилъ** [ис(т)] перф. ед. 3 л. - помагам
ПОСТАВИТИ - **поставла** наст. (буд.) ед. 1 л.; **постави** аор. ед. 3 л.; **поставишѣ** мн. 3 л.; **постависта** дв. 3 л. - поставя
ПОСТЕЛЪ - с. ж.: **постела** ед. в. (а сези си въ третия постела рѣлюбви сътворила); **постели** мест. - постилам
ПОСЪЦИ* - **посече** аор. ед. 3 л.; **посѣкошѣ** мн. 3 л. - отсека
ПОТАИТИ СЯ* - **потайшѣ ся** аор. мн. 3 л. – потая се, скрия се
ПОТАПЛЪТИ* - **потапляше** имп. ед. 3 л. - потапям
ПОТЕЩИ - **потечеть** наст. (буд.) ед. 3 л.; **потече** аор. ед. 3 л. - потичам
ПОТОНЪТИ - [вѣхѣ] **потонѣ** сосл. мн. 3 л. - потапям
ПОТРОКОЛОУШЪ - личн. м.: **Потриколѣше** им., **Потроколоуша** в. - Патрокъл
ПОТРЪБИТИ - **потрѣбитъ** наст. (буд.) ед. 3 л.; **потрѣви** аор. ед. 3 л. – разтребя, почистя, истребя, унищожа
ПОХВАЛА - с. ж.: **похваля** ед. в. - похвала
ПОХВАЛИТИ СЯ - **похвалишѣ ся** наст. (буд.) ед. 2 л.; **похвали ся** пов. ед. 2 л. – похваля се
ПОХРАБЕРЪ* - п.: м. ед. им. - по-храбър

почакати* - **почакаи** пов. ед. 2 л. - почакам
почити* - **почи** аор. ед. 3 л. - умря
почързети - инф. - почерпя
почшто - съюз - защо
почъсти - **почелъ** [ѣ] перф. ед. 3 л.; **почътенъ** прич. стр. пр. м. ед. им. - почитам
почъстно* - нар. - почтено
пожти - **пожтъ** аор. ед. 3 л.; **пожлъ** [си] перф. ед. 2 л. – поя, напоявам
правда - с. ж.: **праудъ** ед. в. - правда
праведенъ - п.: м. ед. им. – праведен, правдив
правоходати* - прич. дейст. наст.: **правоходацимъ** мн. д. – правоходящи
правьи - п.: **право** ср. ед. в. - правилно
прахъ - с. м.: **прастъ** ед. мест. - прах
приблизити са* - **приблжи са** аор. ед. 3 л. - приближавам се
прибыти* - [ви] **прибыло** сосл. ед. 3 л. - придобила
привезти* - **привезете** наст. (буд.) мн. 2 л., **привезѣте** - докарайте
привести - инф.; **приведѣте** наст. (буд.) мн. 2 л.; **приведохъ** аор. ед. 1 л.; **приведе** [бѣшъ]
 плюсквамперф. мн. 3 л. – приближа се до
привазати - **приваза** аор. ед. 3 л. – привързвам, вързвам; привържа, вържа
пригонити* - **пригона** прич. дейст. наст. м. ед. им. - донасяйки
придежъскыи – п.: **придежъскыѣ** м. мн. в. – фригийско (крайбрежие)
Придичевъ - п.: м. ед. им. **Прїидичевъ** - фрикс
Прижїа - геогр.: им. - Фрикс
прижиискыи - п.: **прижискыѣ** ж. ед. р.; **прижиискыѣхъ** мн. р. - фригийска
призвати - **призва** аор. ед. 3 л.; **призваста** дв. 3 л. - призван
прииздати* - **приизда** аор. ед. 3 л., **приизда** - надгражда
Прїидешъ - личн. м.: им. **Пришедъ** - Фрикс
примати - **приемахъ** имп. мн. 3 л. – приемам, вземам, получавам
прїити - инф. **прїидеши** наст. (буд.) ед. 2 л.; **прїидеть** 3 л., **прїидет'**, **прїидет'**; **прїидох'**
 аор. ед. 1 л.; **прїиде** 3 л., **прїиде**, **прїиде**; **прїидошъ** мн. 3 л.; **прїидоста** дв. 3 л.;
пришелъ [нѣсмъ] перф. ед. 1 л.; **прїиди** пов. ед. 2 л.; **пришедъ** прич. дейст. пр. м.

ед. им., **пришед'** – дойда, приближа се

примькнѣти* - **примькошѣ** аор. мн. 3 л. – примькна, домькна, докараха

принести - **принесѣ** наст. (буд.) ед. 1 л.; **принесено** прич. стр. пр. ср. ед. им. – принеса, донеса

присно* - нар.: **присно** – винаги, завинаги

приспѣти - **приспѣ** аор. ед. 3 л.; **приспѣшѣ** мн. 3 л. – настана, дойда, приближа се, достигна, успея

пристати* - **приста** аор. ед. 3 л.; **присташон** мн. 3 л. - застава до, пристана, приближа се, съглася се

пристонпити - **прѣстѣпити** инф.; **пристѣпи** аор. ед. 3 л.; **пристѣпивѣ** прич. дейст. пр. м. ед. им. – пристѣпя, приближа се

присѣдити* - **присѣди** пов. ед. 2 л.; **присѣдите** мн. 2 л., **присѣдѣте** - присѣждам

присѣждати* - **присѣждайте** пов. мн. 2 л. - присѣдете

прихоодити - **прихоодила** [нѣсмь] перф. ед. 1 л. – идвам, дохождам

прича - с. ж.: ед. им.; **прича** в. – притча, разказ

причастити са* - **причастить са** наст. (буд.) ед. 3 л.; **причаста са** аор. ед. 3 л. – присъединявам се към някой, обединявам се с

прижти - инф.; **прѣимешѣ** наст. (буд.) ед. 2 л.; **прижста** аор. дв. 3 л.; **прими** пов. ед. 2 л. – привземам, прилагам

пробивати - **пробиваше** имп. ед. 3 л. – пробовам, провирам

пробости - **прободе** аор. ед. 3 л. - пробода

пробости са* - **прободе са** аор. ед. 3 л. – прободя се

проводити - **проводи** аор. ед. 3 л. – съпроводя, придружа, изпратя някого

провъзвѣстити - **провъзвѣсти** аор. ед. 3 л. - провъзгласявам

прогнѣвати са - **прогнѣвала са** [е] перф. ед. 3 л. – разгнявявам се

пролиати са - инф.; **пролѣт са** наст. (буд.) ед. 3 л. – пролива се

проливати - **проливамѣ** аор. ед. 1 л. - проливам

прорещи - **прореклы** [сѣтъ] перф. мн. 3 л. – предскажа, пререка

прорицати - инф. – пророкувам, говоря по "божие" вдъхновение

пророкъ - с. м.: **прор(о)къ** ед. им., **прор(о)къ**; **прор(о)ка** в.; **прор(о)комѣ** твор.; **пророци** мн. им.; **прор(о)кы** в. – пророк, предсказател

пророчица - ж. м.: **прор(о)ч(и)ца** ед. р., **пророчицѣ**; **прор(о)ч(и)ци** д., **прор(о)чи**;
прор(о)ч(и)ца мн. им.; **прор(о)чицѣ** р.; **прор(о)чицамѣ** д. - пророчица,
предсказателка

пророчествовати* - **прор(о)чѣствовати** инф. - пророкуване

просити - инф.; **просѣ** наст. ед. 1 л.; **[ви] просилѣ** сосл. ед. 3 л. - искам нещо от
някого

просити са* - **просѣше са** имп. ед. 3 л. - иска ми се

пространныи* - п.: **пространного** м. ед. р. - широко

противити са* - **противит са** наст. ед. 3 л. - противя се, противопоставям се

противѣ - предл. - срещу

противѣ - нар. - срещу

прочи - местоим.: **прочими** мн. твор. - всички

прочесть - **прочестьохмы** аор. мн. 1 л.; **прочестьошѣ** 3 л. - прочета

проценіе - с. ср.: **проценіе** ед. в. - искане

проявити* - **прояви** аор. ед. 3 л. - проявявам, изявявам

прѣсецѣ* - с. м.: **прѣсца** ед. р. - кон

прѣвое* - нар.: **прѣвое**, - първом

прѣвыи - числ.: **прѣвое** ср. ед. в. - първото

прѣбываніе* - с. ср.: **прѣбываних'** мн. мест. - пребивава, намира се

прѣварити* - **прѣваритѣ** наст. (буд.) ед. 3 л.; **прѣвари** аор. ед. 3 л. - превари,
изпревари

прѣвѣзносити са - **прѣвѣзносациа са** прич. дейст. наст. м. ед. в. - превѣзнася се

прѣдати - **прѣдацѣ** аор. мн. 3 л. - предам

прѣдѣ - предл.: **прѣдѣ**, **прѣд'**, **прѣд** - пред (движение към място пред предмет)

прѣжде' - предл. - преди

прѣжде² - нар. - преди, по-рано, най-напред

прѣложити - **прѣложи** аор. ед. 3 л. - превърна, обърна към, преместя

прѣльстити - **прѣльститѣ** наст. (буд.) ед. 3 л. - прельстя, измамя, заблудя

прѣлѣпыи* - п. превосх.: **прѣлѣпыѣ** ж. ед. р. - прелитам

прѣлюбѣ - с. м.: **прѣлюбѣ** мн. в. - прелюбодействам, правя прелюбодеяние

прѣмагати - **прѣмагаше** имп. ед. 3 л. – надвивам, спечеля (двубой)
прѣмоци - **прѣмогыи** прич. дейст. наст. м. ед. им. – надмогнат, надвит
прѣворати* - **прѣворот** инф. (прѣворот си цветъ с(ы)на) - изора
прѣстати - инф.; **прѣсташѣ** аор. мн. 3 л. – престана, спра да
Прѣамоушевъ – п.: м. ед. им. **Прѣамоушевъ**, **Прѣамоуш(е)въ**; **Прѣамоушева** м. в.;
Прѣамошево ср. в.; **Прѣамоушевѣ** ж. мест. - приамов
Прѣамоушь - личи. м.: им. **Прѣамѣшь**, **Прѣамоушъ**, **Прѣамоушь**, **Прѣамоуша**;
Прѣамоуша р.; **Прѣамоушоу** д.; **Прѣамоуша** в., **Прѣамоуша** - Приам
прѣжти - инф.; **прѣемше** имп. ед. 3 л. - превземам
прѣжти са - инф. – превземам се
птица - с. ж.: **птицѣ** ед. в. - птица
поустити - инф.; **поустишь** наст. (буд.) ед. 2 л., **поусти** аор. ед. 3 л., **пѣсти**; **поустисте**
мн. 2 л.; **поустишѣ** 3 л.; **поустиста** дв. 3 л.; **поустила [ѣ]** перф. ед. 3 л.; **поустила**
[ста] дв. 3 л.; **поусти** пов. ед. 2 л. – пусна, освободя, напусна, изпратя
поушеніе* - с. ср.: **поушеніе** ед. в. – хвърляне, изстрел
пытати* - инф. - питам
пѣзкъ - с. м.: **пѣскоу** ед. д.; **пѣзкъ** в., **пѣськъ** - пясък
пата - с. ж.: **патѣ** ед. в. - пета
патыи - числ.: **патыа** ж. ед. р. - пет
пѣтъ - с. м.: **пѣти** мн. в. - пѣт

Р

работати – инф. – служа по волята на някого, слугувам, робувам с работа, работя
рагоуилъскыи - п.: **рагоуилъстїи** м. мн. им. - рагоилски
ради - предл. - заради
радовати са - **радуаше (!) са** имп. ед. 3 л. – радвам се
радъ - п.: м. ед.; **рада** ж. – радостен съм, радостен
разбоудити са* - **разбоуди са** аор. ед. 3 л. – разбуддам се, събуддам се
развѣ - нар. – освен, извън

РАЗГНѢВАТИ СЯ - **РАЗГНѢВА СЯ** аор. ед. 3 л.; **РАЗГНѢВАСТА СЯ** дв. 3 л.; **РАЗГНѢВАХЪ СЯ** имп. мн. 3 л.; **РАЗГНѢВАВ СЯ** прич. действ. пр. м. ед. им. – разгнявявам се, разсърдвам се, ядосвам се

РАЗГОВОРИТИ* - **РАЗГОВОРИТЪ** наст. (буд.) ед. 3 л. – говоря, разговарям

РАЗЛИЧЕНЪ - п.: **РАЗЛИЧНА** ср. мн. в. – различен, нееднакъв

РАЗОРЕНИЕ - с. ср.: **РАЗОРЕНИЕ** ед. в. - разорение

РАЗОРИТИ СЯ - **РАЗОРИТЪ СЯ** инф.; **РАЗОРИЛЫ СЯ** [вї] сосл. ед. 3 л. – разруша, разваля, съборя, разоря

РАЗЪБИТИ - **РАЗЪБИШЪ** аор мн. 3 л. - разбивам

РАЛО* - с. ср.: **РАЛОМЪ** ед. твор., см. **ОРАЛО** - рало

РАМО - с. ср.: **РАМЪ** дв. в. - рамо

РАСКАРАТИ СЯ* - **РАСКАРАШЪ СЯ** аор. мн. 3 л. – разхождам се, разкарвам се

РАСТИ - **РАСТЪШЕ** имп. ед. 3 л.; **РАСТЪХЪ** мн. 3 л. – раста, израствам

РАСТЪЦИ* - **РАСТЪКОШЪ** аор. мн. 3 л. - разстилам

РАСЪПАТИ* - инф. - разсипвам

РАСЪДИТИ СЯ* - **РАСЪДИТЪ СЯ** наст. (буд.) ед. 3 л. – разсъдя, помисля

РАТЬ - с. ж.: **РАТЬ** ед. в., **РАТЪ** – война, битка

Рейдешь - личн. м.: им.; **Рейдеша** р. - Реза

РЕМЕНИЕ* - с. ср.: **РЕМЕНИЕМЪ** ед. твор. – ремен (стълбата е от ремен)

РЕЦИ - инф.; **РЕЖЪТЪ** наст. мн. 3 л.; **РЕХ** аор. ед. 1 л.; **РЕЧЕ** 3 л., **РЕЧ(Е)**, **РЕКОШЪ** мн. 3 л.; **РЕКОСТА** дв. 3 л.; **РЕЧАХЪ** имп. мн. 3 л.; **РЕКЪ** [еси] перф. ед. 2 л., **РЕКЪ** [си]; **РЕКЪ** [е] 3 л.; [ви] **РЕКЛА** сосл. ед. 2 л. – река, кажа

Рижеоуда - личн. ж.: **Рижеоудъ** в., **РижеѸдъ** - Хризеида

Рижеоушь - личн. м.: им., **Рижеоуша** р. - Хриз

РИЗА - с. ж.: **РИЗИ** мн. в.; **РИЗАХЪ** мест. – дреха, горна дреха

Рогифарижь - личн. м.: им. - Рогипарис

РОГЪ - с. м.: **РОГОУ** дв. мест. - рог

РОДИТИ - **РОДИШИ** наст. (буд.) ед. 2 л.; **РОДИХЪ** аор. ед. 1 л.; **РОДИ** 3 л., **РѸДИ**; [вѣ] **РОДИЛА** плюсквамперф. ед. 3 л. - родя

РОДИТИ СЯ - **РОДИТ СЯ** наст. (буд.) ед. 3 л. – родя се, раждам се

РОЖДЕНИЕ - с. ср.: **РОЖДЕНИХЪ** мн. мест. – роднина, сродник

рождѣство - с. ср.: **рождѣства** ед. р. - раждане

роуцагъ* - с. м.: ед. им.; **роуцагы** мн. в. - област

роухо* - с. ср.: **роухо** ед. в., **рѣхо**; **роухомъ** твор.; **роуха** мн. им.; **роуха** в.; **роухы** твор. - рухо

рѣвань* - с. ж.: **рѣвани** ед. р.; **рѣвань** в., **рѣванъ** - война

рѣвати* - инф. - войны

рѣка - с. ж.: ед. им.; **рѣкъ** в. - река

рѣка - с. ж.: **рѣкъ** ед. в.; **рѣкож** твор.; **рѣцѣ** дв. в. - рѣка

С

само - нар. - само

самодрѣжецъ - с. м.: **самодрѣжца** дв. им. - самодрѣжец

самъ - местоим.: м. ед. им., **самъ**; **сама** ж. им. - сам

саракинъскии - п.: **саракинѣти** м. ми. им., **саракин'ѣти**, **срацин'ѣти** - сарацински

свада* - с. ж.: **свады** ед. р.; **свадъ** в. - кавга, караница

свадливъ* - п.: **свадлива** ж. ед. им. - свадлив

сваждати* - **сваждаше** имп. ед. 3 л. - карат се

сватъ* - с. м.: **сватовы** мн. твор. - сват

свекръ* - с. м.: **свекра** ед. р. - свекърва

свиланы* - п.: **свилное** ср. ед. в.; **свилным** ср. твор.; кр.: **свилна** ср. мн. им. - копринен

свои - местоим.: **своего** м. р., **своего**; **своеа** ж. р., **свож** (^твеч(е)ра свож); **своемоу** м. д.; **своеи** ж. д.; **своемоу** ср. д.; **свои** м. в., **своего**; **свож** ж. в., **своа**; **свое** ср. в.; **своимъ** м. твор.; **своеа** ж. твор., **свож**; **своимъ** ср. твор.; **своемь** ср. мест.; **своимъ** мн. д.; **свож** м. в.; **своимъ**; **своими** твор.; **своима** дв. твор.; **своею** мест. - свой

свѣтлыи - п.: **свѣтлое** ср. ед. в. - светло

сватыи - п.: **с(ва)тѣмъ** м. ед. д. - свети

се - част. - ето

себе - местоим.: **себѣ** д., **си**; **себе** в. - себе си

сези* - част. - сега

сеи - см. **сѣи** - си

селикѣ - местоим.: **селикѣ** ж. ед. в. – толкова, толчав

сестра - с. ж.: ед. им.; **сестры** мн. им.; **сестрамѣ** д. - сестра

сестрѣница* - с. ж.: **сестрѣницѣ** мн. р. - сестрица

сиквози* - нар. (аще са нинѣ не вратишь, то сиквози цѣж роухо носити по тебѣ) - такова

сико* - нар. - така

сила - с. ж.: **сило** ед. зв. – сила, чудо

силныи - п.: **силное** ср. ед. в.; **силныѣ** ж. мн. в.; кр.: **силенѣ** ж. ед. в.; **силно** ср. в. - силно

Скадрионѣ - личн. м.: **Скадрионна** в. - Скадрион

сказати - **сказа** аор. ед. 3 л. - каза

сказовати - **сказоуетѣ** наст. ед. 3 л. - казва

скончати са - инф.; **сконча са** аор. ед. 3 л.; **скончашѣ са** мн. 3 л. – свършила се е

скоро - нар. – веднага, в късо време, скоро, бързо

слава - с. ж.: ед. им.; **славо** зв. - слава

слама* - с. ж.: **сламы** ед. р. - слама

слово - с. ср.: **слова** ед. р.; **словесѣ** мн. р.; **словеса** в., **слова** – дума, слово

слоужба - с. ж.: **слоужбѣ** ед. в.; **слоужбѣ** мест. – служба, слугуване, служене

слоужити - инф.; **слоужѣ** наст. ед. 1 л. - служба

слѣза - с. ж.: **слѣзы** мн. в. - слѣза

слѣнце - с. ср.: **сл(ѣ)нце** ед. им. - слѣнце

слышати - **слыша** аор. ед. 3 л.; **слышаста** дв. 3 л.; **слышавѣ** прич. дейст. пр. м. ед. им., **слышавѣ**, **слышав'**, **слышав** – слушам

смѣрѣти* - **смѣрѣетѣ** наст. ед. 3 л. – смирявам се, помирявам се

смѣти* - **смѣ** аор. ед. 3 л.; **смѣаше** имп. ед. 3 л. – смея се

соколѣ* - с. м.: **соколь** ед. им. - сокол

Соломоничѣ - п.: **Соломонича** ед. в. - соломонски

соль* - с. ж.: **соль** ед. в. - сол

спати - инф.; **спаца** прич. дейст. наст. м. ед. им.; **спацѣ** ж. в. - спя

срамота - с. ж.: ед. им. – срамота, срам, позор

срацинскы - см. **саракинѣскыи** - сарацински

сребро - с. ср.: **сребра** ед. р., **сребра** (ср. **злато** - многа съ нимъ **злата** и **сребра**) - сребро
срокъ* - с. м.: **срокъ** ед. в. - срок
сръдба* - с. ж.: **сръдбѣ** ед. в. - кавга, сръдня
сръдъце - с. ср.: **ср(ъ)д'ца** ед. р.; **ср(ъ)д'цемь** твор., **ср(ъ)д'цемъ**; **ср(ъ)д'ци** мест. -сърце
сраца* - с. ж.: **срацѣ** ед. в. (заложилъ своѣ главлѣ на срацѣ и створи ремениемъ стльбѣ, и завръже ѿ, и влѣзе ноциѣ въ Троѣ) - среща
станъ* - с. м.: **станъ** ед. в. - стан
старецъ - с. м.: **старца** ед. р. - старец
старость - с. ж.: **старости** ед. р. - старост
старъ - п.: м. ед. им. - стар
стати - **станѣ** наст. (буд.) ед. 1 л.; **ста** аор. ед. 3 л.; **сташѣ** мн. 3 л.; стлвши прич. действ. пр. ж. ед. им. - устоя, застана, остана на място
стати са* - **ставша са** м. дв. им. - застоя се, устоя се
створити - см. **сътворити** - сътворявам, правя
створити са* - **створи са** аор. ед. 3 л.; **створилъ са [бѣ]** плюсквамперф. ед. 3 л. - сътворя се
стльба* - с. ж.: **стльбѣ** ед. в. см. **сраца** - стльба
стоати - **стоитъ** наст. ед. 3 л. **стоитъ**; **стоаше** имп. ед. 3 л.; **[ви] стоалъ** сосл. ед. 3 л.; **стоавше** прич. действ. наст. м. мн. им. - стол, престол, катедра
столъ - с. м.: **стола** ед. р. - стол
стража - с. ж.: ед. им. **стража**(влѣзе ноциѣ въ Троѣ Делона стража на вышкомъ кастели) - стража
стражъ - с. м.: **стражие** мн. им. - страж
страна - с. ж.: **страны** ед. р.; **страны** мн. в.; **странахъ** мест., **странах** - страна, област, земя
страннии - п.: **страннаго** м. ед. в. - странен, чужд
страхъ - с. м.: **страха** ед. р. - страх
строити - **строаше** имп. ед. 3 л. - строя, устройвам, уреждам
стрѣла - с. ж.: **стрѣлоѣ** ед. твор. - стрела
стрѣлѣти - **стрѣлѣаше** имп. ед. 3 л. - стрелям
стъкло* - с. ср.: **стъкло** ед. в. - стъкло

СОУЛИЧНИКЪ* - с. м.: ед. им.; **СОУЛИЧНИКА** р.; **СОУЛИЧНИКА** в. - суличник
СОУХЪ - п.: **СОУХОУ** ед. д. (по **СОУХОУ**) - сух
СЪ - предлог, **СЪ** - от
СЪБОСТИ - **СЪБОДОШЪ** аор. мн. 3 л. - набодоха
СЪБРАТИ - инф.; **СЪБРАВША** прич. дейст. пр. м. дв. им. - събера
СЪБРАТИ СА - **СЪБРАВ СА** прич. дейст. пр. м. ед. им. - събирам се
СЪВЗИМАТИ* - **СЪВЗЕМЪХЪ** имп. мн. 3 л. - съвземам
СЪВЛЪЩИ - **СЪВЛЪЧЕ** аор. ед. 3 л. - съблека
СЪВЛЪЩИ СА* - **СЪВЛЪЖЪТЕ СА** наст. (буд.) мн. 2 л.; **СЪВЛЪКШЪ СА** прич. дейст. наст. ж. мн. им. - съблека се
СЪВРЪШИТИ - **СЪВРЪШИСТА** аор. дв. 3 л. - свърша, извърша
СЪЕДИНИТИ СА - **СЪЕДИНИШЪ СА** аор. мн. 3 л. - съединяват се
СЪЖЕЩИ - инф.; **СЪЖЕЖЕ** аор. ед. 3 л. - изгарям, изгоря
СЪЗИДАТИ - инф.; **СЪЗИДА** аор. ед. 3 л. - съзизда, изгражда
СИ - местоим.: м. ед. им.; **СИА** ж. им.; **СИЕ** ср. им., **СЕ**; **СЕМОУ** ср. д.; **СЕГО** м. в.; **СИЖ** ж. в.; **СИЕ** ср. в., **СЕ**; **СИМЪ** м. твор.; **СЕМЪ** м. мест., **СЕМ'**; **СЕМЪ** ср. мест., **СЕМЪ**; **СИЕ** м. мн. им.; **СИЖ** ж. в.; **СИА** ср. в.; **СИХЪ** мест., **СИХ'** - си
СИЗИ* - местоим.: **СИАЗИ** ж. ед. им. - тези
СЪКРЫТИ СА - **СЪКРЫ СА** аор. ед. 3 л.; [**БЪ**] **СЪКРЫЛЪ СА** плюсквамперф. ед. 3 л. - скрия се, крия се
СЪМИЛИТИ СА - **СЪМИЛИ СА** аор. 3 л. - смилява се, смекчава се
СЪМРЪТНЫИ - п.: **СЪМРЪТНАГО** м. ед. р. - смъртен
СЪМРЪТЬ - с. ж. **СЪМРЪТЬ** ед. им.; **СЪМРЪТИ** р., **СЪМР'ТИ**; **СЪМРЪТЬ** в.; **СЪМРЪТИ** мест. - смърт
СЪНЪ - с. м.: **СЪНА** ед. р.; **СЪНЪ** в.; **СЪНЪ** мест. - сън
СЪСАТИ* - **САЛЪ** [**БЪШЕ**] плюсквамперф. ед. 3 л. - суча, бозая, цицам
СЪСТАВИТИ - **СЪСТАВИТЪ** инф.; **СЪСТАВИ** аор. ед. 3 л. - съставя, съединя, направля
СЪСТАТИ СА* - **СЪСТАВША СА** прич. дейст. пр. м. дв. им. - събера се (с някого)
СЪТВОРИТИ - инф. **СЪТВОРИТИ**, **СЪТВОРИТЪ**; **СЪТВОРИМЪ** наст. (буд.) мн. 1 л.; **СЪТВОРИ** аор. ед. 1 л.; **СЪТВОРИ** 3 л., **СЪТВОРИ**; **СЪТВОРИШЪ** мн. 3 л.; [**НЪСМЪ**] **СЪТВОРИЛЪ** перф. ед. 1 л.; [**СИ**] **СЪТВОРИЛА** - 2 л.; **СЪТВОРИЛА** [**ЕСВЪ**] дв. 1 л.; **СЪТВОРА** прич. дейст. наст. м. ед. им. **СЪТВОРА** - направля, извърша, сътворя, произведа

СЪТЛЪЩИ* - инф. - съборя, събарям
СЫНЪ - с. м.: ед. им., **С(Ы)НЪ**, **С(Ы)НА**; **С(Ы)НОУ** д.; **С(Ы)НА** в. - син
СЪБАТИ - инф.; **СЪБАШЕ** имп. ед. 3 л. - сея
СЪДЪТИ - **СЪДЪХОМЪ** аор. мн. 1 л.; **СЪДЪШЕ** имп. ед. 3 л.; **СЪДЪХЪ** мн. 3 л. - сея
СЪМА - с. ср.: ед. им.; **СЪМА** в. - семе (преносно : поколение, род, потомство)
СЪНИ* - с.: **СЪНИ** в. - сянка
СЪРЪ* - п.: **СЪРА** м. ед. в. - сер (кон)
СЪСТИ - **СЪДШЕ** прич. дейст. пр. м. мн. им. - седна
СЪЩИ - инф. - сека
СА - ошиб. вм. **СЪТЪ**, **СА** (коа са зданіа трѣбѣ Трои на ръвань) - се
СЪДИТИ - **СЪДИТЪ** инф. - съдя

Т

ТА* - съюз – та, и тогава, така че
ТАИНА - с. ж.: **ТАИНЫ** мн. в. – тайна, тайнство
ТАКО - нар. – така, по същия начин
ТАКОВЫИ - местоим.: **ТАКОВОМУ** м. ед. д.; **ТАКОВОЖ** ж. твор. - такъв
ТАМО - нар. - там
ТВОИ - местоим.: м. ед. им.; **ТВОЕГО** м. р.; **ТВОЕА** ж. р.; **ТВОИМЪ** м. твор.; **ТВОЕМЪ** м. мест.;
ТВОЕИ ж. мест.; **ТВОЕМЪ** ср. мест.; **ТВОИ** м. мн. им.; **ТВОИМЪ** д. - ТВОЙ
ТВОРИТИ - **ТВОРЪШЕ** имп. ед. 3 л. – правя/ извършвам/ изпълнявам нещо
Тевоухъ, **Тевоушь** - личн. м.: **Тевоухъ** им.; **Тевоушь**, **Тевоух'**; **Тевоуха** р.; **Тевоуха** в. – Феб
(Аполон)
Тезишь - личн. м.: им. - Тезей
Телеспонъ - см. **Фелеспонъ** - Фелеспон
ТЕНТЪ* - с. м.: **ТЕНТЫ** мн. в. – знаме, флаг
Тетиша - личн. ж.: им.; **Тетиши** д.; **Тишомъ** (следует: женѣше са [Те]тишомъ) - Тетида
Тивоуцеръ - личн. м.: им.; **Тивоуцера** в., **Тивоурцера**, **Тивоучера** - Тевкра
ТИХЫИ* - п.: **ТИХЫМИ** мн. твор. - тих

[тицати] - **течах** аор. ед. 1 л.; **течаше** имп. ед. 3 л. - тече

Тишомъ - см. **Тетиша** - Тетиша

то - съюз - и

тогда - нар. - тогава

тогы* - нар. - тогава

тои - местоим.: м. ед. им.; **та** ж. им.; **то** ср. им.; **того** м. р.; **тож** ж. р.; **того** ср. р.; **томуу** м. д.; **тои** ж. д.; [**к**] **томуу** ср. д., [**к**] **томъ**; **тзи** м. в., **того**; **тыж** ж. в.; **то** ср. в.; **томъ** м. мест. **томь**; **тои** ж. мест.; **томъ** ср. мест., **томь**; **тыя** ж. мн. им. - той

тожде - местоим.: **тожде** м. ед. в. - също(то)

тоизи* - местоим.: **тоизи** м. ед. в.; **този** ср. в.; **тиези** м. мн. им. - този

толико - нар. - толкова

трапеза - с. ж.: **трапезъ** ед. мест. - маса, трапеза

третии - числ.: **третѣа** ж. ед. им.; **третиа** ж. р.; **третиа** см. Пстелъ - трети

три - числ.: им.; **триехъ** р., **трихъ**; **три** в. - три

тригльнъ* - (и пиахъ ѳръвлена вина тригльна изъ единъ ѳашъ) -

Троя - геогр.: им. **Троя**; **Трож** р., **Троа**, **Троа**, **Троадъ**, **Трож** (не оустрашаи са ѿ Трож); **Трои** д.; **Трож** в., **Трои**, **Троа**; **Трож**, твор.; **Трои** мест.- Троя

троане* - етн.: им. - троянски

Троилоушь - личн. м.: **Троилоуша**; **Троилоушъ** в. - Троил

троискыи - п.: **троискаа** ж. ед. им.; **троиское** ср. им.; **троискыж** ж. р.; **троискои** ж. д.; **троискыи** м. в.; **троискомъ** м. мест., **троискымь**; **троискомь** ср. мест.; **троистии** м. мн. им., **троистѣи**; **троискъж** ж.им., **троискыа**; **троискымъ** д., **троискымь**; **троискыж** м. в.; **троискыж** ж. в.; **троискаа** ср. в; **троискыхъ** мест., **троискых'**; кр.: **троискамы** ж. мн. д.; **троискахъ** ж. мест. - троилски

трѣвъ* - нар.: (повѣждь нама, коа са зданѣа трѣвъ Трои на ръвань) – нужен съм на някого, трябвам на ...

тоу - нар.: – там, тук

ты - местоим. ед. 2 л.: им.; **тебе** р., **та**: **тебѣ** д., **ти**; **тебе** в., **та**, **та** в. **хоциъ та сътворитъ**, да та не вѣроужтъ); **тебѣ** мест. - ти

тысѣца - числ.: ед. им. - хиляда

тѣло - с. ср.: **тѣло** ед. в. - тяло

тѣшити* - инф.: **тѣшаше** имп. ед. 3 л. – теша, утешавам, ободрявам

ОУ

оу - предл. - при

оубити - оубитѣ наст. (буд.) мн. 3 л.; оуби аор. ед. 3 л. оубис(т') (и доиде на Троицкаа врата, на их бѣ Рендешь кралъ, и оубис(т') его, и изведе бѣлого фарижа); Убишѣ аор. мн. 3 л.; оубиле [са вместо сѣтъ?] перф. мн. 3 л. - убия

оубоати са - оубоа са аор. ед. 3 л. - обувам се

оуброусъ* - с. м.: оуброусъ ед. в.; оуброусѣ мест.; оуброусы мн. в. - кърпа

оубѣгнѣти - Убѣже аор. ед. 3 л. - убегна, укрива се от ...

оувѣдѣти - оувѣси наст. (буд.) ед. 2 л.; оувѣсть 3 л., оувѣс(т'); оувѣдѣ аор. ед. 3 л., Увѣдѣ; оувѣждѣ пов. ед. 2 л.; оувѣдѣвъ прич. дейст. пр. м. ед. им., оувѣдѣвъ; оувѣдѣвъше ж. мн. им. - узная

оударити - оударихъ аор. ед. 1 л.; оудари 3 л. - ударя някой/ нещо

оударъ* - с. м.: ед. им.; оударъ мн. р. - удър

оудръжати - Удръжати инф. - удържа, запазя нещо от някого

оужаснѣти са* - оужасе са аор. ед. 3 л. - ужася се

оумирити са* - Умиришѣ с(а) аор. мн. 3 л. - помирявам се

оумолити - Умолила [вих'] сосл. ед. 1 л. - склоня/ накарам чрез молба някого да .../ убедя някого да ...

оуморити* - инф. - умъртвя, уморя

оумрѣти - инф. - умра

оумыслити - инф.; оумысли аор. ед. 3 л. - намисля нещо, измисля

оумѣти - оумѣтъ наст. ед. 3 л., Умѣтъ, Умѣтъ; оумѣше имп. ед. 3 л. - знам нещо, умея, знам да ...

оурвати* - оурва аор. ед. 3 л., Урва - владеят, властват

Оурекшишь - личн. м.: им.п., Оурекшишъ, Оурекшешь, Оурекшешъ, Урекшишь, Урекшешь, Оурекшишь, Оурикшешь, Урекшиш', Оурекшь, Урекшь, Оурекшеша; Оурекшишоу д., Урекшишоу, Оурекшию, Оурекшоу; Оурекшиша в., Оурекшеша, Урекшеша - Одисей

оуръ* - с. м.: оурове мн. им., оурове, Урове; оуровъ р. - владетели

оуснѣти* - оуснѣшѣ аор. мн. 3 л. - войни

оуспити* - **оуспишж** аор. мн. 3 л. – приспива, успива
оуставити - **оуставитъ** наст. (буд.) ед. 3 л. – спра, прекратя нешто
оустрашати сѧ - **оустрашани сѧ** пов. ед. 2 л. – плаша се, страхувам се
оустрашити сѧ - **оустраши сѧ** аор. ед. 3 л. – паша се, страхувам се
оусѣкнѣти* - инф. – посека, отсека, погубя
оутѧити сѧ - **оутѧитъ сѧ** наст. (буд.) ед. 3 л. – укрива се
оутолити - инф. – успокоя, уговоря някого
оутрѣшныи* - п.: **оутрѣшныи** м. ед. в. - утрешен
оутѣшение - с. ср.: **оутѣшение** ед. в. - утешение
оухо - с. ср.: ед. им.; **оухо** в. - ухо
оухранити* - [ви] **оухранило** сосл. ед. 3 л. – охраняват, пазят, защитават
оухытити* - **оухыти** аор. ед. 3 л. – отвлече, похити (сина му)

ф

фарижъ* - с. м.: ед. им., **фарижъ**; **фарижоу** д.; **фарига** в., **фарижъ**, **фариа** в.; **фарижемъ**
 твор., **фарижомъ**; **фариги** мест.; **фарижохъ** мн. мест. - кон
Фарижъ - личн. м. - см. **Парижъ** - Парис
Фелеспонъ - личн. м.: им.; **Телеспона** р.; **Фелепона**, в. - Фелеспона
Фелеша - личн. ж.: им. **Пелеша**, **Палешъ**; **Фелешъ** р. - Фелеша
Ферелешевъ - п.: м. ед. им.; **ферлешева** м. в. -ферелешев

х

хилемъ* - с. м.:шлем : **хилемъ** ед. в. 48' - шлем
ходило* - с. ср.: **ходила** мн. им. - ходило
ходити - **хождааше** имп. ед. 3 л.; **ходѧщих'** прич. дейст. наст. м. мн. в. – ходя,
 следвам, последвам
хоро - с. ср.: **хоро** ед. в.; **хоръ** мест. - хоро
хотѣти - **хоциж** наст. ед. 1 л., **циж**; **хоцеши** 2 л., **хоцешъ**, **цешъ**, **це**; **хоцеть** 3 л., **хоцетъ**,

хоцет, хоцет', цетъ, цет', це; хоцемъ мн. 1 л., хоцемь; хотать 3 л.; хоцевѣ дв. 1 л.; хотѣхмы'(нѣ помѣнѣ, егы хотѣхмы. . . погыжжти); хотѣше имп. ед. 3 л., хотѣше; хотѣхъ мн. 3 л.; хотѣста дв. 3 л. – искам, желая

храбрыи - п.: м. ед. им.; храбрыихъ м. мн. в. - храбър

хранити - инф.; храни пов. ед. 2 л. – пазя, запазя

Христовъ - п.: Х(ри)с(то)ва ср. ед. р. - христов

хоудъ - п.: хѣды ж. мн. в. – малък, нисък, прост

хитрость - с. ж.: хытростиа ед. твор. – изкуство, умение, майсторство

Ц

царица - с. ж.: цар(и)ца ед. им., ц(а)рица; ц(а)р(и)ци р.; ц(а)р(и)ци д.; ц(а)р(и)цѣ в.; ц(а)р(и)це зв. - царица

царскыи - п.: ц(а)рскѣ ж. ед. в.; ц(а)рскои ж. мест. - царски

царство - с. ср.: ц(а)рство ед. им.; ц(а)рства р.; ц(а)р(с)твоу д. - царство

царь - с. м.: ц(а)рь ед. им., ц(а)рь, ц(а)рѣ; ц(а)рѣ р. - цар

Цѣтана - личн. ж: Цвѣтаны р.; Цвѣтанѣ в., Цвѣтаны(поуети за своѣ дъщере Цвѣтаны г(оспо)ждѣ. . . поуети за своѣ дъщерь Цвѣтаны г(оспо)ждѣ), (не смѣ поити. . . за Цвѣтаны г(оспо)ждѣ) - Цветана

цвѣтѣ - с. ср.: цвѣтѣ ед. р. - цвете

цвѣтъ - с. м.: цвѣти мн. им. – цвят, цвете

црковъ - е. ж.: цр(ъ)к(о)въ ед. в. - църква

цѣловати* - цѣлова аор. ед. 3 л. - поздравявам

Ч

чаша - с. ж.: чашѣ ед. р. - чаша

четврѣтыи - числ.: четврѣтыѣ ж. ед. р. - четвърти

чловѣкъ - с. м.: чл(овѣ)къ ед. им. - човек

чрзвенъ - п.: чрзвѣнѣмь ср. ед. твор., чрзвѣнѣм; чрзвены ж. мн. в.; чрзвена ср. в. - червен

ЧРЪНЪ - п.: **ЧРЪНЫ** ж. мн. в. - черен

ЧТО - местоим.: им: **ЦЮ**; **ЧЕМОУ** д. - що

ЧЪСТЬ - с. ж.: ед. им., **Ч(Ъ)СТЬ**, **ЧЪС(Т')**; **ЧЪСТИ** р.; **ЧЪСТЬ** в., **Ч(Ъ)СТЬ**; **ЧЪСТИА** твор., **ЧЪСТИА**,
ЧЪСТИЖ - почит, достоинство

ЧЮАТИ* - **ЧЮ** аор. ед. 3 л.; **ЧЮАШЕ** имп. ед. 3 л.; **ЧЮЛЪ [СИ]** перф. ед. 2 л. - чувам

ЧЮЖДЫИ - п.: **ЧЮЖДЕЕ** ср. ед. им. - чужд

ЧАДО - с. ср.: **ЧАДА** мн. им. - чедо, дете

Ш

Шарикоуша - личн. м.: им., **Шарикоушіа**- Асарак

Шарикоушіа - геогр.: им. - Асаракия

Шимоишеви - геогр.: **Шимоишеви** в. - симойска (река), малка река в Троя

ШимошевЪ - п.: **ШимошевЪ** м. ед. мест.; **ШимошевЪх'** мн. мест. - Шимойшево

широкыи - п.: **широцЪи** ср. дв. в. - широк

ШоломоничевЪ - п.: м. ед. им., **ШоломоничевЪ**, ср. **СоломоничЪ** - Телеманов

шжа* - с. ж.: **шжпы** р. - шепа

Ц

цитити* - **цитѣше** имп. ед. 3 л. - защитавам

цитЪ - с. м.: **цитЪ** ед. им.; **цитЪ** в. (пробедѣ единого вит(ѣ)за за **цитЪ**); **цитомЪ** твор.
цитомЪ (вм. **цитЪ**?) (прѣложи на немЪ свѣтлое врѣжие и **цитомЪ**) - щит

цю - см. **ЧТО** - защо

Ю

Юнаа - личн. ж.: им. - Юна

юнакъ* - с. м.: **юнаци** мн. им.; **юнакы** в. - юнак

юноша - с. м.: ед. им.; **юноши** д. - младеж, момък, юноша

Ѓ

ЃДОВИТЫИ - п.: **ЃДОВИТОЖ** ж. ед. твор. - ядосан

ЃКО - сЪЮЗ – как, както

ЃКОЖЕ - сЪЮЗ - както

Ѓкоупа - личн. ж.: им.; **Ѓкоупѣ** д.; **Ѓкоупѣ** в.; **Ѓкоупо** зв. - Хекуба

Ѓсти - инф. - ям

Ж

ЖТИ - **ЖТЪ** аор. ед. 3 л.; им' прич. дейст. пр. м. ед. им., **ѣмъ** – улавям, хващам

ЖТИ СѢ - **ЖСТѢ СѢ** аор. дв. 3 л. – улавям се, хващам се

CSS файл

```
body {font-family:sans-serif; width:900px;
padding:10px;
margin:100px;
color:#000000; background-color:#FFFF99;
}
h1, h2, h3, h4, h5 {color:#800000; background-color:#FFFF99;}
div {padding-bottom:20px; text-align:justify;}
#head {height: 130px;}
#head img {float:left; background-repeat:no-repeat; margin-right: 20px;}
#head hr {color: #800000; background-color: #800002; height: 1px;}
#head h1 {margin-bottom: 60px;}
#front {margin-top:20px; padding-top:20px; }
ul.toc {margin-top:50px; padding-top:50px; list-style-type:none; text-align:center;}
ul.toc li.toc {display: inline;}
ul.toc li.toc a.toc {text-decoration:none; padding: .2em .1em; color: #800000; background-
color: #fff;}
ul.toc li.toc a.toc:hover {text-decoration:underline;}
a:link, a:visited, a:active {color:#000000; text-decoration:none;background-color:#FFFF99;}
a:hover {text-decoration:underline;}
.hw {font-weight: bold; color: #610000; background-color: #FFF;}
.chapter, .letter {padding-bottom: 10px;}
.variant {font-style: italic;}
.pos, .genus, .subc, .case {font-size: small;}
.entry {padding-bottom: 20px;}
.bold {font-weight: bold;}
.nav {font-size:small;}
span.ana{
font-size:9px;
vertical-align:super;
}
.cu {font-family: Bukyvede, "Titus Cyberbit Basic", serif; font-size:120%;}
```

XSL файл

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
_ <xsl:stylesheet version="2.0" xmlns="http://www.w3.org/1999/xhtml"
xmlns:xsl="http://www.w3.org/1999/XSL/Transform"
xmlns:html="http://www.w3.org/1999/xhtml" xmlns:tei="http://www.tei-c.org/ns/1.0" exclude-
result-prefixes="tei">
_ <xsl:output method="xml" media-type="application/xhtml+xml" doctype-public="-//W3C//DTD
XHTML 1.0 Strict//EN" doctype-system="http://www.w3.org/TR/xhtml1/DTD/xhtml1-
strict.dtd" omit-xml-declaration="no" encoding="utf-8" />
_ <xsl:template match="tei:TEI">
_ <html>
_ <head>
_ <title>
_ <xsl:value-of select="//tei:TEI/tei:teiHeader/tei:fileDesc/tei:titleStmt/tei:title" />
_ </title>
_ <meta name="author"
content="{//tei:TEI/tei:teiHeader/tei:fileDesc/tei:titleStmt/tei:respStmt/tei:name}" />
_ <link rel="stylesheet" href="corpus.css" type="text/css" media="screen" />
_ </head>
_ <body id="top">
_ <div id="head">
_ 
_ <h1>
_ <xsl:value-of select="//tei:titleStmt/tei:title" />
_ </h1>
_ <h2>
_ <xsl:text>Проект:</xsl:text>
_ <xsl:value-of select="//tei:publicationStmt/tei:authority" />
_ </h2>
_ <hr />
_ </div>
_ <div id="body">
_ <xsl:apply-templates select="//tei:text/tei:body" />
_ <xsl:apply-templates select="//tei:titleStmt/tei:respStmt/tei:name" />
_ <xsl:apply-templates select="//tei:editionStmt/tei:edition/tei:date" />
_ </div>
_ <div id="bottom">
_ <p>
_ Компютърна обработка:
_ <xsl:value-of select="//tei:titleStmt/tei:respStmt/tei:name" />
_ </p>
_ <p>
_ Последна промяна:
_ <xsl:value-of select="//tei:editionStmt/tei:edition/tei:date" />
_ </p>
_ </div>
```



```

</body>
</html>
</xsl:template>
= <xsl:template match="//tei:div">
= <div>
= <xsl:if test="@xml:lang='cu'">
= <xsl:attribute name="class">
<xsl:value-of select="@xml:lang" />
</xsl:attribute>
</xsl:if>
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="@type='versus'">
<xsl:value-of select="@type" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@n" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@xml:id" />
<xsl:text />
<xsl:apply-templates />
</xsl:when>
= <xsl:when test="@type='chapter' or 'letter'">
<xsl:attribute name="class">
<xsl:text>chapter</xsl:text>
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
= <p class="nav">
[
<a href="#top">Supra</a>
]
</p>
</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
<xsl:apply-templates />
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</div>
</xsl:template>
= <xsl:template match="//tei:div/tei:head">
= <h2>
= <xsl:if test="@xml:id">
= <xsl:attribute name="id">
<xsl:value-of select="@xml:id" />
</xsl:attribute>
</xsl:if>
= <xsl:if test="@xml:lang='cu'">
= <xsl:attribute name="class">
<xsl:value-of select="@xml:lang" />
</xsl:attribute>
</xsl:if>
<xsl:apply-templates />

```

```

</h2>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:l|tei:ab | tei:p">
= <div>
= <xsl:if test="@xml:id">
= <xsl:attribute name="id">
<xsl:value-of select="@xml:id" />
</xsl:attribute>
</xsl:if>
= <xsl:if test="@xml:lang='cu'">
= <xsl:attribute name="class">
<xsl:value-of select="@xml:lang" />
</xsl:attribute>
</xsl:if>
= <xsl:if test="@n">
<xsl:value-of select="@n" />
<xsl:text>.</xsl:text>
</xsl:if>
<xsl:apply-templates />
</div>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:ref">
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="contains(@target, '.xml#')">
(
= <xsl:element name="a">
<xsl:attribute name="class">xref</xsl:attribute>
= <xsl:attribute name="href">
<xsl:value-of select="substring-before(@target, '.xml#')" />
.html#
<xsl:value-of select="substring-after(@target, '#')" />
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
</xsl:element>
)
</xsl:when>
= <xsl:when test="contains(@target, '.xml')">
(
= <xsl:element name="a">
<xsl:attribute name="class">xref</xsl:attribute>
= <xsl:attribute name="href">
<xsl:value-of select="substring-before(@target, '.xml')" />
.html
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
</xsl:element>
)
</xsl:when>
= <xsl:when test="@target">
<xsl:element name="a">

```

```

<xsl:attribute name="class">xref</xsl:attribute>
= <xsl:attribute name="href">
<xsl:value-of select="@target" />
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
</xsl:element>
</xsl:when>
</xsl:choose>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:w">
= <span>
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="@lemma">
= <a>
= <xsl:attribute name="href">
<xsl:value-of select="substring-before(@lemma, '.xml#')" />
tp-dictionary.html#
<xsl:value-of select="@lemma" />
</xsl:attribute>
= <xsl:attribute name="title">
<xsl:value-of select="@lemma" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@type" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@subtype" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@gender" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@person" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@number" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@tense" />
<xsl:text />
<xsl:value-of select="@case" />
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
</a>
</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
= <xsl:if test="@corresp">
= <xsl:attribute name="title">
<xsl:value-of select="@corresp" />
</xsl:attribute>
</xsl:if>
<xsl:apply-templates />
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
= <xsl:if test="@ana">
= <span class="ana">

```

```

<xsl:value-of select="@ana[substring(.,1,3)]" />
</span>
</xsl:if>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:entry">
= <div class="entry">
= <xsl:attribute name="id">
<xsl:value-of select="@xml:id" />
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
</div>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:form">
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="@type='hw'">
= <span class="hw">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:when>
= <xsl:when test="@type='variant'">
= <span class="variant">
<xsl:text>,</xsl:text>
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
= <span class="form">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:orth">
= <span class="orth">
= <xsl:attribute name="class">
<xsl:value-of select="@xml:lang" />
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:oVar">
= <span class="oVar">
= <xsl:attribute name="class">
<xsl:value-of select="@xml:lang" />
</xsl:attribute>
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:re">

```

```

= <div class="re">
  <xsl:text>—</xsl:text>
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>—</xsl:text>
</div>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:lbl">
= <span class="lbl">
  <xsl:text />
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text />
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:lb">
  <br />
= <span class="lb">
= <xsl:if test="./@n mod 5 = 0">
  <xsl:value-of select="./@n" />
</xsl:if>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:usg">
= <div class="usage">
  <xsl:text />
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text />
</div>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:gram">
= <div class="gram">
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text />
</div>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:case">
= <span class="case">
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text />
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:sense">
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="@n">
= <span class="sense">
= <xsl:element name="strong">
  <xsl:value-of select="@n" />
  <xsl:text>.</xsl:text>
</xsl:element>
  <xsl:apply-templates />
</span>

```

```

</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
= <div class="sense">
<xsl:apply-templates />
</div>
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:pos">
= <span class="pos">
<xsl:text />
<xsl:apply-templates />
<xsl:text>.</xsl:text>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:gen">
= <span class="genus">
<xsl:text />
<xsl:apply-templates />
<xsl:text>.</xsl:text>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:iType">
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="@xml:lang='cu'">
= <span class="cu">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
= <span class="iType">
<xsl:apply-templates />
<xsl:text />
</span>
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:subc">
= <span class="subc">
<xsl:text />
<xsl:apply-templates />
<xsl:text>.</xsl:text>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:oRef">
= <span title="{@target}">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:etym">

```

```

= <span class="etym">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:xr">
= <span class="xr">
= <xsl:if test="@type='synonym'">
<xsl:text>Syn:</xsl:text>
</xsl:if>
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:list">
= <ul style="list-style-type: none">
<xsl:apply-templates />
</ul>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:item">
= <li>
<xsl:apply-templates />
</li>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:abbr">
= <xsl:if test="following-sibling::tei:expan">
= <span class="bold">
<xsl:apply-templates />
<xsl:text>.</xsl:text>
</span>
</xsl:if>
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="@type='fn'">
= <span class="abbr-fn" title="abbreviation (final nu)">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:when>
= <xsl:when test="@type='ns'">
= <span class="ns" title="abbreviation (nomen sacrum)">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:when>
= <xsl:when test="@type='num'">
= <span class="num" title="abbreviation (number)">
<xsl:apply-templates />
</span>
</xsl:when>
</xsl:choose>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:expan">
= <span>
= <xsl:choose>

```

```

= <xsl:when test="following-sibling::tei:expan">
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>,</xsl:text>
</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>.</xsl:text>
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:case">
= <span class="case">
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="following-sibling::tei:case">
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>.</xsl:text>
</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>.</xsl:text>
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="tei:cit">
= <span>
= <xsl:attribute name="class">
  <xsl:value-of select="@xml:lang" />
</xsl:attribute>
= <xsl:if test="@xml:lang='bg'">
= <em>
  <xsl:text>българ.</xsl:text>
</em>
</xsl:if>
= <xsl:if test="@xml:lang='lat'">
= <em>
  <xsl:text>лат.</xsl:text>
</em>
</xsl:if>
= <xsl:if test="@xml:lang='gr'">
= <em>
  <xsl:text>гр.</xsl:text>
</em>
</xsl:if>
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="following-sibling::tei:cit">
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>;</xsl:text>
</xsl:when>

```



```
= <xsl:otherwise>
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>.</xsl:text>
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</span>
</xsl:template>
= <xsl:template match="te:quote">
= <span class="quote">
= <xsl:choose>
= <xsl:when test="following-sibling::te:quote">
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text>;</xsl:text>
</xsl:when>
= <xsl:otherwise>
  <xsl:apply-templates />
  <xsl:text />
</xsl:otherwise>
</xsl:choose>
</span>
</xsl:template>
</xsl:stylesheet>
```